

วารสารวิชาการรับใช้สังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา Journal Socially of Engaged Scholarship

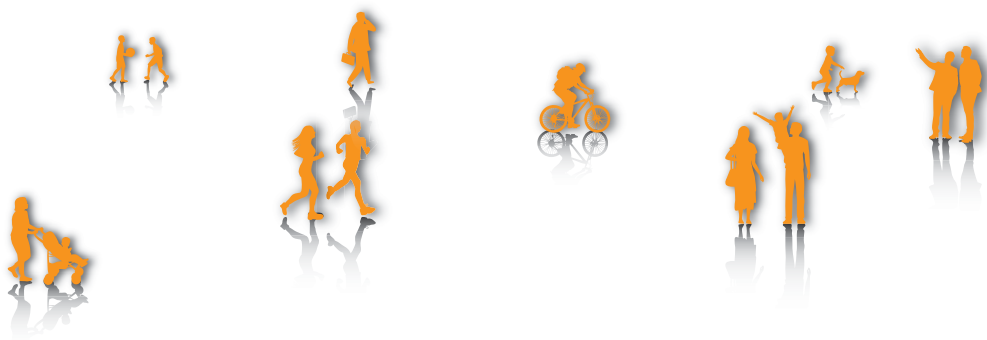
ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566
Vol. 7 No. 2 July - December 2023

ISSN 2586-8268 (Print)
ISSN 2651-0723 (Online)

วารสารวิชาการรับใช้สังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา Journal Socially of Engaged Scholarship

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566
Vol. 7 No. 2 July - December 2023

ISSN 2586-8268 (Print)

ISSN 2651-0723 (Online)

วารสารวิชาการรับใช้สังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการรับใช้สังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มีวัตถุประสงค์เพื่อตีพิมพ์ผลงานวิชาการด้านรับใช้สังคม ทั้งงานวิจัยและงานบริการวิชาการ เผยแพร่เพื่อพัฒนาสังคมและส่งเสริมให้นักวิชาการด้านรับใช้สังคมในหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีแหล่งนำเสนอผลงานทางวิชาการสู่สาธารณะ

เจ้าของ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จัตตุฤทธิ์ ทองปรอน	รักษาการแทนอธิการบดี
รองศาสตราจารย์ ดร.อุเทน คำน่าน	รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนาระบบอย่างยั่งยืน
กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอก	
ศาสตราจารย์จกรี เส้นทอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ ดร. อารี วิบูลย์พงศ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ศาสตราจารย์ ดร. ผดุงศักดิ์ รัตนเดโช	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ	สถาบันคลังสมองของชาติ
รองศาสตราจารย์ ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.เศรษฐ์ สัมภัสตะกุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย พองสมุทร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.พีระพงศ์ ทิฆมสกุล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติ บุญเลิศสินรินทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.พรหทัย ตัณฑ์จิตานนท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
รองศาสตราจารย์ ดร.ชิตี ศรีรัตนทิพย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
รองศาสตราจารย์ ดร.พานิช อินต๊ะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ จุลศรีไคววัล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำพรธณ พรหมศิริ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฎิภาณ สุทธิกุลบุตร	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสิษฐ์ มณีโชติ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมกฤตย์ ชมสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไกรสิทธิ์ วสุเพ็ญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สันติ ช่างเจรจา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งนภา ช่างเจรจา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ดร.สมคิด แก้วทิพย์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

คณะกรรมการกองบรรณาธิการวารสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกรียงไกร	ธารพรศรี	บรรณาธิการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นทีชัย	ผัสดี	รองบรรณาธิการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยวรรณ	ราชสม	รองบรรณาธิการ
นายนิริศ	กำแพงแก้ว	กรรมการ
ว่าที่ร้อยตรีรัชต์พงษ์	หอยชัยรัตน์	กรรมการ
นางสาวทิน	อ่อนนวล	กรรมการ
นายคเชนทร์	เครือสาร	กรรมการ
นายพิษณุ	พรมพราย	กรรมการและเลขานุการ
นายจักรินทร์	ชื่นสมบัติ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการพิจารณาบทความงานวิจัยและบริการวิชาการ

พื้นที่เชียงราย

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริโฉม	พิเชษฐบุญเกียรติ	กรรมการ
นายปกรณ์	เสรีแผ้ววงศ์	กรรมการ
ดร.ปภาวดี	เนตรสุวรรณ	กรรมการ

พื้นที่น่าน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกชัย	ดวงใจ	กรรมการ
ดร.กิจจาณัฐ	ตั้งจิตนุสรณ์	กรรมการ

พื้นที่ลำปาง

ดร. พวงทอง	วังราษฎร์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ เวชกามา		กรรมการ

พื้นที่ตาก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณธิภา เพชรบุญมี		กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุธนา	ศรีอุดม	กรรมการ

พื้นที่พิษณุโลก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษดา	กาวิวงศ์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพรรณรัตน์	ทองฟัก	กรรมการ

คณะวิศวกรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินิจ	เนื่องภิรมย์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไกรลาส	ดอนชัย	กรรมการ

คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสรษฐสุดา	ปรีชานนท์	กรรมการ
ดร.สมัย	ผัสดี	กรรมการ

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชินานาฏ	วิทยาประภาการ	กรรมการ
-------------------------------	---------------	---------

คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพโรจน์	วรพจน์พรชัย	กรรมการ
นายภฤศพงค์	เพชรบูล	กรรมการ

วิทยาลัยเทคโนโลยีและสหวิทยาการ

รองศาสตราจารย์ ดร.พานิช	อินโต๊ะ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริวัตรณ	ราชสม	กรรมการ

สถาบันวิจัยเทคโนโลยีเกษตร

รองศาสตราจารย์ ดร. ชิติ	ศรีตันทิพย์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปริญญาวดี	ศรีตันทิพย์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สันติ	ช่างเจรจา	กรรมการ

สถาบันวิจัยและพัฒนา

ดร. ตะวัน	วาทกิจ	กรรมการ
ผศ.ดร.ธีระศักดิ์	สมศักดิ์	กรรมการ

คณะกรรมการฝ่ายจัดทำ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริวัตรณ	ราชสม	ประธานกรรมการ
นายพิษณุ	พรมพราย	รองประธานกรรมการ
นายเจษฎา	สุภาพรเหมินทร์	กรรมการ
นายวีรวิทย์	ณ วรณมา	กรรมการ
นางสาวรัตนภรณ์	สารภี	กรรมการ
นางสาวเสงี่ยม	คินดี	กรรมการ
นางสาวหนึ่งฤทัย	แสงใส	กรรมการ
นางสาวศลิษา	เศวตนันท์	กรรมการ
ดร.สุภรพรรณ	คนเฉียบ	กรรมการ
ผศ. ดร.จรรยาพรรณ	ต้นไผ่	กรรมการ
นางสาววราภรณ์	ต้นไผ่	กรรมการ
นายจักรรินทร์	ชื่นสมบัติ	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวสุธาสินี	ผู้อยู่สุข	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

พิมพ์ที่

สถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
98 หมู่ 8 ตำบลป่าป้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 50220

สำนักงาน

สถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
98 หมู่ 8 ตำบลป่าป้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 50220

บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ บทความละ 3 ท่าน ข้อความและบทความ
ในวารสารวิชาการรับใช้สังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เป็นแนวคิดของผู้เขียน มิใช่ความคิดเห็นของ
คณะผู้จัดทำและมีใช้ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์คัดลอก แต่ให้อ้างอิง
ที่มา

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการรับใช้สังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ฉบับนี้ได้เดินทางมาถึงปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - มิถุนายน 2567 แล้ว โดยยังคงมุ่งมั่นทำหน้าที่เป็นพื้นที่เปิดทางวิชาการสำหรับคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ รวมถึงผู้ที่สนใจได้ใช้เป็นเวทีในการนำเสนอผลงานด้านบริการวิชาการรับใช้สังคมที่มุ่งเน้นการนำเอาองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาให้กับประชาชน สังคมและชุมชนเป็นสำคัญ โดยฉบับนี้ได้นำเสนอบทความที่น่าสนใจทั้งด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม การตลาด บัญชี การท่องเที่ยว เทคโนโลยีการเกษตรและวิทยาศาสตร์ รวมทั้งสิ้น 8 บทความ ประกอบไปด้วยบทความทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 1 บทความ ด้านบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ จำนวน 4 บทความ เทคโนโลยีอุตสาหกรรม 2 บทความและ สถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ 1 บทความ ซึ่งบทความทั้งหมดได้ผ่านการตรวจสอบ การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์สาขาบทความละ 3 ท่าน ซึ่งถือเป็นมาตรฐานทางวิชาการที่กองบรรณาธิการให้ความสำคัญอย่างมาก อันจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจใช้ในการศึกษาค้นคว้า อ้างอิง รวมถึงนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ ต่อไป

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการรับใช้สังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา หวังว่าวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการสำหรับผู้อ่านทุกท่าน และขอขอบคุณที่ท่านผู้อ่านได้ให้ความสนใจติดตามวารสารวิชาการรับใช้สังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนามาอย่างต่อเนื่อง หากท่านใดสนใจประสงค์ส่งบทความเพื่อเผยแพร่ กองบรรณาธิการยินดีรับตีพิมพ์ โดยต้องผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอก และหากท่านมีข้อเสนอแนะประการใด กองบรรณาธิการยินดีรับคำแนะนำเพื่อจะได้นำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพวารสารให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้นต่อไป พบกันใหม่ฉบับหน้า

กองบรรณาธิการ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินบทความ (Peer Review) ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

รองศาสตราจารย์สายสกุล ฟองมูล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์จตุรงค์ เลาะห์เพ็ญแสง	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ตรีกุลพันธ์ พัทธเมธา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรยาพรธรัตน์ ตันท์เจริญรัตน์ วุฒิจำนงค์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวีรรณ ราชสม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ ภูมิพะเนา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญรัตน์ พันธุ์ภัทรชัย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อสิริภรณ์ ชัยกุลลาภ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปฏิพันธ์ อุทยานกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์ศักดิ์ นพรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มงคลกร ศรีวิชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จริยา สายรัตน์อินทร์	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรุตม์ หมั่นวงศ์เทพ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ดร.เทิดศักดิ์ โทณลักษณะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ดร.นวรรตน์ พรหมอุปถัมภ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ดร.เจนจิรา ฝั้นเต็ม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ดร.สุจิตพรพรรณ บุญมี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ดร.นันทิยา ตันตราสี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ดร.สกลวัฒน์ เศวรัตน์กุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ดร.อรรจน์ สีหะอำไพ	

สารบัญ

หน้า

รูปแบบการสื่อสารวัฒนธรรมในบริบทวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาผู้ให้บริการร้านอาหารและผู้ให้บริการรับและส่งอาหาร ศศิวิมล ชุตัน และกัลยารัตน์ เสวตนันท์	1
การจัดการขยะ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นิตยา เอกบาง พรพิมล อริยะวงษ์ ญัฐอมร จวงเจิม อนาวิน ทิพย์บุญราช และพงศกร สุรินทร์	11
กระบวนการกระจายสินค้าด้วยรถพุ่มพวงสู่การยกระดับรายได้ครัวเรือนยากจน ตำบลสะแกโพรง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เชาวลิต สิมสวย สรรเพชร เพียรจัด อุดมพงษ์ เกษศรีพงษ์ศา และวิษณุ ปัญญาองค์	19
การสร้างสรรค้คอมลยล่านาจำลองเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมและส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา เทศกาลโคมล้านนาปูจาผางประทีปหนองบัวพระเจ้าหลวง ตำบลเชียงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2565 วีระศักดิ์ สวานจันทร์ กอปรพร นุกุลคาม เปศล อัครปรมิตชัย และศิรินทร์ มัลลิกาวงศ์1	31
การใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านกองทอน ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ พิศาทิมพ์ จันทร์พรหม นริศ กำแพงแก้ว และกฤต พันธุ์ปัญญา	41
การศึกษาคุณค่าทางโภชนาการและฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระของกาแฟและ ดอกกาแฟอาราบิก้าของวิสาหกิจชุมชนน้ำหนาวอาราบิก้า จังหวัดเพชรบูรณ์ สิริรัตน์ พานิช และฉันทนา ปาปีตถา	51
แนวทางการพัฒนากลุ่มเพาะเห็ดฟาง ชุมชนบ้านช้าง ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กนกนาฏ พรหมนคร	63
การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตลาดบางหลวง จังหวัดนครปฐม กานต์นภัส ช้าเกตุ อัญชลี หิรัญแพทย์ และทมนี สุขใส	73

รูปแบบการสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์ในบริบทวิถีชีวิตใหม่:
กรณีศึกษาผู้ให้บริการร้านอาหารและผู้ให้บริการรับและส่งอาหาร
Pragmatic Communicative Patterns in New Normal Context:
A Case Study of Food and Delivery Providers

ศศิวิมล ชูดขัน^{1*} และกัลยารัตน์ เศวตนันท์²
Sasiwimon Chudkhan¹ and Kanlayarat Sawettanun²

¹คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ 128 ถนนห้วยแก้ว ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง เชียงใหม่ 50300

²คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ 128 ถนนห้วยแก้ว ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง เชียงใหม่ 50300

¹Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, 128 Huay Kaew Rd, Muang District, Chaing Mai, Thailand 50300

² Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, 128 Huay Kaew Rd, Muang District, Chaing Mai, Thailand 50300

E-mail:sasilight2@gmail.com, 092-895220, Email: Kanlayarat.s@hotmail.com, 084-1513538

รับบทความ 30 พฤษภาคม 2566 ; ตอรับบทความ 28 กันยายน 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการรูปแบบการสื่อสารโดยใช้หลักการแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) ของ Grice และออกแบบชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์สำหรับผู้ให้บริการในร้านอาหารและผู้ให้บริการรับและส่งอาหารในบริบทวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกโดยวิธีเฉพาะเจาะจงประกอบด้วย ผู้ให้บริการในร้านอาหารและผู้ให้บริการรับและส่งอาหารในเขตจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบการสังเกตการณ์ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามความต้องการใช้กลวิธีการสื่อสารเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ การออกแบบรูปแบบการสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์ในบริบทวิถีชีวิตใหม่ และแบบการประเมินคุณภาพของนวัตกรรมภาษา ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มให้บริการในร้านอาหารและผู้ให้บริการรับและส่งอาหาร ต้องการพัฒนาภาษาในการกล่าวขอบคุณและกล่าวอำลาเป็นภาษาอังกฤษ ลำดับรองลงมาคือ การบอกราคาอาหารและวิธีการชำระเงิน การขอร้องให้ลูกค้าพูดซ้ำ รูปแบบภาษาที่พัฒนาเป็นรูปแบบภาษาสำหรับพนักงานร้านอาหารและสำหรับผู้ให้บริการรับและส่งอาหาร จากการประเมินความพึงพอใจพบว่ารูปแบบภาษาที่พัฒนาขึ้นมีการลำดับเนื้อหาที่ลำดับขั้นตอนที่เข้าใจง่ายต่อการนำไปใช้ นำเสนอเนื้อหาถูกต้อง ชัดเจน และมีเนื้อหาทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์วิถีชีวิตใหม่ สามารถนำไปฝึกฝนได้ด้วยตนเอง

คำสำคัญ: การสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์, บริบทวิถีชีวิตใหม่, ผู้ให้บริการร้านอาหาร, ผู้ให้บริการรับและส่งอาหาร

ABSTRACT

This research aimed at studying and analyzing the needs of pragmatic English communicative patterns based on Pragmatic Function of Grice's Maxims, then designing language models in the new normal context for food and delivery providers. The purposive samples were selected 50 restaurant staff and food delivery service providers in Chiang Mai. The research instruments were an observation, a semi-structured interview, an English for communication needs questionnaire, English language models in a new normal context, and satisfaction on language model questionnaire relating to pragmatic communicative patterns. The finding revealed that restaurant staff and food delivery service providers needed to develop language for expressing thanks and leave-taking, informing food prices and payment methods, and asking for repetitions. Consequently, Two models were developed and evaluated at the most highly satisfied level, especially since the content was well-organized and easy to follow. The language usage was accurate, precise, and up-to-date to meet the new normal context. The expressions were in daily communication and self-practiced, which benefited their service.

Keywords: Pragmatic communicative patterns, New normal context, Food and delivery providers

1. บทนำ

จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และมาตรการการป้องกันการระบาดของโรคส่งผลให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ในแนวปฏิบัติวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ภาคธุรกิจได้นำระบบสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและ ผู้ประกอบการร้านอาหาร พนักงานในร้านอาหาร และผู้ให้บริการรับและส่งอาหาร ให้บริการผ่านแอปพลิเคชันมากขึ้น ด้วยจังหวัดเชียงใหม่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีชาวต่างชาติมาพำนักอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้ให้บริการจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน อันจะนำไปสู่การบริการที่ดี เป็นที่น่าประทับใจ และกลับมาใช้บริการในคราวต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดวาทจวิทยาปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) ซึ่งเริ่มในปี ค.ศ.1970 นักภาษาศาสตร์สนใจศึกษาการใช้ภาษาโดยโดยไม่คำนึงถึงการใช้ภาษาให้ถูกหลักไวยากรณ์ แต่เน้นหน้าที่ของภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสาร Grice (1975) ได้กำหนดกฎการสนทนาประกอบด้วย (1) คุณภาพ (Quality) การสื่อสารข้อมูลที่ เป็นจริง (2) ปริมาณ (Quantity) การสื่อสารข้อมูลที่เพียงพอ (3) ความเกี่ยวข้องในเรื่องที่สื่อสาร (Relevance) และ (4) วิธีการสื่อสาร (Manner) ที่ชัดเจน ตรงประเด็นใช้ถ้อยคำกระชับและไม่กำกวม

นอกจากนี้กลวิธีดังกล่าวยังให้ความสำคัญในเรื่องมารยาท ความสุภาพ และการให้เกียรติ

การสื่อสารวาทจปฏิบัติศาสตร์ในบริบทวิถีชีวิตใหม่เป็นการใช้ภาษาในการสื่อสารแบบตรงตัวและแบบอุปมาอุปมัยสอดคล้องกับบริบทหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ดังที่ Levinson (1983) ได้อธิบายความหมายของวาทจปฏิบัติศาสตร์ว่า เป็นการใช้ภาษาหรือถ้อยคำในการสนทนาเพื่อการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานสถานการณ์และเวลาที่เกิดขึ้นจริง จุดประสงค์ของการสนทนาเป็นหลัก และผู้สื่อสารต้องสื่อสารตามบริบทวาทจกรรม (Speech act) นอกจากนี้ Brown and Levinson (1987) ได้แสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีผลต่อการสื่อสารทางสังคมวิทยา ได้แก่ (1) อำนาจ (Power) (2) ระยะห่างของสถานภาพทางสังคม (Distance) และ (3) ระดับความอ่อนไหวในการสื่อสารหัวข้อต่างๆ (Cultural Ranking) บัณฑิตกา จารุม่า และพะยอม ก้อนในเมือง (2563) ได้ศึกษาการใช้วาทจภาษา เช่น การสนทนาแบบเผชิญหน้า การพูดผ่านโทรศัพท์ หรือการพูดผ่านสื่อแอปพลิเคชัน อวัจนภาษาเป็นภาษาท่าทาง กิริยา สีหน้า น้ำเสียง จังหวะการพูด และสิ่งของที่ใช้ในการประกอบการพูดที่ส่งผลต่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาทวิวิธีการสื่อสารตามแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์จึงเป็นการพัฒนาการสื่อสารที่ผู้ให้บริการมีปฏิสัมพันธ์และสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้รับบริการเพื่อนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพการศึกษาของ บัณฑิตกา จารุมา และพะยอม ก้อนในเมือง (2563) ได้กล่าวถึงการฝึกการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษา ว่าการใช้วัจนภาษาเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ ซึ่งอาจเป็นการสนทนาแบบเผชิญหน้า การพูดผ่านโทรศัพท์ หรือการพูดผ่านสื่อแอปพลิเคชัน สำหรับอวัจนภาษารวมถึงภาษาท่าทาง กิริยา สีหน้า น้ำเสียง จังหวะการพูด และสิ่งของที่ใช้ในการประกอบการพูดจากสถานศึกษา สำหรับธณวีร์ พาผล (2565) ได้สำรวจความต้องการภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่และได้พัฒนาชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งบทเรียนที่ต้องการประกอบด้วย ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการต้อนรับลูกค้า การบรรยายอาหาร การอธิบายรายละเอียดและวิธีการประกอบอาหาร และวิธีการชำระเงิน แต่ในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด-19 ผู้ประกอบการมีความต้องการสำนวนภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยด้านสุขอนามัย และสามารถอธิบายให้ผู้ให้บริการได้อย่างถูกต้อง

2. วิธีการดำเนินงาน

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1. ศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการรูปแบบการสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์ของผู้ให้บริการในร้านอาหารและผู้ให้บริการรับและส่งอาหารในบริบทวิถีชีวิตใหม่ 2. ออกแบบชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติ ศาสตร์สำหรับผู้ให้บริการในร้านอาหารและผู้ให้บริการรับและส่งอาหารในบริบทวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

2.1 วิธีดำเนินงาน

1. ศึกษาเอกสาร จัดทำรูปแบบและวิธีการวิจัย เสนอขออนุมัติการดำเนินงานวิจัย

2. ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลดังนี้ (1) แบบการสังเกตการณ์ตามกรอบแนวคิด POEMS ได้แก่ คน (People) สิ่งของ (Object) สิ่งแวดล้อม (Environment) ข้อความและสื่อ (Message and Media) และ บริการ (Service) (2)

แบบสอบถามความคิดเห็นและการสนทนากลุ่ม (3) แบบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (4) แบบประเมินความพึงพอใจชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์

4. เสนอขอการรับรองจริยธรรมในการทำวิจัยในมนุษย์ต่อคณะกรรมการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

5. จัดทำเครื่องมือในการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการศึกษาไปออกแบบชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์สำหรับกลุ่มผู้ให้บริการในร้านอาหารและกลุ่มผู้ให้บริการรับและส่งอาหารในบริบทวิถีชีวิตใหม่ ประเมินความเหมาะสมและคุณภาพของชุดภาษาโดยผู้เชี่ยวชาญทางภาษาอังกฤษ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการรวบรวมสัมภาษณ์

6. นำผลการศึกษาไปออกแบบรูปแบบการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อมอบให้กลุ่มอาชีพนำไปใช้ประโยชน์

2.1.1 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 50 คน เป็นพนักงานบริการในร้านอาหารจำนวน 14 คน (ร้อยละ 28) เจ้าของร้านอาหารจำนวน 4 คน (ร้อยละ 8) เป็นผู้ให้บริการรับและส่งอาหารจำนวน 32 คน (ร้อยละ 64) ผู้ให้บริการส่วนมากมีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 29 คน (ร้อยละ 58) และส่วนมากผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 35 คน (ร้อยละ 70)

2.1.2 การคำนวณค่าเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ยความต้องการและความพึงพอใจจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างแสดงดังสมการที่ (1)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n} \quad (1)$$

โดยที่

\bar{X} = ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ = ผลบวกของข้อมูลทุกค่า

n = จำนวนข้อมูลทั้งหมด

3. ผลดำเนินงานวิจัย

ผลดำเนินงานสรุปได้ดังนี้

3.1 ผลการสังเกตการณ์ในกรอบแนวคิด POEMS ในกลุ่มอาชีพผู้ให้บริการในร้านอาหารและผู้รับและส่งอาหาร ประกอบด้วยสิ่งของ (Object) ได้แก่ ร้านอาหาร อุปกรณ์มือถือ และแอปพลิเคชันในการสั่งอาหารผ่านไลน์แมน ฟู้ดแพนด้า แกรป สภาพแวดล้อม (Environment) ได้แก่ ร้านอาหารทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ บริเวณ

พื้นที่รับอาหารที่เป็นพื้นที่ที่ร้านอาหารจัดให้ การจัดส่งอาหารในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ข้อความ/สื่อ (Message/Media) ได้แก่ ข้อความการรับคำสั่งอาหารทางแอปพลิเคชัน รายการอาหารในร้านอาหาร ป้ายเตือนในการรักษาความปลอดภัยจากโรคระบาด การบริการ (Services) ได้แก่ การรับส่งอาหารไปยังผู้รับบริการตามพื้นที่ต่างๆ ที่ระบุโดยใช้รถจักรยานยนต์ การบริการผู้สั่งอาหารในร้านอาหาร และการรักษาความปลอดภัย

ตารางที่ 1 ความจำเป็นในการสื่อสารตามหัวข้อในการสนทนาและหน้าที่ของภาษาอังกฤษ

ลำดับที่	ความจำเป็นในการสื่อสารตามหัวข้อในการสนทนาและหน้าที่ของภาษาอังกฤษ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1.	การทักทายและเชื้อเชิญลูกค้าเป็นภาษาอังกฤษ	2.96	1.07	ปานกลาง
2.	การแนะนำรายการอาหารเป็นภาษาอังกฤษ	2.82	1.12	ปานกลาง
3.	การนำเสนอโปรโมชั่นและให้ข้อมูลเกี่ยวกับราคาเป็นภาษาอังกฤษ	2.76	1.15	ปานกลาง
4.	การให้ข้อมูลเกี่ยวกับรสชาติของอาหารเป็นภาษาอังกฤษ	2.70	1.15	ปานกลาง
5.	การบอกราคาอาหารและวิธีการชำระเงินเป็นภาษาอังกฤษ	3.12	1.19	ปานกลาง
6.	การอธิบายส่วนประกอบของอาหารเป็นภาษาอังกฤษ	2.66	1.17	ปานกลาง
7.	การขอร้องให้ลูกค้าพูดซ้ำเมื่อได้ยินไม่ชัดเจนเป็นภาษาอังกฤษ	3.06	1.17	ปานกลาง
8.	การสอบถามความต้องการการบริการลูกค้าเป็นภาษาอังกฤษ	2.76	1.09	ปานกลาง
9.	การปฏิเสธรับรายการอาหารที่ไม่มีหรือหมดเป็นภาษาอังกฤษ	2.88	1.12	ปานกลาง
10.	การสอบถามเกี่ยวกับการสำรองโต๊ะอาหารล่วงหน้าเป็นภาษาอังกฤษ	2.54	1.18	ปานกลาง
11.	การเตือนลูกค้าเพื่อเช็คสัมภาระก่อนออกจากร้านอาหารเป็นภาษาอังกฤษ	2.62	1.19	ปานกลาง
12.	การกล่าวขอบคุณและกล่าวอำลาลูกค้าเป็นภาษาอังกฤษ	3.34	1.26	ปานกลาง
13.	การขอข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานที่ส่งอาหารเป็นภาษาอังกฤษทางโทรศัพท์	2.88	1.14	ปานกลาง
14.	การอ่านและตอบข้อความแชทผ่านโปรแกรมแชท ในแอปพลิเคชัน ไลน์ เฟซบุ๊ก หรือแมสเซนเจอร์ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหารและบริการเป็นภาษาอังกฤษ	3.04	1.12	ปานกลาง
15.	การแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคโควิด 19 ให้แก่ลูกค้าชาวต่างชาติเป็นภาษาอังกฤษ	2.84	1.22	ปานกลาง
รวม		2.87	0.05	ปานกลาง

3.2 ผลการศึกษาจากแบบสอบถามความต้องการในการใช้การสื่อสารเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ ดังนี้ ตารางที่ 1 ความจำเป็นในการสื่อสารตามหัวข้อในการสนทนาและหน้าที่ของภาษาอังกฤษผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากยังเห็นว่าการกล่าวขอบคุณและกล่าวอำลาลูกค้าเป็นภาษาอังกฤษมีความจำเป็นมาก

ที่สุด ($\bar{X} = 3.34$) การบอกราคาอาหารและวิธีการชำระเงิน ($\bar{X} = 3.12$) และการขอร้องให้ลูกค้าพูดซ้ำเมื่อได้ยินไม่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.06$) ตามลำดับ มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่าการอ่านและตอบข้อความผ่านแอปพลิเคชันมีความจำเป็นในการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.04$)

ตารางที่ 2 ความต้องการและความคาดหวังของผู้ให้บริการ

ลำดับที่	ความต้องการและความคาดหวังของผู้ให้บริการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1.	ฉันต้องการสื่อสารสถานการณ์และการให้บริการในร้านอาหารเป็นภาษาอังกฤษได้	3.78	1.20	มาก
2.	ฉันต้องการใช้คำศัพท์ และสำนวนภาษาอังกฤษที่ใช้ในร้านอาหารและบริการส่งอาหารได้อย่างเหมาะสม	3.76	1.13	มาก
3.	ฉันต้องการสื่อสารกับลูกค้าชาวต่างชาติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ	3.88	1.14	มาก
4.	ฉันต้องการเรียนรู้กริยา ท่าทางที่เหมาะสมกับการสื่อสาร	3.74	1.18	มาก
5.	ฉันต้องการที่จะสามารถออกเสียงภาษาอังกฤษได้อย่างชัดเจนเพื่อให้ลูกค้าชาวต่างชาติเข้าใจสิ่งที่ฉันพูด	3.88	1.12	มาก
6.	ฉันคาดหวังว่าลูกค้าชาวต่างชาติจะพึงพอใจต่อการสื่อสารและการบริการมากขึ้นเมื่อฉันใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้	3.98	1.12	มาก
7.	ฉันต้องการที่จะสามารถพูดหรืออธิบายประโยคภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม	3.86	1.16	มาก
8.	ฉันคาดหวังที่จะสามารถใช้กลวิธีการสื่อสารอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ในร้านอาหารและการส่งอาหาร	4.00	1.13	มาก
รวม		3.86	0.03	มาก

ตารางที่ 2 ความต้องการและความคาดหวังของผู้ให้บริการ

จากการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความต้องการและความคาดหวังที่จะสามารถใช้กลวิธีการสื่อสารอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ในร้านอาหารและการรับและส่งอาหารได้ ที่ระดับ ($\bar{X} = 4.00$) คาดหวังว่าลูกค้าชาวต่างชาติจะพึงพอใจต่อการสื่อสารและการบริการมากขึ้นเมื่อใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ ($\bar{X} = 3.98$) ความคาดหวังที่ต้องการสื่อสารกับลูกค้าชาวต่างชาติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆและสามารถออกเสียงภาษาอังกฤษได้

อย่างชัดเจนเพื่อให้ลูกค้าชาวต่างชาติเข้าใจสิ่งที่พูดในระดับที่เท่ากันที่ $\bar{X} = 3.88$

3.3 จากการสัมภาษณ์กลุ่มอาชีพผู้ให้บริการในร้านอาหารและผู้ให้บริการรับและส่งอาหาร สรุปได้ว่าการใช้ภาษาอังกฤษในบริบทการทักทาย การต้อนรับ การสั่งอาหาร การส่งอาหาร การแนะนำเมนู การบอกราคาและวิธีการชำระเงิน มีความจำเป็นมาก ส่วนขั้นตอนในการสื่อสารกับผู้รับบริการ เริ่มจาก การทักทายเพื่อเปิดบทสนทนา จากนั้นแนะนำเมนู และแจ้งราคาอาหาร เมื่อผู้รับบริการต้องการชำระค่าอาหาร ตามด้วยการกล่าวขอบคุณเพื่ออำลา รูปแบบโครงสร้างภาษาอังกฤษที่ใช้พูดในสถานการณ์ต่างๆ ได้แก่ ประโยคคำถาม

ประโยคปฏิเสธ ประโยคขอร้อง กลุ่มอาชีพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความมั่นใจมากที่สุดต่อการใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ โดยใช้ท่าทางประกอบการพูดภาษาอังกฤษเพื่อให้ลูกค้าเข้าใจการสื่อสาร ลำดับถัดไปเป็นความมั่นใจในการอ่านข้อความสำคัญภาษาอังกฤษของลูกค้าชาวต่างชาติโดยการจับประเด็นสำคัญและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องได้ความสามารถจับใจความความต้องการของลูกค้าต่างชาติเมื่อลูกค้าอธิบายหรือร้องขอ รวมถึงรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับรายการอาหารและบริการในร้านอาหาร

จากการสำรวจความต้องการของผู้ให้บริการร้านอาหารและผู้ให้บริการรับและส่งอาหารในเชียงใหม่เพื่อนำผลไปสร้างชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์ รวมถึงการสำรวจความพึงพอใจการใช้ชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์จากหลักการ Pragmatic Function Grice's Maxims (Paul Grice, 1967) ได้กล่าวว่าการสนทนานั้นต้องอาศัยความร่วมมือของผู้พูดและผู้ฟัง (cooperative principle) ซึ่งกฎความร่วมมือในการสนทนา ได้แบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. Maxim of Quantity (กฎของปริมาณ) ผู้พูดควรพูดให้มีปริมาณ และเนื้อหาสาระที่เพียงพอ ไม่มากหรือน้อยเกินไป ซึ่งจากผลการวิจัย ผู้ให้บริการส่งอาหารและร้านอาหารในเชียงใหม่มีการขอร้องให้ยืนยันการสั่งซื้อสินค้า เช่น “Please confirm your orders.” เป็นข้อความที่สมบูรณ์ ความหมายครบถ้วน ซึ่งผู้รับบริการสามารถปฏิบัติตามคำขอร้องได้ทันที คำศัพท์ตรงตามบริบท และความหมายไม่กำกวม

2. Maxim of Quality (กฎของคุณภาพ) การไม่พูดในสิ่งที่ผู้พูดไม่รู้จริง หรือไม่มีหลักฐานเพียงพอ ภาษาที่ใช้เป็นประโยคขอโทษ (apology) ตามด้วยประโยคอธิบายสาเหตุที่ล่าช้าตามความเป็นจริง (excuse) ประโยคมีความหมายครบถ้วนสมบูรณ์ คำศัพท์ตรงตามบริบท เช่น “I am sorry. I will be a bit late.” หรือ “The queue is very long.”

3. Maxim of Relevance (กฎของความเกี่ยวข้อง) การพูดในสิ่งที่เกี่ยวข้อง ตรงประเด็น ไม่พูด

นอกเรื่อง เช่น ภาษาที่ขอร้องให้ชำระสินค้า “Please use contactless payment methods.” ซึ่งทำให้ผู้รับบริการเข้าใจได้ทันทีเกี่ยวกับสถานการณ์โรคระบาดที่เกิดขึ้น จึงต้องมีการชำระสินค้าในรูปแบบใหม่

4. Maxim of Manner (กฎของความเป็นระเบียบ) หลีกเลี่ยงการปิดบังข้อมูล หลีกเลี่ยงถ้อยคำกำกวม พูดให้กระชับ ไม่เยิ่นเย้อ พูดให้มีลำดับขั้นตอน ไม่วกวน การทักทายใช้ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถโต้ตอบบทสนทนาได้ทันที โดยไม่ต้องแปลความหมายของคำศัพท์ เช่น “Could you please pin your current location?” ซึ่งเป็นประโยคขอร้อง (request) ระบุข้อมูลที่ต้องการคือสถานที่ ผู้รับบริการสามารถให้ความร่วมมือตามคำขอร้อง ได้ทันที หรือประโยคบอกเล่าเพื่อแจ้งให้ผู้รับบริการทราบว่าสินค้า

มาส่งถึงแล้ว เช่น “I have arrived.”, “I put your order on the counter.” และเมื่อผู้ให้บริการได้วางสินค้าแล้วสามารถกล่าวขอบคุณและอำลา เช่น “Thank you for using the service.” นอกจากนี้ ตามหลักการ Speech acts ของ Brown & Levinson (1978) ภาษาที่ใช้มีความสุภาพและตรงประเด็น (Politeness and directive) ภาษาที่ใช้เป็นได้ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ โครงสร้างภาษาอังกฤษมีหลากหลายตามสถานการณ์ เช่น ประโยคคำสั่ง ประโยคคำถาม ประโยคบอกเล่า ประโยคปฏิเสธ ประโยครูปกาลเวลาต่างๆ และประโยคขอร้อง

3.4 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในเนื้อหาที่เข้าใจง่ายต่อการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.9$) การนำเสนอเนื้อหาถูกต้อง ชัดเจน ทันสมัย และเหมาะสมกับสถานการณ์วิถีปกติใหม่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.7$) เนื้อหาเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การนำเสนอเนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$)

ตัวอย่างชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์ สำหรับผู้ให้บริการในร้านอาหาร

GREETING

- Hi!
- Hello. Can I help you?
- Good morning.
- Good afternoon.
- Do you have a reservation?

RECEIVING ORDER

- For how many people?
- Are you ready order?
- What would you like to order?
- What kind of drink would you like ?

RECOMMENDING MENUS

- Can you have spicy food?
- Would you like to try . . . ?
- Do you have any recommended?
- What kind of food do you like?
- How spicy would you like?

ASKING FOR RECEPTION

- Again, please.
- Can you say it again please?
- You order . . .
- Do you have any food allergies?
- Anything else?

LEAVING TAKING

- Thank you.
- Good bye.
- See you later.
- Thank you, please come (back) again.

NEW NORMAL CONTEXT

- Please scan the temperature.
- Please keep your distance.
- Please wear mask.
- Please use alcohol gel.

ภาพที่ 1 ตัวอย่างชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์สำหรับผู้ให้บริการในร้านอาหาร

ตัวอย่างชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์ สำหรับผู้ให้บริการรับและส่งอาหาร

Greeting

- Hi!
- Hello, Can I help you?
- Good morning.
- Good afternoon.

Receiving order

- Please confirm your order.
- Please wait for me a moment.
- It will take about... (hour/minute) to get there.

Telling prices and payment

- You can pay by cash.
- You can scan QR code.
- You can pay through online banking.

Asking and confirming location

- Again, please.
- Can you say it again?
- Is your address correct?
- Is this your location?

Leaving taking

- Thank you.
- Thanks a lot.
- Thank you and please give me 5 stars.

New normal context

- Where can I place it?
- I have already placed it.
- I placed it on the counter.
- I hang it at the gate .

ภาพที่ 2 ตัวอย่างชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์สำหรับผู้ให้บริการรับและส่งอาหาร

4. การนำไปใช้

ชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์สำหรับผู้ให้บริการในร้านอาหารและผู้ให้บริการรับและส่งอาหารนำไปใช้เป็นต้นแบบการใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องตามหลักโครงสร้างภาษาอังกฤษ และเหมาะสมกับสถานการณ์ในร้านอาหาร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สร้างความประทับใจให้กับผู้มาใช้บริการในร้านอาหาร และกลับมาใช้บริการอีก ทำให้ธุรกิจร้านอาหารมีมาตรฐานบริการที่พนักงานร้านอาหารสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับเบื้องต้น

5. อภิปรายผล

เนื่องจากชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์สำหรับผู้ให้บริการในร้านอาหารและผู้ให้บริการรับและส่งอาหารสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบการใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องและเหมาะสม ในด้านขั้นตอนการสื่อสารที่เข้าใจง่าย มีความชัดเจน ตรงประเด็น และเหมาะสมกับสถานการณ์วิถีชีวิตปกติใหม่ รูปแบบชุดภาษายังเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการสื่อสารให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ รณวีร์ พาผล (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง จังหวัดเชียงใหม่ และสำรวจความต้องการด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนด้านภาษาอังกฤษเพื่อนำไปพัฒนาชุดการเรียนรู้ ซึ่งบทเรียนที่ต้องการประกอบด้วยภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับการต้อนรับลูกค้า การรับรายการอาหาร รายละเอียดเกี่ยวกับรายการอาหารหรือส่วนประกอบอาหาร การปรุงอาหารหรือประกอบอาหาร และการรับเงิน ซึ่งตรงกับการสำรวจความต้องการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการด้านการบริการอาหารในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ในช่วงเวลาที่มีการระบาดของไวรัสโควิด 19 ผู้ประกอบการจึงต้องการสำนวนภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับความปลอดภัยด้านสุขอนามัย และสามารถอธิบายให้ผู้ใช้บริการ การศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษ ของ ภัชญาภา ทองใส และคมลสิทธิ์ สิทธิประการ (2562) ที่ได้กล่าวถึงผู้ให้บริการในร้านอาหารมีปัญหาในการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวท้องถิ่นในภาพรวมมี

ปัญหาอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านทักษะการฟัง และด้านทักษะการพูดอยู่ในระดับมากตามลำดับและมีแนวทางการแก้ไขคือฝึกภาษาอังกฤษจากภาพยนตร์เพลง หรือรายการที่สนใจทางยูทูป (YouTube) การเรียนภาษาอังกฤษออนไลน์ และการอบรมทักษะภาษาอังกฤษจากสถานศึกษา ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรนำบทเรียนไปสู่รูปแบบการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองทั้ง Online และ Offline ที่ผู้สนใจจะได้เรียนรู้ภาษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

6. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากทุนวิจัยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือและรูปแบบชุดภาษาสื่อสารวัจนปฏิบัติศาสตร์ ความร่วมมือของผู้ประกอบการร้านอาหาร ผู้ให้บริการร้านอาหาร และผู้ให้บริการรับและส่งอาหารในจังหวัดเชียงใหม่

7. บรรณานุกรม

- บัณฑิตกา จารุมา และพะยอม ก้อนในเมือง (2563) วิจัยพัฒนาทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ. วารสาร มจร ปรีทรรศน์ 5(1), 413-421.
- ภัชญาภา ทองใส และคมลสิทธิ์ สิทธิประการ (2562). ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยวท้องถิ่น อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารราชพลฤกษ์ 17(3), 129-136.
- รณวีร์ พาผล (2565). การพัฒนาชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านอาหารในพื้นที่น้ำพุร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารนิสิตวัง 24 (2), 109-119.
- วิภากร วงศ์ไทย. (2007). การวิเคราะห์การสนทนาตามแนวของวัจนปฏิบัติศาสตร์. *Manutsayasat Wichakan*, 14(1), 17-31. จังหวัดกาฬสินธุ์

- สุชาดา เจียพงษ์, ณัฐณิชา ฟั่นคำสาย, สุนิสา กัลเกตตุ,
อรณัฐ ลุสนธิ และอัญธิกา เฟือกเนียม (2022).
**วิจัยกรรมโควิด 19 ในสื่อออนไลน์: ประเภทวัจ
นกรรมและความหมาย.** วารสารอักษราพิบูล,
3(2), 33-50.
- Baker, A, E., & Hengeveld, K. (Eds.). (2012).
Linguistics. John Wiley & Sons.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness:
Some Universals in Language Usage*.
Cambridge University Press. Creswell, W,
J., (2013). *Steps in conducting a scholarly
mixed methods study*. Lincoln: University
of Nebraska Press.
- Grice, H. P. (1975). Logic and Conversation. In P.
Cole, & J. L. Morgan. (Eds.), *Syntax and
Semantics*, Vol. 3, Speech Acts (pp. 41-
58). New York: Academic Press.
- Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge:
Cambridge University Press.
- Prasetyo, Y. T., Tanto, H., & Mariyanto, M., (2021).
**Factors affecting customer satisfaction
and loyalty in online food delivery
service during the COVID-19 Pandemic:
Its relation with open innovation.**
Journal of Open Innovation.7,76.
<https://doi.org/10.3390/joitmc7010076>

การจัดการขยะ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

Waste Management : Case Study Mon Khao Kaeo Community

Phichai Sub-district, Mueang Lampang District, Lampang Province

นิตยา เอกบาง¹ พรพิมล อริยะวงษ์² ณัฐอมร จวงเจิม³ อนาวิน ทิพย์บุญราช⁴ และพงศกร สุรินทร์^{5*}
Nittaya Ekbang¹ Pornpimon Ariyawong² Natthaamorn – Chuangchoeam³ Anawin Thipboonraj⁴ and
Pongsakorn Surin^{5*}

^{1,2}อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง

³อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง

⁴อาจารย์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง

⁵ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง

^{1,2}Lecturer, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Lampang

³Lecturer, Faculty of Science and Agricultural Technology, Rajamangala University of Technology Lanna Lampang.

⁴Lecturer, Faculty of Engineering, Rajamangala University of Technology Lanna Lampang.

⁵Asst.Prof, Faculty of Engineering, Rajamangala University of Technology Lanna Lampang.

*E-mail:p.surin1980@yahoo.co.th, เบอร์โทรศัพท์, 089-8555395

รับบทความ 6 มิถุนายน 2666 , ตอรับบทความ 19 มีนาคม.2567

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการขยะชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง วิธีการดำเนินงาน การชี้แจงโครงการ การให้ความรู้การคัดแยกกลุ่มตัวอย่าง 146 ครัวเรือน การเก็บข้อมูล น้ำหนักขยะก่อนเริ่มโครงการ การปฏิบัติการคัดแยกขยะ และการถอดบทเรียน ผลการวิจัย พบว่า น้ำหนักขยะทั่วไปก่อนเริ่มโครงการ 1,023.55 กิโลกรัม หลังปฏิบัติการคัดแยกขยะแล้ว น้ำหนักขยะทั่วไป 302.06 กิโลกรัม ลดขยะทั่วไปลง 721.49 กิโลกรัม คิดเป็น 70.48 เปอร์เซ็นต์ โดยสามารถคัดแยกไปรีไซเคิล ได้แก่ พลาสติก 147.25 กิโลกรัม ขวดแก้ว 356.70 กิโลกรัม กระดาษ จำนวน 84 กิโลกรัม และโลหะ 3.90 กิโลกรัม นอกจากนั้นชุมชนได้ออกแบบการจัดการขยะในลักษณะเครือข่ายภายในพื้นที่ชุมชน 3 ส่วน ทำหน้าที่ ติดตามการคัดแยกขยะ การเก็บรวม และการขายให้ผู้ประกอบการ ผลของการทำงานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้คัดแยกขยะรีไซเคิลได้ทั้งหมด 1,866.55 กิโลกรัม และมีรายได้จากการขายทั้งหมด 6,224 บาท

คำสำคัญ การจัดการขยะ, รีไซเคิล, การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the waste management of the municipality of Mon Khao Kaeo Phichai sub-district lampang district lampang province. Operation methods project clarification provision of knowledge about sample segregation of 146 households, collection of waste weight prior to project start, waste segregating operations, and lesson disposal. The results showed that the weight of ordinary waste before the start of the process was 1,023.55 kg. After the process the weight was 302.06 kg. Reduced to 721.49 kg. It was 70.48% recyclable, including 147.25 kg of plastic, 356.70 kg of glass bottles, 84 kg of paper, and 3.90 kg of metal. In addition, the community has designed a networked waste management system within three community areas, monitoring waste separation, collection, and sales to entrepreneurs. The result of the work, with the involvement of the community, has resulted in a total of 1,866.55 kg of recycled waste being separated and has generated a total revenue of 6,224 THB.

Keywords: Waste Management, Recycle, Participation

1. บทนำ

การจัดการขยะยังคงเป็นปัญหาซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญในการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง มติคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2559 เห็นชอบกับแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ของประเทศ (พ.ศ. 2559 – 2564) เพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทางการแก้ไขปัญหามลพิษจากการจัดการขยะมูลฝอยและ ของเสียอันตรายของประเทศ โดยบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม จังหวัด 76 จังหวัด กรุงเทพมหานคร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศมาจนถึงปัจจุบัน (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม, 2565)

นอกจากนั้นกระทรวงมหาดไทยได้ให้จังหวัดดำเนินการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หมู่บ้านและชุมชน พร้อมทั้งรณรงค์และประชาสัมพันธ์การลดปริมาณขยะมูลฝอย และการคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่โดยใช้หลัก 3 ช : ช็น้อย ช็ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ 3Rs : Reduce

Reuse Recycle ภายใต้กรอบการดำเนินงาน จำนวน 3 ระยะ ได้แก่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง เพื่อลดปริมาณขยะและส่งเสริมการคัดแยกขยะที่ต้นทาง จัดทำระบบเก็บขนอย่างมีประสิทธิภาพ และขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ (กระทรวงมหาดไทย, 2565)

สถานการณ์ก่อนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นปัจจุบันเทศบาลเมืองพิชัย มีขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น บ้านพักอาศัย สถานประกอบการค้า แหล่งธุรกิจ ร้านค้า สถานบริการ ตลาดสด สำนักงาน ขยะเหล่านี้ ได้แก่ ขยะอินทรีย์ จำพวกเศษอาหาร เศษใบไม้ เศษหญ้า ขยะรีไซเคิลจำพวกแก้ว กระดาษ โลหะ พลาสติก อลูมิเนียม ยาง และ ขยะทั่วไป จำพวกเศษผ้า เศษไม้ เศษวัสดุต่าง ๆ ที่จะต้องได้รับการจัดการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ดังนั้นเพื่อให้การขับเคลื่อนตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทยตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ทางเทศบาลเมืองพิชัยจึงให้ความสำคัญในการปฏิบัติการร่วมกับชุมชนเป็นลำดับแรก

จากปัญหาดังกล่าวจึงนำมาซึ่งการดำเนินงานโครงการร่วมกันของทีมนักวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง และนักวิจัยชุมชนโดยมุ่งหวังให้เกิดการขับเคลื่อนการจัดการขยะ

กรณีศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

2.วิธีการดำเนินงาน

โครงการจัดการขยะ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีวิธีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. การประชุมชี้แจงให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่การดำเนินงาน

2. การตั้งคณะทำงานในการดำเนินงาน 3 ฝ่าย ได้แก่ เทศบาลเมืองพิชัย นักวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง และตัวแทนชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว เพื่อจัดแนวทางการปฏิบัติการจัดการขยะ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

3. การให้ความรู้การคัดแยกขยะระดับครัวเรือน

4. ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลน้ำหนักระยะก่อนการทดลองปฏิบัติการ

5. การทดลองปฏิบัติการจัดการขยะ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 146 ครัวเรือน

6. การเก็บข้อมูลการทดลองปฏิบัติการจัดการขยะ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยการชั่งปริมาณน้ำหนักของขยะจากครัวเรือน จำนวน 146 ครัวเรือน

7. การประชุมระดมสมองหลังการทดลองปฏิบัติการ เพื่อออกแบบวิธีการบริหารจัดการขยะในชุมชน มีวัตถุประสงค์ เพื่อคืนข้อมูลปริมาณขยะรายครัวเรือนให้แก่ชุมชน สาเหตุของปริมาณขยะในครัวเรือนที่เกิดปริมาณขยะสูงที่สุดในชุมชน

8.สรุปวิธีการโครงการจัดการขยะ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

3.ผลการดำเนินงาน

โครงการจัดการขยะ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สามารถนำเสนอผลการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. การประชุมชี้แจงให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่การดำเนินงาน ซึ่งในการดำเนินงานครั้งนี้มี 3 ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เทศบาลเมืองพิชัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง และตัวแทนชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว เพื่อให้มีความเข้าใจในทิศทางของการดำเนินงาน และมีการกำหนดคณะทำงานในการดำเนินงาน 3 ฝ่าย ได้แก่ เทศบาลเมืองพิชัย จำนวน 5 คน นักวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง จำนวน 6 คน และตัวแทนชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว จำนวน 20 คน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การประชุมชี้แจงให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่การดำเนินงาน วันที่ 26 ตุลาคม 2565

2. การให้ความรู้การคัดแยกขยะระดับครัวเรือน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการทบทวน ความรู้เกี่ยวกับประเภทของขยะในชีวิตประจำวันให้กับชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว พร้อมทั้งมีการแนะนำวิธีการ คัดแยกขยะในระดับครัวเรือนชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การให้ความรู้การคัดแยกขยะระดับครัวเรือน วันที่ 30 ตุลาคม 2565

3. ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลน้ำหนักขยะก่อนการทดลองปฏิบัติการ โดยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องและเก็บข้อมูลแบบสอบถามของผู้ที่มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะของชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว โดยทีมคณะกรรมการจัดการขยะชุมชนบ้านม่อนเขาแก้วเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล ดังภาพที่ 3 ผลจากการลงพื้นที่ ดังตารางที่ 1

ภาพที่ 3 ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลน้ำหนักขยะก่อนการทดลองปฏิบัติการ

ตารางที่ 1 การชั่งน้ำหนักขยะรวมก่อนการคัดแยก (กิโลกรัม)

วันที่	น้ำหนักขยะรวมก่อนแยก
2 พฤศจิกายน 2565	374.75
9 พฤศจิกายน 2565	180
14 พฤศจิกายน 2565	282.20
16 พฤศจิกายน 2565	186.60
รวม	1,023.55

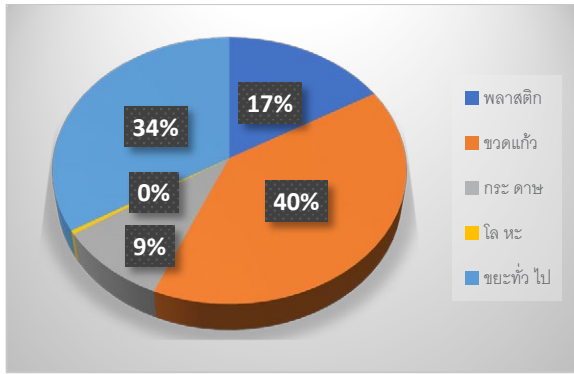
จากตารางที่ 1 พบว่า ครั้วเรือ่นมีปริมาณขยะทั่วไป ดังนี้ วันเก็บข้อมูลวันที่ 2 พฤศจิกายน 2565 ปริมาณขยะมีน้ำหนัก 374.75 กิโลกรัม วันที่ 9 พฤศจิกายน 2565 ปริมาณขยะมีน้ำหนัก 180 กิโลกรัม วันที่ 14 พฤศจิกายน 2565 ปริมาณขยะมีน้ำหนัก 282.20 กิโลกรัม และวันที่ 16 พฤศจิกายน 2565 ปริมาณขยะมีน้ำหนัก 186.60 กิโลกรัม รวมน้ำหนักขยะรวมก่อนแยก 1,023.55 กิโลกรัม โดยพฤติกรรมครั้วเรือ่นที่ส่งผลให้มีขยะจำนวนมากมาจาก ปัจจัยด้านจำนวนคนที่อาศัยในครั้วเรือ่นที่มีมากก็จะส่งผลให้มีปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนผู้อาศัย และนอกจากนั้นขึ้นอยู่กับสภาพของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในครั้วเรือ่นในช่วงเวลานั้นๆ ส่วนในกรณีบ้านที่มีปริมาณขยะน้อย มีปัจจัยด้านจำนวนคนที่อาศัยในครั้วเรือ่นน้อย พฤติกรรมครั้วเรือ่นไม่ค่อยมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดขยะมาก เมื่อเทียบกับครั้วเรือ่นที่มีจำนวนคนมากกว่า

4. การทดลองปฏิบัติการจัดการขยะ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 146 ครั้วเรือ่น โดยทั้ง 146 ครั้วเรือ่นจะได้รับแจกถุงสำหรับแยกขยะในครั้วเรือ่น จำนวน 4 ถุง เพื่อนำไปแยกขยะจากนั้นคณะทำงานจะลงไปชั่งน้ำหนักของขยะที่ถูกคัดแยกและบันทึกข้อมูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปริมาณขยะแต่ละประเภทหลังการคัดแยก (กิโลกรัม)

วันที่	พลาสติก	ขวดแก้ว	กระดาษ	โลหะ	ขยะทั่วไป
21 พฤศจิกายน 2565	147.2	356.7	84	3.90	302.06
5 ธันวาคม 2565	5	0			

เมื่อนำมาคิดสัดส่วนร้อยละตามประเภทของขยะสามารถแสดงได้ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ร้อยละสัดส่วนปริมาณขยะแต่ละประเภทหลังการคัดแยก

จากภาพที่ 4 ผลจากทดลองการเก็บมูลน้ำหนักรวบรวมขยะวันสุดท้ายวันที่ 21 พฤศจิกายน 2565 คริวเรือนจำนวน 146 คริวเรือนสามารถทำการคัดแยกขยะได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ พลาสติก น้ำหนัก 147.25 กิโลกรัม คิดเป็น 17 % ขวดแก้ว น้ำหนัก 356.70 กิโลกรัม คิดเป็น 40 % กระดาษ น้ำหนัก 84 กิโลกรัม คิดเป็น 9 % โลหะ น้ำหนัก 3.90 กิโลกรัม คิดเป็น 0.0039 % และขยะทั่วไป น้ำหนัก 302.06 กิโลกรัม คิดเป็น 34 % น้ำหนักขยะหลังจากคัดแยก 983.91 กิโลกรัม

4.การนำไปใช้

การจัดการขยะทั่วไป

1. จากผลของการทดลองการเก็บมูลน้ำหนักรวบรวมขยะวันสุดท้ายวันที่ 21 พฤศจิกายน 2565 คริวเรือนจำนวน 146 คริวเรือน สามารถทำการคัดแยกขยะได้อย่างถูกต้อง ทำให้คณะกรรมการบริหารจัดการขยะกรณีศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้เห็นถึงความสำคัญในการลดปริมาณขยะต้นทางของชุมชน จึงดำเนินงานต่อเนื่องโดยมีการรวบรวมขยะจากคริวเรือนในชุมชนแล้วทำการคัดแยกประเภทให้ถูกต้อง ทั้งนี้ทางคณะกรรมการบริหารจัดการขยะ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้มีโอกาสพบกับผู้ประกอบการบังอรไรไซเคิล ซึ่งดำเนินธุรกิจรับซื้อวัสดุรีไซเคิลที่มุ่งเน้นทำงานร่วมกับภาครัฐและชุมชนซึ่งบังอรไรไซเคิลสามารถรับซื้อวัสดุรีไซเคิลได้ 95 % ดังภาพที่ 5 และผลของการดำเนินงานคัดแยกขยะเพื่อขายให้กับบังอรไรไซเคิล ดังตารางที่ 3

ภาพที่ 5 การคัดแยกขยะเพื่อขายให้กับร้านบังอรไรไซเคิล

ตารางที่ 3 ปริมาณขยะรีไซเคิลจากการคัดแยกประเภท

รายการ	น้ำหนักขยะ (กิโลกรัม)
สายยางขาว	5
สายยางเขียว	1
อะลูมิเนียมบาง	2.90
ทองเหลืองหนา	2
ตะกั่ว	0.10
ท่อPVC สีฟ้า	6.50
รองเท้าบูธยาง	2
ฝาขวดอะลูมิเนียมไม่แกะ	0.40
เหล็กหนา	176.00
แบตเตอรี่เล็ก	2.00
กระจกแยกสี	190.00
พลาสติกกรม	150.50
ขวด PET สกรีนสี	56.50

พลาสติกแข็ง	62.50
ขวด PET แบบสี	1.00
พัคลมเล็ก	8.00
เพทแกะ	76.50
กระป๋องโค้กอะลูมิเนียม	6.50
ถุงพลาสติก	11.00
สังกะสี	21.00
เหล็กบาง	91.50
กล่องนม	5.50
กล่องกระดาษ	112.50
เศษกระดาษ	119.00
กระดาษขาวดำ	76.00
กระดาษรีไซเคิล	4.50
แผ่นซีดี	3.00
ขวดเปียร์ซ้าง	58.00
ขวดเปียร์ลีโอ	6.00
ขวดเปียร์สิงห์	3.00
ขวดเหล้าแบบคอยาว	1.00
ขวดแยก	204.00
ขวดรวม	395.50
ทองเหลืองหนา	0.10
ขวดน้ำมันพืช	5.00
ขยะทั่วไป	32.00
รวม	1,866.55

จากตารางที่ 3 คณะกรรมการบริหารจัดการขยะ ภูมิศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอ เมือง จังหวัดลำปาง สามารถรวบรวมและคัดแยกขยะได้ ทั้งหมด 1,866.55 กิโลกรัม และมีรายได้จากการขาย ทั้งหมด 6,224 บาท

5.อภิปรายผล

กระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เกิดจากการทำงานคณะกรรมการบริหารจัดการขยะ ภูมิศึกษา ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอ เมือง จังหวัดลำปาง มาจาก 3 ส่วน คือทีมวิจัยจาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง เทศบาลเมืองพิชัย และนักวิจัยชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ที่ช่วยกันผลักดันและติดตั้งกลไกการทำงานให้กับชุมชน ผ่านรูปแบบของการลงมือปฏิบัติการจริงในระดับต้นทาง

กลางทาง และนอกจากนั้นยังใช้กลไกความร่วมมือกับ ผู้ประกอบการสำหรับปลายทาง เพื่อให้วิธีการ กรรมการบริหารจัดการขยะ ภูมิศึกษา ชุมชนบ้านม่อน เขาแก้ว ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มี ประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับการติดตามและธำรงรักษา พัฒนาการที่เกิดขึ้นให้คงอยู่ต่อไปทางชุมชนม่อนเขาแก้ว ได้ทำบันทึกความร่วมมือกับกับทางร้านบังอรรีไซเคิล เพื่อ คัดแยกขยะให้ถูกต้อง โดยทางร้านบังอรรีไซเคิลจะเป็น ผู้ดำเนินการขนย้ายกับทางชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ต่อไป ซึ่งก็สอดคล้องกับการศึกษาด้านการจัดการขยะ สมัย พูลทอง และคณะ (2565) ที่ศึกษาเรื่อง รูปแบบ การจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัย ด้านความรู้ ด้านการรับรู้ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอย เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการ จัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอ ม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี สาลี อินทร์เจริญ และ คณะ (2565) เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนต้นทาง ของเทศบาลในจังหวัดตรัง พบว่า มีการจัดการขยะมูล ฝอยชุมชนที่ต้นทางของเทศบาลที่มีการดำเนินการมาก ที่สุด คือ ลดแหล่งที่มาของขยะมูลฝอย โดยใช้หลัก 3Rs ร้อยละ 77.33 วิฑูร เอี้ยการนา และคณะ (2563) เรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยภายในเขต เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยการจัดการขยะมูล ฝอยภายในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ ประกอบด้วย นโยบายในการจัดการขยะมูลฝอย การสนับสนุนจัดการ ขยะมูลแบบครบวงจร กระบวนการสร้างความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การส่งเสริมและ สนับสนุนให้ชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร และคณะ (2564) เรื่อง แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า แนว ทางการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในครัวเรือนทำ ให้เห็นบทบาทของครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอยที่ มีผลดีต่อชุมชน คือ ขยะที่ถูกจัดการอย่างสุขลักษณะ ถูกวิธี หรือลดการผลิตขยะ มีผลดีต่อสังคม คือ สร้าง ความรับผิดชอบและจิตสำนึกในการจัดการขยะ เช่น คัด แยกขยะ ด้านสิ่งแวดล้อม คือ เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับ ชุมชน มงคลกร ศรีวิชัย และคณะ (2563) เรื่อง การ พัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนพื้นที่ต้นแบบ ภายใต้อันแบบนักจัดการขยะ ได้เสนอรูปแบบการ จัดการขยะในชุมชนโดยเปลี่ยนมุมมองขยะเป็นวัสดุ

รีไซเคิล ด้วยโมเดลนักรจัดการขยะ โดยสร้างตัวเชื่อมในการจัดการขยะส่วนสุดท้ายก่อนเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล ด้วยการเสริมกระบวนการพัฒนานักจัดการขยะเชิงพาณิชย์ โดย สนับสนุนให้องค์ความรู้ ภาคีเครือข่าย และด้านเงินทุน เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการขยะของชุมชน ซึ่งในงานวิจัยนี้เป็นประโยชน์อย่างมากต่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกลไกการทำงานของชุมชนให้มีความเหมาะสมต่อไป

6.กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง เทศบาลเมืองพิชัย ชุมชนบ้านม่อนเขาแก้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน และขอขอบคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ” ประจำปีงบประมาณ 2564 ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยในการดำเนินงานจนสำเร็จ

7.บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการปกครอง. 2565. **แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2565**. [ออนไลน์] ได้จาก : http://www.dla.go.th/upload/document/type2/2022/5/27337_1_1652253027107.pdf
พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร, ไพรัตน์ ฉิมหาด และ เดโช แชน้ำแก้ว. 2564. “แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน.” **วารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2, 80–96.
มงคลกร ศรีวิชัย, ปารีชาติ วงศ์ฉายา และวรินทร์ เรืองศรี. 2563. “การพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนพื้นที่ต้นแบบภายใต้ต้นแบบนักรจัดการขยะ.” **วารสารวิชาการรับใช้สังคม มทร.ล้านนา**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1, 45–52.
วิฑูร เอี้ยการนา และดิฐา แสงวัฒนะชัย. 2563. “การศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยภายในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์.” **วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2, 87–99.

สมัย พูลทอง และสุภาพร แปยอ. 2565. “รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี.” **วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2, 51–65.

สาลี อินทร์เจริญ, กมลรัตน์ นุ่นคง, วิลาวรรณ ศรีพล, สุพัตรา ใจเหมาะ, วสุธร ต้นวัฒนกุล และกุหลาบ รันตส์จธรรม. 2565. “การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนต้นทางของเทศบาลในจังหวัดตรัง.” **วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพแห่งประเทศไทย**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 3, 32–42.

สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม. 2565. **แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2565 - 2570**. [ออนไลน์] ได้จาก : https://env.anamai.moph.go.th/th/waste-management-action-plan/download?id=98732&mid=37662&mkey=m_document&lang=th&did=30304

สุชานุช ชูสุวรรณ, ศิริอุมา เจาะจิตต์ และวาริท เจาะจิตต์. 2563. “การประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร.” **วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา**. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2, 1–12.

กระบวนการกระจายสินค้าด้วยรถพุ่มพวงสู่การยกระดับรายได้ครัวเรือนยากจน
ตำบลสะแกโพรง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

PoomPong Distribution Process to Raise Poor Households' Income
SaKaePhrong Subdistrict, Muang District, Buriram Province

ชาวลิต สิมสวย^{1*} สรรเพชร เพียรจัด² อุดมพงษ์ เกษศรีพงษ์ศา³ และวิษณุ ปัญญาองค์⁴
Chaowalit Simsuy^{1*} Sanpet Pianjud² Udompong Ketsripongsa³ and Vishnu Panyayong⁴

¹อาจารย์ ดร. คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

²อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

⁴อาจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

^{1,3}Faculty of Industrial Technology, Buriram Rajabhat University

²Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

⁴Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

E-mail: sanpet.pj@bru.ac.th, 091-914-9291

รับบทความ 3 กรกฎาคม 2566 ; ตอรับบทความ 19 มีนาคม 2567

บทคัดย่อ

การบูรณาการความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยปรากฏการณ์รถพุ่มพวง เป็นกลไกการแก้ไขปัญหา ด้านการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรด้วยตัวของชุมชนเอง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าภายในชุมชน เกิดหมุนเวียนทางการเงิน การหมุนเวียนของทรัพยากรท้องถิ่น และที่สำคัญเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มของสินค้า ในชุมชนได้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยอาศัยห่วงโซ่คุณค่าและกลไกการขับเคลื่อนของกลุ่มผู้ประกอบการรถพุ่มพวงที่มีอยู่ เป็นต้นทุนสำคัญในการขับเคลื่อน โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1. เก็บข้อมูลห่วงโซ่คุณค่ากระบวนการกระจายสินค้าโดยรถ พุ่มพวง 2. การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาช่องว่างและเติมเต็มกระบวนการกระจายสินค้าโดยรถพุ่มพวง 3. วาง ระบบปฏิบัติการยกระดับรายได้ครัวเรือนยากจน ด้วยวิธีการดำเนินงานใน 3 กิจกรรมสำคัญ คือ 1. ศูนย์กระจาย สินค้าชุมชน 2. แอปพลิเคชันพุ่มพวง 3. ระบบสวัสดิการให้แก่รถพุ่มพวง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การ วิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจเชิงวิเคราะห์ จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างและการ จัดทำเวทีการมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น ประกอบกับ เอกสารชั้นรอง และวิธีการทางประวัติศาสตร์บอกเล่า โดยการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้รู้ ประชาชน ศิลปิน และเจ้าหน้าที่ใน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ และเอกชน พร้อมนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างคือครัวเรือนยากจน ในตำบลสะแกโพรง จำนวน 24 ครัวเรือน ผลจากการดำเนินงานสามารถยกระดับรายได้ครัวเรือนยากจนจากจำนวน 24 ครัวเรือนเพิ่มขึ้นเป็น 142 ครัวเรือนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและต่อเนื่องเฉลี่ย 14,600 บาทต่อเดือน ซึ่งถือว่ามีความ เป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงมั่งคั่งต่อไปได้ และถ้าหากมีการลงทุนขยายผลการดำเนินงานไปยังพื้นที่อื่นใน บริบทที่ใกล้เคียงกัน ก็ส่งผลให้ครัวเรือนยากจนในพื้นที่ลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการดำเนินกิจกรรมในเบื้องต้น

คำสำคัญ: รถพุ่มพวง การกระจายสินค้า ครัวเรือนยากจน ตำบลสะแกโพรง

ABSTRACT

Integrating Cooperation to Solve Poverty Problems with the hedge PoomPong cars. It is a mechanism to solve the problem of reducing inequality in accessing resources by the community itself. resulting in the exchange of goods within the community financial turnover turnover of local resources And most importantly, it is a mechanism that naturally creates added value of products in the community. By relying on the value chain and the driving mechanism of the existing group of PoomPong cars operators as an important driving cost with the objective 1. Collecting information on the value chain of the distribution process by PoomPong cars. 2. Data synthesis to find gaps and fill the distribution process by PoomPong cars 3. Establish an operating system to improve poor household income with the method of operating in 3 important activities, namely 1. Establishment of a community distribution center. 2. Development of the Application PoomPong. 3. Welfare system for the PoomPong cars. This Mixed Methods Research which Quantitative Research by Analytical Survey Method. From Structured Interview and Public Participation by using Historical Approach, Primary Source, Secondary Source and Oral History by Interviews with knowledge groups, philosophers, artists, and officials in related agencies, both public and private, along with present descriptive analytics The sample group used in the research were poor households in Sakae Prong Subdistrict, 24 households. The result of the operation was able to raise the income of poor households from 24 households to 142 households, with an average increase in income of 14,600 baht per month, which is considered possible to create wealth stability. continue And if there is an investment to expand the performance to other areas in a similar context It will result in a continuous decrease in poor households in the area. This is a result of the increase in revenue from the initial activities.

Keywords: PoomPong Car, Distribution, Poor Household, SaKaePhrong Subdistrict

1. บทนำ

การแก้ไขปัญหาความยากจนประเทศไทยเองก็มีนโยบายและมาตรการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนในหลายมิติเนื่องจากความยากจนมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยสังคม ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านสุขภาพ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้นการแก้ไขปัญหาความยากจนจึงจำเป็นต้องมีแนวทางที่ครอบคลุมและบูรณาการ โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) คือ 1. การพัฒนาศักยภาพของคนจนให้สามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว โดยเน้นประเด็นสำคัญดังนี้ การเพิ่มรายได้ ผ่านการสนับสนุนอาชีพ แหล่งทุน เทคโนโลยี และนวัตกรรม การลดรายจ่าย

ผ่านการสนับสนุนสวัสดิการสังคม การให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการทางการเงิน และการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิต การยกระดับคุณภาพชีวิต ผ่านการสนับสนุนด้านสาธารณสุข การศึกษา และที่อยู่อาศัย และ 2. การปรับปรุงระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเน้นประเด็นสำคัญดังนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจ ผ่านการสร้างงาน การเพิ่มรายได้ และลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาสังคม ผ่านการพัฒนาการศึกษา สาธารณสุข สวัสดิการสังคม และโอกาสการเข้าถึงทรัพยากร การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ผ่านการสร้างสังคมที่เอื้อเพื่อต่อคนทุกกลุ่ม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ปัญหาความยากจนในจังหวัดบุรีรัมย์เกิดจากปัจจัยด้านต่างๆ ได้แก่ รายได้ อาชีพ การศึกษา ที่อยู่

อาศัย สุขภาพ และโอกาส โดยปัจจัยด้านรายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนตกอยู่ในความยากจนเนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ปัจจัยด้านอาชีพเป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนไม่มีรายได้หรือรายได้ไม่มั่นคง (พิสมัย ประชานันท์, 2564) เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนคณะวิจัยจึงเล็งเห็นว่าตำบลสะแกโพรง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีผู้ประกอบการรถพุ่มพวงอยู่เป็นจำนวนมากจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่า เดิมเคยเป็นพื้นที่ของคนจน (ขอทาน) อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันกลับพบว่าไม่มีกลุ่มคนเหล่านี้หลงเหลือให้เห็นในพื้นที่อีกเลย แต่ก็พบว่าเขาเหล่านั้นบางส่วนพลิกผันตัวเองมาเป็นผู้ประกอบการรถพุ่มพวงซึ่งทำให้มีรายได้ที่ดีขึ้นจนถึงปัจจุบัน เหตุใดคนในตำบลสะแกโพรง จึงได้พลิกผันมา เป็นผู้ประกอบการรถพุ่มพวงได้ ปัจจุบัน (พ.ศ. 2566) มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 26 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 13,340 คน หรือ 3,245 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่อพยพมาจากพื้นที่อื่นเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่แห่งนี้มาประมาณ 60 ปีที่ผ่านมา ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรงเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2539 และได้ปรับเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลางเมื่อปี พ.ศ.2551 ดังนั้นจึงมีการใช้ภาษาถิ่นได้หลายภาษา ได้แก่ ภาษาเขมร, ภาษาอีสาน, ภาษากลาง, ภาษาส่วย นับถือพุทธศาสนาทุกนิกาย คราวเรือน มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญๆ ได้แก่ วิธีการทำเครื่องจักสานใช้สำหรับในครัวเรือน การเลี้ยงไหม การทอผ้าไหม การทอเสื่อก และวิธีการจับปลารวมชาติ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยปลูกข้าวหอมมะลิมากที่สุด จำนวน 37,159 ไร่ รองลงมาเป็นข้าวเหนียวมีพื้นที่ปลูก จำนวน 342 ไร่

รถพุ่มพวงบ้างก็เรียก รถกับข้าว รถโตงเตง คือรถกระบะที่เปิดท้ายขายของสด ของแห้ง ผัก ผลไม้ โดยมีสินค้ามักจะห้อยเป็นพวงๆ จับเป็น กลุ่มสินค้าเป็นกลุ่มๆ ไว้ทั่วตัวถึงรถ โดยวิ่งไปขายตามชุมชนต่างๆ ในหมู่บ้าน ตามพื้นที่ก่อสร้าง ไปจนถึงบ้านเดี่ยว บางรายเปิดเพลงสลับพูดผ่านไมโครโฟน นอกจากจะมีการดัดแปลงรถกระบะ ยังมีการดัดแปลงรถจักรยานยนต์ และรถจักรยานยนต์สามล้อ (ซาเล้ง) เป็นรถขายของด้วย ช่วงเวลาที่เร่ขายมักเป็นช่วงเช้า รถพุ่มพวงบางคันไม่ได้ขายเฉพาะของสด ของแห้ง ยังมีอาหารสำเร็จรูปเป็นแกงถุง แกงอ่อม ผัดเผ็ด รวมทั้งของว่างของทาน

เล่นอย่างข้าวโพดต้ม ถั่วต้ม มันต้ม ฯลฯ ห้อยท้ายเป็นถุงๆ อีกด้วย

ชื่อรถพุ่มพวงนั้นน่าจะมาจากการห้อยสินค้า "เป็นพุ่มเป็นพวง" เพื่ออำนวยความสะดวกและคิดราคา และการจัดวางสินค้าทุกอย่างไว้พื้นที่ท้ายกระบะจะทำให้ได้น้อยและเกิดการซ้อนทับ เมื่อเป็นอาหารประเภทผัก ถ้าซ้อนทับกันมากๆ ผักก็จะช้ำ การห้อยไว้ในพื้นที่ด้านข้าง จึงเป็นการใช้พื้นที่ในแนวตั้งให้เกิดประโยชน์หาสินค้าได้ง่าย ไม่ต้องความหาให้วุ่นวาย รถพุ่มพวงจึงเป็นรถขายสินค้าที่รวมเอาตลาดสดและร้านโชห่วยเข้าไว้ด้วยกัน สินค้าส่วนใหญ่จะแบ่งขายในปริมาณน้อย มีขนาดเล็กและราคาขายจะเริ่มตันอยู่ที่ 5 บาทและจะไม่เกิน 40 บาท พฤติกรรมลูกค้าที่ซื้อสินค้าจากรถพุ่มพวงต่างจากทั่วไป คือ ซื้อบ่อยและถี่กว่า ซื้อแทบทุกโอกาสแต่ซื้อครั้งละไม่มาก

การเกิดขึ้นของรถพุ่มพวงในตำบลสะแกโพรงแห่งนี้ เดิมทีตำบลนี้เป็นที่รวมพลของคนขอทานเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2518 ซึ่งมีการรวมตัวอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมามีการทดลองนำเอาสินค้าติดมือไปด้วยเช่นกล้วย ผัก หอม กระเทียม ทำให้กลุ่มคนเหล่านั้นเรียนรู้ว่าหากนำสินค้าบางอย่างติดมือไปด้วยจะทำให้ได้เงินเยอะขึ้นและใช้เวลาเร็วขึ้น นี่จึงเป็นที่มาของการนำเอาสินค้าในชุมชนไปแลกเปลี่ยนในพื้นที่อื่น ต่อมาจึงมาจึ้นำสินค้าเหล่านั้นขึ้นรถแล้วเร่ขายไปตามชุมชนต่างๆ ทำให้ขายดีขึ้นมีรายได้ค่อนข้างดี ในแต่ละวันจึงมีการเลียนแบบการทำแบบนี้มากขึ้นจนเกิดปรากฏการณ์รถพุ่มพวงขึ้นในชุมชนเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา มีการทำธุรกิจรถพุ่มพวงเป็นธุรกิจในครัวเรือนซึ่งจะมีสมาชิก โดยเฉลี่ยประมาณ 6 คนต่อหนึ่งครัวเรือนช่วยกันดำเนินการตั้งแต่รวบรวมไปจนถึงการออกเร่ขายของในรถพุ่มพวงอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีรถพุ่มพวงในพื้นที่ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1. มอเตอร์ไซค์พุ่มพวง 2. มอเตอร์ไซค์พ่วงมีหลังคาพุ่มพวง 3. รถกระบะมีหลังคาพุ่มพวง เรียงตามลำดับ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบรถพุ่มพวงในพื้นที่

2. วิธีการดำเนินงาน

วิธีการดำเนินงานวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสำรวจเชิงวิเคราะห์ จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างและการจัดทำเวทีการมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น ประกอบกับเอกสารชั้นรอง และวิธีการทางประวัติศาสตร์บอกเล่า โดยการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้รู้ ประชาชน ศิลปิน และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ และเอกชน พร้อมนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

2.1 วิธีการดำเนินงาน

วิธีการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ มี 5 ขั้นตอน คือ

1. ประชุมวางแผนงานวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในพื้นที่วิจัย
2. จัดทำเวทีสำรวจและสืบค้นทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. จัดทำเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลห่วงโซ่คุณค่า
4. จัดทำเวทีสังเคราะห์ข้อมูลห่วงโซ่คุณค่า
5. จัดทำเวทีวางระบบปฏิบัติการยกระดับรายได้ครัวเรือนยากจน ภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

โมเดลแก๊จน (Operating Model) ระดับพื้นที่ที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนและเป้าหมายสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่ทำให้คนจนหลุดพ้นความยากจน ตามกรอบแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework: SLF) ในแนวทางนี้จะใช้ “โมเดลพุ่มพวง” เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้ครัวเรือนคนยากจนในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

2.1.1 กลุ่มตัวอย่าง

โดยมีขอบเขตกระบวนการวิจัยดังนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย ประชากรคือผู้ที่อยู่ในพื้นที่ ตำบลสะแกโพรง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง คือ ครัวเรือนยากจนในระบบ TP-MAP ของจังหวัดบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2562 โดยมีประชากร จำนวน 734 ครัวเรือน (ที่มา : ระบบ TP-MAP ของจังหวัดบุรีรัมย์, 2565) จากการจัดเวทีคัดเลือกอาสาสมัครเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกเป็นครัวเรือนยากจนในตำบลสะแกโพรง จำนวน 24 ครัวเรือน

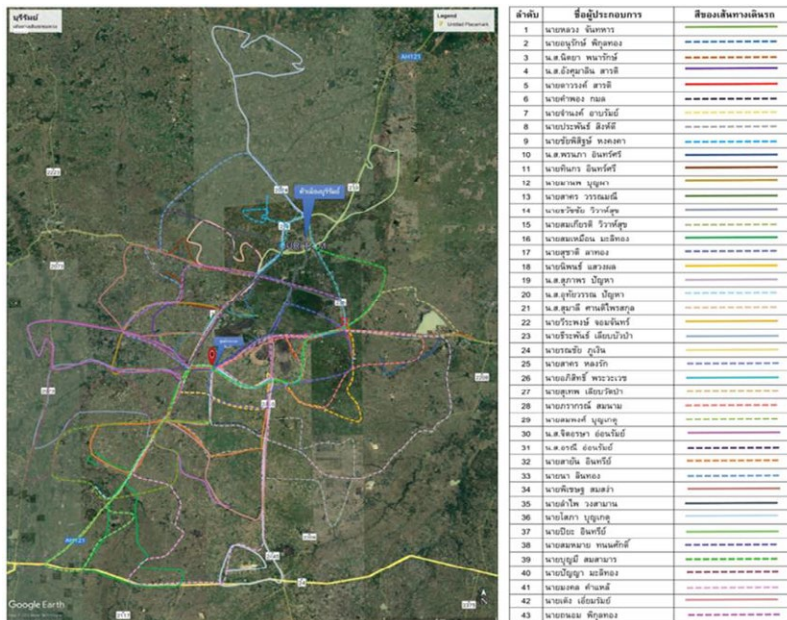
3. ผลการดำเนินงาน

สถานการณ์ที่เป็นอยู่เดิมในปัจจุบัน (พ.ศ. 2566) พื้นที่ตำบลสะแกโพรงแห่งนี้ มีรถพุ่มพวงอยู่ประมาณ 56 คัน มีกระบวนการดำเนินงานของผู้ประกอบการรถพุ่มพวงดังนี้ เริ่มจากการรวบรวมสินค้าซึ่งผู้รวบรวมจะต้องเดินทางไปตลาดค้าส่งซึ่งห่างจากชุมชนประมาณ 120 กิโลเมตร (ระยะทางไป-กลับ) ตั้งแต่เวลา 03.00 น. ของแต่ละวัน เพื่อไปทำการซื้อสินค้าที่ต้องการนำไปจำหน่าย แล้วกลับมาถึงบ้านเวลาประมาณ 06.00 น. แล้วส่งสินค้าที่ได้มาให้แก่สมาชิกในครัวเรือนทำการล้างและคัดแยกใส่ถุงเป็นถุงๆ พร้อมกับการกำหนดราคาขายไปในตัวด้วย จึงนำไปห้อยในรถมอเตอร์ไซค์พ่วงข้างแบบมีหลังคา เมื่อเวลาประมาณ 9.00-10.00 น. ก็จะนำรถพุ่มพวงดังกล่าวออกเร่ขายตามเส้นทางที่เคยไปขายในแต่ละวัน จะพบว่ารถพุ่มพวงแต่ละคันจะมี เส้นทางการค้า (Route) ที่เป็นวงรอบของตนเองจะไม่ซ้ำกับคันอื่น เรียกกง่าย ๆ ว่า “เส้นทางใครทางมัน” ดังแสดงในภาพที่ 2

สำหรับรถพุ่มพวง 1 คันจะใช้เวลาในการขาย ประมาณ 1-2 วันสินค้าจึงจะหมดคันรถ ในขณะที่เร่ขาย สินค้าในรถพุ่มพวงนั้นก็จะทำการรับคำสั่งซื้อไปด้วย (Order) สินค้าไปด้วย หรือใช้วิธีของโลโก้เพื่อส่งสินค้าให้ มาส่งในวันต่อๆ ไป ซึ่งหลายเส้นทางจะพบว่ามักจะมี งานบุญประเพณีเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งจึงทำให้เกิดการ สั่งซื้อสินค้าเพื่อนำมาประกอบการทำงานงานบุญอยู่ บ่อยครั้ง และบางครั้งผู้ขับขี่รถพุ่มพวงอาจติดธุระ หรือ เกิดอุบัติเหตุ มาส่งของไม่ได้ก็ต้องถูกบ่นและเสียลูกค้า ไปก็มีอยู่จำนวนมาก เมื่อรับคำสั่งซื้อแล้ว ผู้ขับขี่รถพุ่มพวง ก็จะเข้าสู่วงรอบเดิมคือไปจัดหาสินค้าตามคำสั่งซื้อโดย หาจาก 2 แหล่งสำคัญคือ หาจากตลาดค้าส่งภายนอก ชุมชนคือบริเวณตลาดค้าส่งดังกล่าว และหาสินค้าจาก ภายในชุมชน ซึ่งการหาสินค้าจากภายในชุมชนเป็นการ ได้สินค้ามีต้นทุนต่ำเนื่องจาก 2 เหตุผลคือ ได้มาจากการปลูกเองทำเอง และการจัดหาจากคนภายในหมู่บ้าน ซึ่งสามารถต่อรองราคาได้และมีราคาไม่แพง ซึ่งรถพุ่มพวงจะชอบหาของในพื้นที่มากกว่าแต่พบว่าชาวบ้าน ผลิตให้ไม่ทันตามความต้องการ ต่อมาก็นำสินค้ามาคัด แยกเองแต่ละครัวเรือนโดยมีสมาชิกในบ้านเป็นแรงงาน ในการคัดแยกครอบครัวละ 3-4 คน ที่เหลือเป็น คนขับรถพุ่มพวง เมื่อคัดแยกเสร็จก็จะนำเอาสินค้าออก

ไปเร่ขาย มีวงรอบการทำงานเป็นเช่นนี้ใช้เวลาประมาณ 3 วันนับเป็น 1 รอบ

จากการสำรวจพบว่ารถพุ่มพวง 1 คันมีต้นทุน การใช้จ่ายดังนี้ 1) รถมอเตอร์ไซค์พุ่มพวง มีต้นทุน ค่าใช้จ่ายตั้งแต่การรวบรวมจนถึงออกขายโดยเฉลี่ยคัน ละ 8,000 บาทและจะมีกำไรรอบหนึ่งประมาณ 5,000 บาทต่อคัน 2) รถมอเตอร์ไซค์พ่วงข้างมีหลังคา มีต้นทุน ค่าใช้จ่ายตั้งแต่การรวบรวมจนถึงออกขายโดยเฉลี่ยคัน ละ 15,000 บาทและจะมีกำไรรอบหนึ่งประมาณ 10,000 บาทต่อคัน 3) รถกระบะมีหลังคาพุ่มพวง มี ต้นทุนค่าใช้จ่ายตั้งแต่การรวบรวมจนถึงออกขายโดย เฉลี่ยคันละ 30,000 บาทและจะมีกำไรรอบหนึ่ง ประมาณ 15,000 บาทต่อคัน สินค้าที่นำไปขายส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ สินค้าพื้นฐานที่ใช้ทุกวันในแต่ละครัวเรือน ได้แก่ พริก หอม กระเทียม ข่า ตะไคร้ มะเขือ แตงกวา มะนาว และสินค้าตามสั่ง (Order) ได้แก่ ปลาทุบ เนื้อ เนื้อหมู ไก่ กุ้ง หอย กบ ปู ปลา และอาหารตามฤดูกาล เช่น ผลไม้ ยอดผัก เห็ด ไข่ มดแดง เป็นต้น จากรายได้ดังกล่าวเมื่อคิดง่ายๆ ต่อ เดือน เฉพาะรถมอเตอร์ไซค์พ่วงข้างทำเป็นรถพุ่มพวงก็ จะสามารถขายได้ 10 รอบต่อเดือนมีกำไรประมาณ 100,000 บาทต่อเดือนต่อคัน

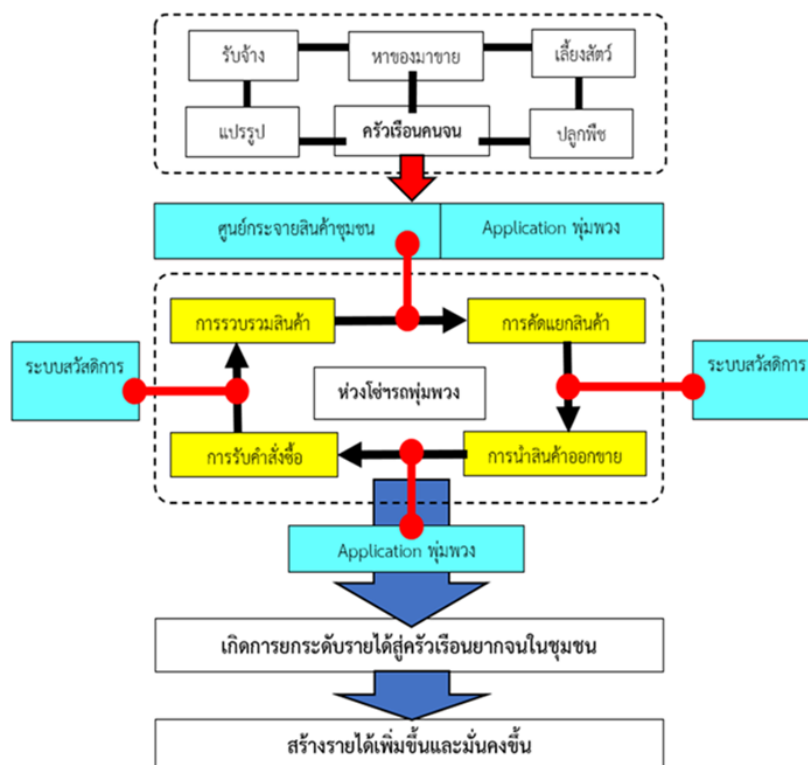

ภาพที่ 2 เส้นทางกระจายสินค้าโดยรถพุ่มพวง

การแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยโมเดลฟุ่มพวง ในกรอบภาพรวม แสดงในภาพที่ 3 โดยจะดำเนินการ 3 ประเด็นหลักๆ ได้แก่

1. การร่วมจัดตั้งศูนย์รวบรวมและคัดแยกสินค้า ในชุมชน โดยศูนย์ดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ไปรวบรวม สินค้าตาม Order แล้วนำมาคัดแยกใส่บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม แล้วนำขึ้นรถฟุ่มพวงที่จะกระจายตัวออกไป ในแต่ละเส้นทาง หากใส่ครัวเรือนคนจนเข้าไปในระบบ ของการรวบรวมสินค้าและการคัดแยกสินค้าจะส่งผลดี ต่อครัวเรือนยากจนหลายด้านกล่าวคือ 1.1) การนำ ผลผลิตจากครัวเรือนยากจนเข้า ไปร่วมกับรถฟุ่มพวง ส่งผลให้คนยากจนได้เงินสดทันทีหรือวันต่อวัน เนื่องจากธรรมชาติของการขายสินค้ารถฟุ่มพวงมีต้นทุน ที่จะต้องนำมาหมุนเวียนในแต่ละรอบสั้นประกอบกับ ผู้ค้ารถฟุ่มพวงมีเงินทุนหมุนเวียนน้อยจึงต้องเคลียร์ยอด

กันวันต่อวัน หรือน้อยครั้งที่จะมีลักษณะการค้างไว้ก่อน แต่ก็ไม่เกิน 3 วัน 1.2) จะก่อให้เกิดแรงผลักดันให้ ครัวเรือนยากจนขยายพื้นที่การเพาะปลูกผักสวนครัวใน บริเวณบ้านพักอาศัยของครัวเรือนยากจนมากขึ้น เนื่องจากส่งผลให้มีรายได้รวดเร็วถ้าส่งมากได้มาก 1.3) ครัวเรือนยากจนหากไม่มีที่ทำกินอาจใช้แรงงาน เพื่อเข้าร่วมคัดแยกสินค้าเกษตรจำนวนมากในแต่ละวัน เพื่อส่งให้รถฟุ่มพวงนำไปขายแต่ละวันซึ่งจะทำให้มี รายได้เป็นรายวันตามมา หรือหากมีประสบการณ์ดีขึ้น อาจแยกตัวเป็นผู้ประกอบการรถฟุ่มพวงได้ด้วยตัวเองก็ จะช่วยให้คุณภาพของครัวเรือนที่ยากจนดีขึ้นโดยลำดับ 1.4) จะช่วยให้ลดภาระการคัดแยกของครัวเรือนที่ ประกอบการรถฟุ่มพวงลงโดยไม่ต้องคัดแยกที่บ้านแต่ไป รับของที่ศูนย์รวบรวมและคัดแยกแล้วนำออกขายได้เลย ในแต่ละวัน

ภาพที่ 3 กระบวนการกระจายสินค้าฟุ่มพวงเพื่อสร้างรายได้ให้ครัวเรือนยากจน

2. การจัดทำ Application ฟุ่มพวง จะเป็น เครื่องมือช่วยให้การขายสินค้าในเส้นทาง (Root) ของ รถฟุ่มพวงแต่ละคันมีความต่อเนื่องและแม่นยำขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลหลายด้านได้แก่ 2.1) ส่งผลให้ได้ ลูกค้ากลุ่มใหม่เพิ่มขึ้นเนื่องจากลูกค้าที่ใช้ Application

ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานจะสั่งของใน ช่องทางนี้ 2.2) ทำให้รถฟุ่มพวงและศูนย์รวบรวมและ คัดแยกสินค้ารู้ชนิดของสินค้า ปริมาณ ระยะทาง จำนวนเงิน และตำแหน่งที่ตั้งของผู้สั่งของที่แม่นยำขึ้น ซึ่งจะสามารถนำสินค้าไปส่งตาม Order ได้ 2.3) เมื่อมี

เหตุจำเป็นในทุกกรณีของรถพุ่มพวงไปส่งไม่ได้ ก็จะทำให้รายอื่นทำงานแทนได้โดยอาศัยข้อมูลจากข้อ 2.2 ซึ่งกรณีการไปส่งของไม่ได้เช่นนี้เกิดขึ้นเป็นประจำในทุกเส้นทาง จึงทำให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือในเรื่องของความไม่แน่นอน 2.4) จากการทำงานของ Application พุ่มพวง อาจจะทำให้เกิดเส้นทาง (Root) ของรถพุ่มพวง เส้นทางใหม่ๆ ในพื้นที่ได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการขยายตัวในการทำธุรกิจรถพุ่มพวงในพื้นที่อื่นๆ ได้ในอนาคต

3. การร่วมจัดทำระบบสวัสดิการให้แก่ทุกคนที่อยู่ในห่วงโซ่การประกอบการรถพุ่มพวงในชุมชน โดยดำเนินด้านต่างๆ ดังนี้ 3.1) การทำประกันชีวิตและอุบัติเหตุปีละ 400 บาทต่อคน ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาค่าที่ เป็นอุปสรรคในการประกอบการคือรถเสียต้องนำไปซ่อม การประสบอุบัติเหตุได้รับบาดเจ็บ หากไม่ทันทำให้เสียลูกค้า การไม่มีประสบการณ์ขายทำให้ขายของไม่ได้ เป็นต้น 3.2) การจ่ายเงินปันผลให้รถพุ่มพวงถ้ามารับสินค้าจะศูนย์กระจายสินค้ามากก็จะได้ปันผลคืนมากของไม่หมด สินค้าเน่าเสีย เป็นต้น การการคัดแยกหรือบรรจุไม่ได้คุณภาพทำให้สินค้าไม่มีคุณภาพที่ดีการหาสินค้าตาม Order 3.3) การให้โบนัสแก่รถพุ่มพวงที่มาเอาสินค้าไปส่งผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง โดยศูนย์กระจายสินค้าในชุมชนจะทำการบันทึกข้อมูลการรับส่งสินค้าของรถพุ่มพวงเป็นลักษณะรายวันอยู่แล้ว จึงทำให้ทราบว่ารรถพุ่มพวงคันไหนมารับสินค้าจากศูนย์กระจายสินค้าชุมชนได้มากน้อยเท่าไร เป็นต้น

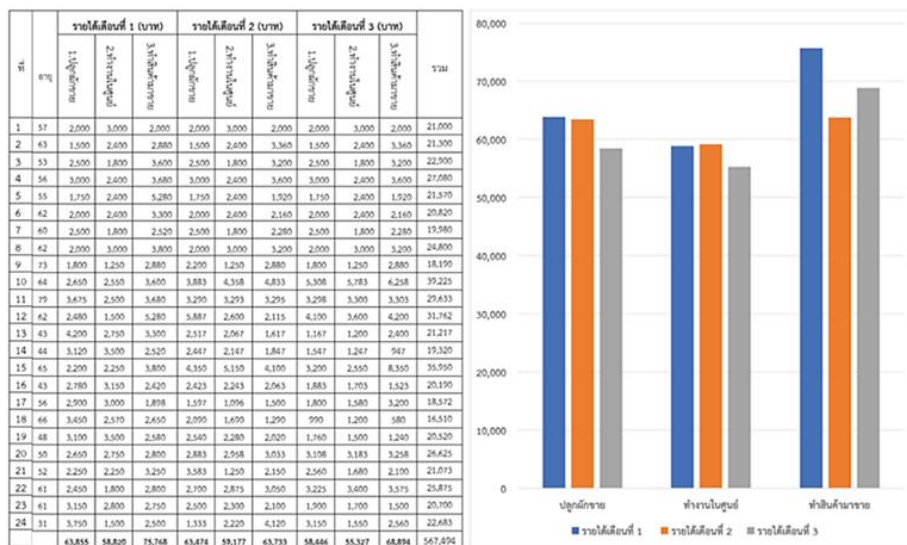
สถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจากรูปแบบการกระจายสินค้าที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ผ่านการยกระดับสู่การสร้างระบบกลไกการแก้ไขปัญหาด้านการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรด้วยตัวของชุมชนเอง จนกลายเป็นกระบวนการกระจายสินค้าด้วยรถพุ่มพวงสู่การยกระดับรายได้ครัวเรือนยากจน

ตำบลสะแกโพรง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าภายในชุมชนเกิดหมุนเวียนทางการเงิน การหมุนเวียนของทรัพยากรท้องถิ่น และที่สำคัญเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มของสินค้าในชุมชนได้อย่างเป็นธรรมชาติ ผ่านการดำเนินงาน 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) การร่วมจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าชุมชน 2) การจัดทำ Application PoomPong และ 3) การจัดทำระบบสวัสดิการให้แก่รถพุ่มพวง เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าภายในชุมชนเกิดหมุนเวียนทางการเงิน การหมุนเวียนของทรัพยากรท้องถิ่น และที่สำคัญเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มของสินค้าในชุมชนได้อย่างเป็นธรรมชาติมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การร่วมจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าชุมชนภายใต้ชื่อ กลุ่มวิสาหกิจศูนย์กระจายสินค้าชุมชนสะแกโพรง ตำบลสะแกโพรง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างการค้าในชุมชนในระบบรถพุ่มพวงกับครัวเรือนยากจนแล้วกระจายสินค้าไปยังพื้นที่อื่นๆ โดยมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในกิจกรรมนี้ประกอบด้วย 5 กลุ่ม ดังแสดงในตารางที่ 1 พร้อมการเปรียบเทียบรายได้ช่วงก่อนและหลังการค้าจากการวิเคราะห์รายได้กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 24 ครัวเรือน โดยครัวเรือนยากจนจะเข้าร่วมดำเนินงานภายในศูนย์รวบรวมและคัดแยกสินค้าชุมชนใน 3 กิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้คือ 1) การปลูกพืชผักมาขายให้ศูนย์ฯ 2) การทำงานคัดแยกสินค้าในศูนย์ฯ 3) การทำสินค้ามาขายให้ศูนย์ฯ ซึ่งจะใช้เวลาในการประเมิน 3 เดือน (มีนาคม เมษายน พฤษภาคม 2565) พบว่าก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นต่อคนที่เข้าร่วมโครงการโดยเฉลี่ย 7,000 – 13,000 บาทต่อเดือน ส่งผลให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 300% ดังแสดงในภาพที่ 4

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบรายได้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ช่วงก่อนและหลังการดำเนินการ

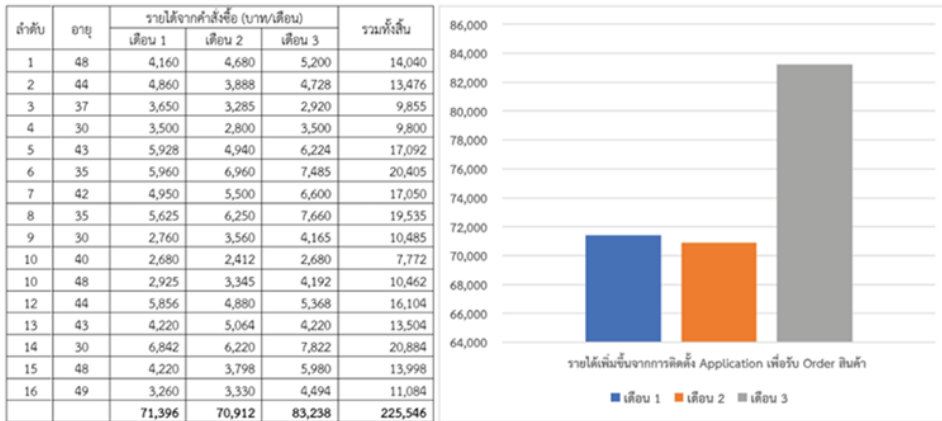
กลุ่มผู้ร่วมโครงการ	ครัวเรือน	รายได้ก่อนดำเนินการ โดยเฉลี่ย (บาท/เดือน)	รายได้หลังดำเนินการ โดยเฉลี่ย (บาท/เดือน)
1. ครัวเรือนยากจนใน ต.สะแก โพรง	24	2,000 - 3,000	13,000
2. พนักงานเจ้าหน้าที่ศูนย์ กระจายสินค้าชุมชน	3	5,000 - 6,000	12,000
3. ผู้ประกอบการรถพุ่มพวง	16	120,000 - 140,000	150,000 - 170,000
4. ลูกค้ารถพุ่มพวง	ไม่ต่ำกว่า 400	สั่งสินค้าแล้วไม่แน่ใจว่าจะ ได้รับ	มีความแน่นอนที่จะได้รับของ ได้
5. ประชาชนทั่วไปใน ต.สะแก โพรง	100	ไม่มีที่จำหน่ายสินค้าใกล้บ้าน	สามารถหาสินค้ามาฝากขาย ได้

ภาพที่ 4 ตารางแสดงรายได้ต่อเดือนของครัวเรือนยากจน

2. การมี Application PoomPong ทำให้ผู้ประกอบการรถพุ่มพวงมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการมีลูกค้ากลุ่มใหม่หรือกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานที่ใช้ Application ในการ Order สินค้า จากเดิมที่มีลักษณะการใช้เงินสดแลกสินค้าแบบ Face to Face ซึ่งทำให้มี

รายได้จากลูกค้ากลุ่มสูงอายุในเส้นทาง (Roots) ที่เร่งขายเป็นส่วนใหญ่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในกิจกรรมนี้ประกอบด้วย 5 กลุ่ม ส่งผลให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 60% ดังแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 รายได้จากการสั่งสินค้าผ่านแอปพลิเคชันพุ่มพวง

3. การจัดทำระบบสวัสดิการให้แก่รถพุ่มพวง เป็นการจูงใจให้รถพุ่มพวงเข้ามาร่วมดำเนินมากขึ้นจากเดิม 16 คันเพิ่มขึ้นเป็น 46 คัน โดยการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในกิจกรรมนี้ประกอบด้วย 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการรถพุ่มพวง พนักงานเจ้าหน้าที่ศูนย์กระจายสินค้าชุมชน ลูกคารถพุ่มพวง ซึ่งกิจกรรมการมี

ส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดความมั่นใจที่จะเข้าร่วมโครงการกับศูนย์กระจายสินค้าชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดรถพุ่มพวงเข้าร่วมเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 288%

โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลกระทบกระบวนการกระจายสินค้าด้วยรถพุ่มพวง ดังแสดงในภาพที่ 6

ปัจจัยนำเข้า(Input)	กิจกรรม(Activity)	ผลผลิต(Output)	ผู้ใช้ประโยชน์(User)	ผลลัพธ์(Outcome)	ผลกระทบ(Impact)
1.ผู้ขับรถพุ่มพวง 16 คัน	รับ Order สินค้าภายใน Roots เส้นทางที่เร่ขายของทุกวัน	1.มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการมีลูกค้ากลุ่มใหม่ (เดิมไม่มี Application)	1.ผู้ขับรถพุ่มพวง 16 คัน	มีลูกค้ากลุ่มใหม่เพิ่มขึ้น	ผู้ประกอบการรถพุ่มพวงมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการมีลูกค้ากลุ่มใหม่ที่ใช้ Application ในการ Order สินค้า
2.ครวัเรียนยากจน 24 ครวัเรียน	1.การปลูกพืชผักมาขายให้ศูนย์ฯ 2.การทำงานคัดแยกสินค้าในศูนย์ฯ 3.การทำสินค้ามาขายให้ศูนย์ฯ	1.มีรายได้เพิ่มขึ้น 2.มีรายได้ที่สม่ำเสมอและมั่นคงขึ้น	1.ครวัเรียนยากจน 24 ครวัเรียน	มีทางเลือกในเพิ่มช่องทางการขายสินค้าเพิ่มขึ้น	ครวัเรียนยากจนหลุดพ้นจากความยากจน
3.จัดทำ Application พุ่มพวง	เก็บข้อมูลลูกค้าและข้อมูลปริมาณการสั่งซื้อสินค้า	1.มีงานทำใกล้บ้าน 2.มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น	1.ผู้ขับรถพุ่มพวง 16 คัน 2.พนักงานในศูนย์ CDC.	มีลูกค้ากลุ่มใหม่ที่ใช้ Application ในการ Order สินค้า	การจัดการศูนย์รวบรวมและคัดแยกจะมีรายได้ 10,000 บาท/คน/เดือน
4.จัดตั้งศูนย์ CDC.	เป็นศูนย์รวบรวมคัดแยกสินค้าตาม Order ผ่าน Application พุ่มพวง เพื่อป้อนให้รถพุ่มพวงในแต่ละวัน	1.มีนวัตกรรมชุมชนเกิดขึ้นในท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ 2.มีศูนย์ CDC.เกิดขึ้นเป็นแห่งแรกของประเทศ	1.ผู้ขับรถพุ่มพวง 16 คัน 2.พนักงานในศูนย์ CDC. 3.ครวัเรียนยากจนในพื้นที่	มีศูนย์ประสานงานช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการกระจายสินค้าได้มากขึ้น	มีรายได้ต่อหัวประชากรเพิ่มขึ้น
5.พนักงานในศูนย์ CDC. 3 คน	จัดหาสินค้าตาม Order จัดทำบัญชีรายรับ-จ่าย และตรวจเช็คสินค้าให้ทันตามความต้องการ	1.ช่วยให้คนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มจากเดิมตกงาน 2.มีงานทำในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ	1.ผู้ขับรถพุ่มพวง 16 คัน 2.พนักงานในศูนย์ CDC. 3.ครวัเรียนยากจนในพื้นที่	มีที่ทำงานที่มีรายได้มั่นคงใกล้บ้าน	1.ไม่เกิดการย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น
6.อุปกรณ์ภายในศูนย์ CDC.		1.มีเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน 2.ช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการติดต่อสื่อสาร	1.ผู้ขับรถพุ่มพวง 16 คัน 2.พนักงานในศูนย์ CDC. 3.ครวัเรียนยากจนในพื้นที่ 4.องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกโพรง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์	ได้สิ่งอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าให้รวดเร็วแม่นยำยิ่งขึ้น	2.เกิดความอบอุ่นในครอบครัว 3.รู้จักช่องทางทำธุรกิจใหม่ๆเพิ่มขึ้น
7.งบประมาณ 950,000 บาท	1.พัฒนา Application 2.ปรับปรุงศูนย์CDC. เจ้าเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ และทดสอบระบบ	1.มีแนวทางในการดูแลประชาชนในพื้นที่ให้ยุติกันดีกันหน้า		เห็นผลภายใน 5 เดือน	มีภาษีบำรุงท้องที่เพิ่มในแต่ละปี

ภาพที่ 6 ผลกระทบกระบวนการกระจายสินค้าด้วยรถพุ่มพวง

4. การนำไปใช้

การวางระบบพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ เป็นกระบวนการที่มหาวิทยาลัยที่ต่อต้านการร่วมนกับส่วนราชการท้องถิ่นและชุมชนเพื่อสร้างความมั่งคั่งและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรที่อยู่ในสภาพที่ยากจน การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย ในกระบวนการนี้คือการสร้างความร่วมมือระหว่างส่วนราชการท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชนเพื่อให้มีการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการวางแผนและดำเนินการ ในการเข้ามาสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากรทางการเงิน การให้คำปรึกษา การส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ โดยหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายได้แก่ สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ พาณิชย์จังหวัดบุรีรัมย์ เกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดบุรีรัมย์ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลสะแกโพรง ซึ่งได้ขยายผลก่อให้เกิดการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)

5. อภิปรายผล

ผลจากการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าของผู้ประกอบการรถพุ่มพวงและศักยภาพของชุมชน โดยวิเคราะห์จากผลการเก็บข้อมูล ซึ่งกิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่าของรถพุ่มพวงเริ่มจากการรวบรวมสินค้า การคัดแยกสินค้า การนำสินค้าออกขาย และการรับคำสั่งซื้อใช้เวลาประมาณ 3 วันครบวงจร การวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยห่วงโซ่คุณค่ากลไกการขับเคลื่อนที่มีอยู่เป็นต้นทุนสำคัญเพื่อเสริมช่องว่างและวางระบบปฏิบัติการยกระดับรายได้ครัวเรือนยากจน เกิดเป็นกระบวนการกระจายสินค้าพุ่มพวงเพื่อสร้างรายได้ให้ครัวเรือนยากจน ใน 3 กิจกรรมสำคัญ คือ

1. ศูนย์กระจายสินค้าชุมชน เป็นกลไกช่วยเสริมการทำงานของผู้ประกอบการรถพุ่มพวงในชุมชน สร้างรายได้และอาชีพแก่ครัวเรือนยากจนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยให้ความสำคัญกับปัญหาและข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้น เช่น การจัดส่งสินค้า การเชื่อมโยงกับผู้ผลิตและลูกค้า และปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจของศูนย์กระจายสินค้า การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนเป็นการศึกษาและประเมินศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ความสามารถในการผลิตสินค้าท้องถิ่น

การสนับสนุนขององค์กรท้องถิ่นและความต้องการของตลาดท้องถิ่น การสร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการรถพุ่มพวงในการทำธุรกิจและการส่งเสริมการขายสินค้าท้องถิ่น การดำเนินการตั้งศูนย์กระจายสินค้า โดยการเลือกสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับศูนย์กระจายสินค้า สอดคล้องกับ ธีรยุทธ มุเล็ง (2561) พบว่า การจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าเป็นการเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมจัดเก็บ ขนส่งเชื่อมโยงเครือข่าย สนับสนุนการสื่อสารเพิ่มอำนาจต่อรองป้องกันปัญหาล้นตลาดอำนวยความสะดวกเกิดมาตรฐานในการเคลื่อนย้าย คัดแยก จัดเก็บ และบรรจุสินค้าที่มีคุณภาพและเพิ่มมูลค่าในส่วนของ การตัดสินใจจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้า พบว่า ความเป็นไปได้ของพื้นที่ของศูนย์กระจายสินค้า ความปลอดภัย ความพร้อมของ ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่ง ความเชื่อมโยงกับการขนส่งในรูปแบบอื่น ความเป็นศูนย์กลางของจังหวัดหรือชุมชน

2. แอปพลิเคชันพุ่มพวง เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและความสะดวกสบายในการจัดการศูนย์กระจายสินค้า มีความสำคัญต่อการเจ้าหน้าที่ในการจัดการศูนย์กระจายสินค้าและผู้ประกอบการรถพุ่มพวง ได้แก่ 1) การอัพเดทและการติดตามคลังสินค้าแบบ Real Time ช่วยให้สามารถวางแผนการสั่งซื้อสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) ในด้านการบริหารจัดการสินค้า 3) ใช้ระบบบาร์โค้ด เพื่อติดตามสินค้าในระบบได้ การจัดการการสั่งซื้อและการจัดส่ง 4) การสร้างประสบการณ์ลูกค้าที่ดีขึ้นได้ สร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นในลูกค้าได้ รวมถึงการให้บริการลูกค้าที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ สุนันท์ ชาติและคณะ (2565) พบว่า กระบวนการจัดการสินค้าคงคลังของบริษัท พบข้อจำกัดหลายประการเนื่องด้วยการบันทึกข้อมูลลงในสมุดหรือโปรแกรมสำเร็จรูปพื้นฐานเกิดความยุ่งยากซ้ำซ้อนในการทำงานอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อลดข้อผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพใน กระบวนการจัดการสินค้าคงคลัง ผู้วิจัยจึงพัฒนาแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ ระบบคลาวด์-เนทีฟ สำหรับ ติดตามสินค้าคงคลังเพื่อเก็บข้อมูลการคงอยู่ของสินค้าแบบเวลาจริงลงในฐานข้อมูลและนำร่องใช้งานกับ สถานประกอบการและพบว่าแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นสามารถช่วยลดต้นทุนแรงงาน และลดเวลาในการทำงาน

3. ระบบสวัสดิการให้แก่รถพุ่มพวง มีความสำคัญอย่างมากในการสร้างความพึงพอใจและความผูกพัน

พนักงานสมาชิกกับศูนย์กระจายสินค้าฯ เป็นการเสริมสร้างความคุ้มครองและปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ทางการเงิน สุขภาพ สวัสดิภาพ สำหรับพนักงานหรือผู้ประกอบการรถพุ่มพวง และครอบครัวในกรณีต่างๆ และเป็นสิ่งที่สำคัญมีผลด้านอารมณ์ ความเชื่อมั่นของพนักงาน ก่อให้เกิดแรงจูงใจ ในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์กระจายสินค้าของชุมชนฯ อีกทั้งยังเพิ่มรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สร้างหลักประกันให้กับพนักงานและสมาชิกในศูนย์กระจายสินค้าฯ มีผลเชิงบวกต่อพนักงานและศูนย์กระจายสินค้า นอกจากนี้ยังช่วยให้ศูนย์กระจายสินค้าชุมชนสามารถดึงดูดและรักษาพนักงานที่มีความสามารถและความสามารถทำงานได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับจุฑามาศ สะอาดเอี่ยม, สุวิดา พฤกษ์อารมณ์, ชุมพล รอดแจ่ม (2562) พบว่า การจัดสวัสดิการที่พนักงานได้รับนั้นเป็นสิ่งดึงดูดให้พนักงานมีความตั้งใจ มุ่งมั่นต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก และแนวทางการจัดสวัสดิการที่สร้างแรงจูงใจให้พนักงาน ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมาจากการเข้าใจความต้องการอย่างแท้จริงของพนักงาน ด้วยวิธีการดำเนินงานนี้ต่อยอดให้เกิดการสร้างงานในพื้นที่ สร้างรายได้เพิ่มและสร้างความมั่นคงยิ่งขึ้น

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ที่ได้สนับสนุนงบประมาณประจำปี 2565 ภายใต้อำนาจการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดบุรีรัมย์ สัญญาเลขที่ A14F650090

7. บรรณานุกรม

จุฑามาศ สะอาดเอี่ยม, สุวิดา พฤกษ์อารมณ์, ชุมพล รอดแจ่ม. (2562). “การจัดสวัสดิการที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐแห่งหนึ่ง.” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. 7(Vol. 7 No. Special),116-129.

ธีรยุทธ มุเล็ง. (2561).การตัดสินใจเลือกที่ตั้งศูนย์กระจายสินค้าเกษตรในจังหวัดยะลา ด้วยวิธีการ FUZZYTOPSIS. วิทยานิพนธ์หลักสูตร

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

พิสมัย ประชานันท์ และคณะ. (2564). การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จแม่นยำเพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดบุรีรัมย์. หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). การขจัดความยากจนอย่างตรงจุด. [ออนไลน์] ได้จาก:<https://www.nxpo.or.th/th/targeted-poverty-eradication/>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2570). (ฉบับที่ 13). กรุงเทพฯ: สศช.

สุนันท์ ชาติ, อลงกรณ์ เมืองไหว , ธนิตา โชนงนุช , วิจิต ธรรมพิทักษ์ และ เอกชัย สัจจอังกูร. (2565). “การพัฒนาแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ระบบคลาวด์-เนทีฟ สำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและจัดการสินค้าคงคลัง.” วารสารสถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ. 7(1), 12-22.

การสร้างสรรค้คอมลอยล่านนาจำลองเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมและส่งเสริมการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา เทศกาลคอมลอยล่านนาปูจาวางประทีปหนองบัวพระเจ้าหลวง
ตำบลเชียงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2565

The Model Creation of Lanna Floating Lantern for the Preservation of
Environment and Promotion of Cultural Tourism : A Case Study of the 2022
Lanna Floating Lantern Festival at Nong Bua Phra Chao Luang,
Choeng Doi, Doi Saket, Chiang Mai

วีระศักดิ์ สวนจันทร์^{1*} กอปรพร นุกุลคาม¹ เปศล อัสวปรमितชัย¹ และ ศิขรินทร์ มัลลิกาวงศ์¹
Veerasak Suanchan^{1*} Kobborn Nukulkam¹ Pesol Usavaporamitchai¹ and Sikarint Munlikawong¹

¹อาจารย์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา 98 หมู่ 8 ตำบลป่าป้อง อำเภอดอยสะเก็ด
จังหวัดเชียงใหม่ 50220

¹College of Integrated Science and Technology, Rajamangala University of Technology Lanna 98 Moo 8, T.Papong,
Doisaket District, Chiangmai Province 50220

E-mail: ajnuipresearch@gmail.com, 081 533 3043

รับบทความ 14 กรกฎาคม 2566 ; ตอรับบทความ 28 กันยายน 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อออกแบบพื้นที่จัดแสดงการรับรู้มิติสัมพันธ์ของคอมลอยให้มีการจัดวางที่
ต่างกัน 2) ลดปริมาณขยะจากการปล่อยคอมลอย และ 3) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้วยการสำรวจและการ
วิเคราะห์พื้นที่สภาพแวดล้อม ตามหลักการออกแบบสถาปัตยกรรม เลือกใช้โครงสร้างที่เหมาะสม ตามหลักการ
วิศวกรรม เลือกวัสดุผลิตคอมลอย ตามหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ และความงามทางทัศนศิลป์ ผู้วิจัยเสนอแนวคิด
การสร้างบรรยากาศของการปล่อยคอมลอยโดยมีบริบทของการสะท้อนน้ำในหนองบัวพระเจ้าหลวง และพื้นฉากหลังที่
เป็นแนวเขาของดอยสะเก็ด กำหนดมุมมองและจุดถ่ายภาพ ปลายสะพาน มุมบิดสะพาน และบนตลิ่ง เลือกใช้การ
สร้างมิติมุมมองด้วยหลักการของระยะในงานทัศนศิลป์ สิ่งที่อยู่ใกล้ตาจะเห็นขนาดใหญ่กว่าสิ่งที่อยู่ไกลตา และเสริม
มิติระยะด้วยขนาดคอมลอย ความเข้มของแสงที่ต่างกัน ผลที่ได้จากการวิจัย ได้พื้นที่จุดแสดงและจุดถ่ายภาพใหม่ ลด
ปริมาณขยะจากการปล่อยคอมลอย ซึ่งการจัดแสดงดังกล่าวมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาชมจำนวนมาก ทั้งสื่อ
ออนไลน์และสื่อท้องถิ่นต่างชื่นชมกับแนวคิดในการจัดแสดงครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดแสดงครั้งนี้สามารถสืบสาน
ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของล้านนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหนองบัวพระเจ้าหลวง ให้เป็นที่รู้จัก
อย่างแพร่หลาย

คำสำคัญ: คอมลอยล่านนา อนุรักษ์สภาพแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หนองบัวพระเจ้าหลวง การรับรู้มิติสัมพันธ์

ABSTRACT

This research aims 1) to design an exhibition platform to show spatial relations in the floating lantern's arrangement, 2) to help reduce the amounts of waste from the released lanterns, and 3) to promote cultural tourism. The aims were achieved through location survey and analysis by applying architectural design principles; the use of suitable building structures in reference to engineering principles; and the use of right materials in making lanterns according to the principles of product design and visual arts. The authors proposed to recreate the atmosphere of the lantern releasing with an aid from reflections on the water surface in Nong Bua Phra Chao Luang Lake and the Doi Saket mountain in the background. Perspectives and locations were set for taking photographs: the bridge end, the skew angle of the bridge, and the river bank. Perspectives on the sizes of objects were created through the application of the principle of distance in visual arts; the closer the object the bigger it appears. The size of the lanterns and light gradation were used to heighten the depth of distance to objects. The results of the research are exhibition platform and photography spot; and it can also be said that the amount of waste from released lanterns are reduced. The exhibition was well-received on its concept by both online and local media, and the tourists. This shows that the exhibition can help keep Lanna tradition alive, and promote cultural tourism at Nong Bua Phra Chao Luang Lake.

Keywords: Lanna floating lantern, Environment preservation, Cultural tourism, Nong Bua Phra Chao Luang Lake, Spatial relation

1. บทนำ

ประเพณีลอยกระทงหรือประเพณียี่เป็งของชาวล้านนามีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ปัจจุบันยังคงเป็นประเพณีที่มีการสืบทอดและจัดขึ้นในช่วงวันเพ็ญเดือนสิบสองของทุกปี เทศบาลตำบลเชิงดอย จึงได้จัดเทศกาลโคมล้านนาบุจมาผางประทีปหนองบัวพระเจ้าหลวง ภายในงานมีกิจกรรม เช่น เทศกรรมอานิสงค์บุชผางประทีป จัดแสดงโคมไฟล้านนาอุโมงค์ไฟ จัดแสดงโคมไฟล้านนาราวสะพานรอบศาลาแก้วเหล็กม จัดแสดงผางประทีป การปล่อยโคมไฟลอยฟ้า การแสดงพื้นบ้านล้านนา และมหรสพการละเล่นต่างๆ เทศบาลฯ จึงมีความต้องการที่จะสร้างจุดจัดแสดงรูปแบบใหม่ มีเอกลักษณ์เฉพาะของประเพณียี่เป็ง คือการปล่อยโคมลอย ซึ่งมีความเชื่อว่าการปล่อยโคมลอยเป็นการปล่อยทุกข์ แต่โคมลอยที่ตกลงมากลับสร้างความเดือดร้อนให้กับสภาพแวดล้อม (เชียงใหม่นิวส์, 2562) จากความ

ต้องการของเทศบาลฯ และปัญหาดังกล่าว ทีมผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการออกแบบพื้นที่จัดแสดงและจุดถ่ายภาพผ่านการรับรู้ (กุลวรรณ วิทยาวงศุจิและคณะ, 2558) มิติสัมพันธ์ของโคมลอยให้มีการจัดวางที่ต่างกัน (ศุภรา อรุณศรีมรกต, 2561) ลดปริมาณขยะจากการปล่อยโคมลอย (ไทยนิวส์, 2562) และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมให้กับชุมชน (วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล, 2553)

2. วิธีการดำเนินงาน

2.1 รับโจทย์และความต้องการของเทศบาลตำบลเชิงดอย

ทีมผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบของโคมลอยที่มีลักษณะเหมือนการปล่อยโคมลอยขึ้นท้องฟ้าเป็นกลุ่ม มีบริบทของการสะท้อนน้ำในหนองบัวพระเจ้าหลวง (พรพิชชา อูสาหะวงค์, 2559)

2.2 แนวทางการออกแบบและจัดเตรียมพื้นที่จัดแสดง

2.2.1 ขั้นตอนการรับทราบปัญหาและข้อจำกัด ในการปฏิบัติงาน โดยทีมนักวิจัยทำการวางแผนร่วมกับผู้บริหาร กองการศึกษา กองช่าง กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ร่วมคิดและตัดสินใจ เพื่อกำหนดรูปแบบและจุดจัดแสดงที่มีความเหมาะสมที่สุด

2.2.2 ขั้นตอนการสำรวจพื้นที่และวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เป็นการกำหนดจุดจัดแสดง เพื่อจำลองมุมมองและสร้างบรรยากาศของการปล่อยโคลมลอย แล้วจึงนำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เพื่อกำหนดรูปแบบที่จัดแสดง ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สามารถนำผลที่ได้มาเป็นเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่ใช้พิจารณาในการออกแบบพื้นที่จัดแสดง (พรพรรณ ชินณพงษ์, 2550)

2.2.3 ขั้นตอนการออกแบบเพื่อจำลองบรรยากาศ เป็นการกำหนด พื้นที่ ขนาด และระยะ โดยนำข้อมูลจากการสำรวจ (Site Survey) และการวิเคราะห์พื้นที่ สภาพแวดล้อม (Site Analysis) มาวิเคราะห์ตามหลักการออกแบบสถาปัตยกรรม โดยใช้โปรแกรม Sketchup และโปรแกรม Autocad ทีมนักวิจัยนำแบบจำลองเสนอต่อเทศบาลตำบลเชิงดอย เพื่อหา ข้อจำกัดในการจัดสร้าง จนถึงการใช้โครงสร้างที่เหมาะสม ตามหลักการวิศวกรรม เลือกใช้อุปกรณ์ระบบไฟฟ้า มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มอก. และเลือกวัสดุที่จะนำมาผลิตโคลมลอย ตามหลักการเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมในงานออกแบบผลิตภัณฑ์และความงดงามทางทัศนศิลป์

2.2.4 ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่จัดแสดง ทีมนักวิจัย และเทศบาลตำบลเชิงดอย ลงพื้นที่เพื่อจัดวางตำแหน่งโครงสร้างโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการติดตั้งอุปกรณ์ และจัดทำโคลมลอยจำลองตามขนาดที่ได้กำหนดไว้ เพื่อเตรียมนำมาติดตั้งกับโครงสร้างที่บริเวณจุดจัดแสดง

2.2.5 ขั้นตอนทดสอบระบบไฟฟ้าแสงสว่าง และติดตั้งโคลมลอยตามระยะที่กำหนด ทดสอบมุมมองและจุดถ่ายภาพ ในขั้นตอนนี้ทีมนักวิจัย และเทศบาลฯ ได้ร่วมทำการทดสอบระบบเพื่อหาจุดบกพร่องและปรับแก้ไขก่อนวันจัดแสดงจริง

3.1 เข้าพบผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงดอย เพื่อประชุมรับทราบความต้องการ ดังแสดงภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ประชุมวางแผนร่วมกับเทศบาลตำบลเชิงดอย

3.2 ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการออกแบบ โดยเทศบาลตำบลเชิงดอย มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ร่วมคิดและตัดสินใจ เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดแสดง และจุดจัดแสดงที่มีความเหมาะสมที่สุด โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 สำรวจพื้นที่และวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ดังแสดงในภาพที่ 2 และ 3

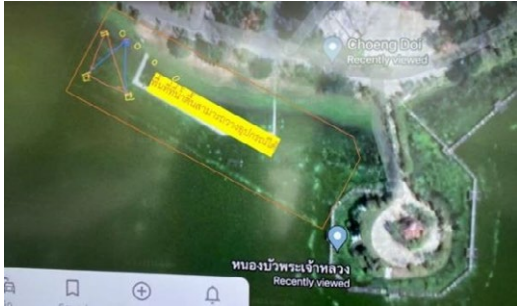

ภาพที่ 2 สำรวจพื้นที่รอบหนองบัวพระเจ้าหลวง

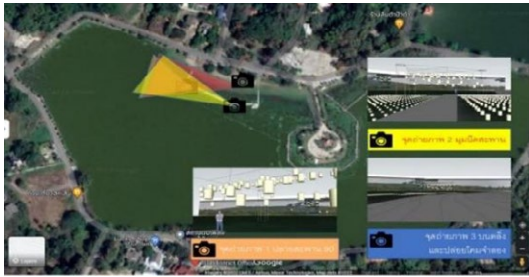

ภาพที่ 3 การวิเคราะห์พื้นที่สภาพแวดล้อม

3.2.2 การจำลองบรรยากาศ เป็นการกำหนดระยะตำแหน่งของโครงสร้าง ดังแสดงในภาพที่ 4 และ 5 การจำลองจุดถ่ายภาพ ใช้ระยะในงานทัศนศิลป์ สิ่งที่อยู่ใกล้ตาจะเห็นขนาดใหญ่กว่าสิ่งที่อยู่ไกลตา (วุฒิพงศ์ นิม่อ่อน, 2565) ดังแสดงในภาพที่ 6 , 7 และ 8

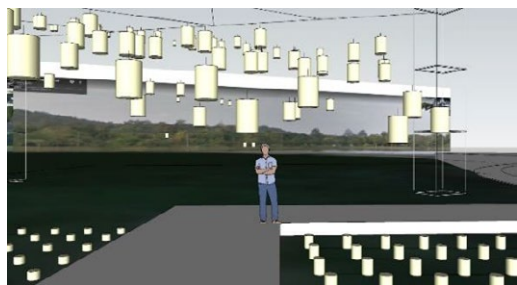
ภาพที่ 4 การจัดวางตำแหน่งของโครงสร้าง

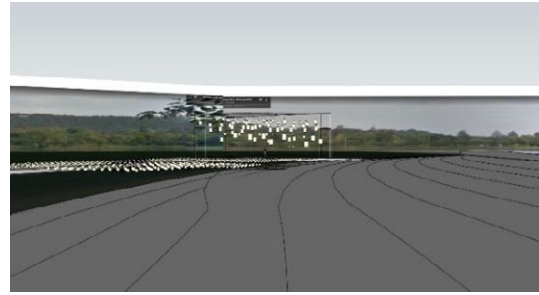
ภาพที่ 5 เลือกกำหนดมุมมองและจุดถ่ายภาพ

ภาพที่ 6 จุดถ่ายภาพปลายสะพาน

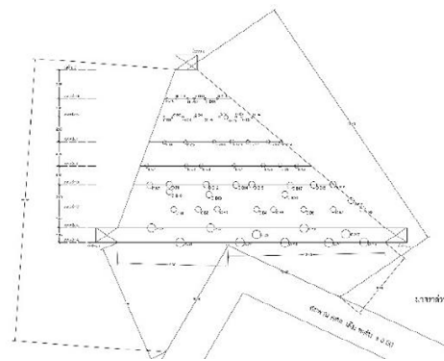

ภาพที่ 7 จุดถ่ายภาพมุมปิดสะพาน

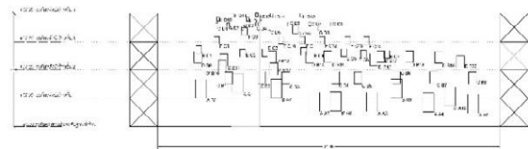

ภาพที่ 8 จุดถ่ายภาพบนตลิ่ง

การหาระยะในการแขวน ให้มีการจัดวางที่ต่างกันทั้งแนวตั้งและแนวนอน (อดุลย์ บุญฉ่ำ, 2546) ดังแสดงในภาพที่ 9 , 10 และ 11

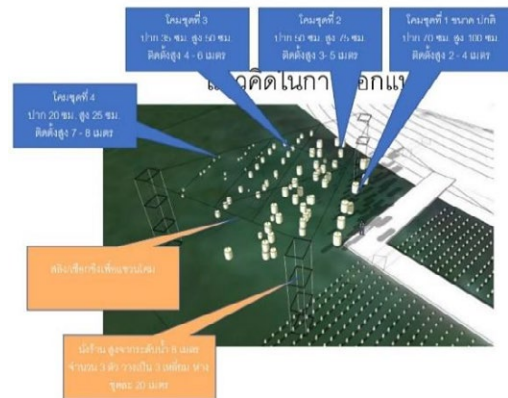

ภาพที่ 9 รูปผังและระยะการติดตั้งโคมลอย

รูปด้าน
ขนาดหน้า: 1 : 500

ภาพที่ 10 รูปด้านและระยะการติดตั้งโคมลอย

ภาพที่ 11 ภาพจำลองการแขวนโคมลอย

การกำหนดระยะในการแขวนและความสว่างที่
คาดว่าเหมาะสม (วันวิสาข พรมจีน, 2562) ดังแสดงใน
ภาพที่ 12

ลำดับ	ชื่อ	ความสว่างที่ ต้องการ 3000K 100W Hologram	ระยะ(เมตร)							หมายเหตุ
			ห่าง จากผนัง 3-1	ห่าง จากผนัง 2-3	ความ ระห่าง ผนัง	ระยะห่าง ถ่างโคม	ที่ต่อ จากผนัง ถ่างโคม	หลอด รวม ซึ่ง ถ่าง 2-3	รวม ซึ่ง สอดคล้อง ผนัง 2	
1	A A1	80%	5	17		2.5	5	22	22	
2	A A2	90%	10	12		1.25	6.25	18.25	18.25	
3	A A3	90%	13.5	8.5		1.25	6.25	14.75	14.75	
4	A A4	85%	17.25	4.75		1.25	6.25	11	11	
5	A A5	85%	19.1	2.9		1.15	6.35	9.25	9.25	
6	B A6	75%	2.75	19.25		2.1	5.4	24.65	24.65	
7	B A7	80%	7.5	14.5		2.15	5.35	19.85	19.85	
8	B A8	85%	11.25	10.75	0.6	2.3	5.2	16.55	16.55	
9	B A9	80%	15.2	6.8		2.15	5.35	12.15	12.15	
10	B A10	80%	18.6	3.4	0.6	1.75	5.75	9.75	9.75	
11	C B1	65%	4	15.5		3	4.5	20	21.75	
12	C B2	70%	6	13.5		3	4.5	18	19.75	
13	C B3	70%	7.5	12		3	4.5	16.5	18.25	
14	C B4	70%	10.75	8.75		3	4.5	13.25	15	
15	C B5	70%	12.25	7.25		3	4.5	11.75	13.5	
16	C B6	70%	14.5	5		3	4.5	9.5	11.25	
17	C B7	70%	17	2.5		3	4.5	7	8.75	
18	C B8	65%	19.5	0		3	4.5	4.5	6.25	
19	D B9	55%	1.35	15.15		4.3	3.2	18.35	23.35	
20	D B10	60%	2.75	13.75	0.5	3.75	3.75	18	23	
21	D B11	60%	3	13.5		4	3.5	17	22	
22	D B12	60%	5.9	10.6		4.3	3.2	13.8	18.8	
23	D B13	60%	6.15	10.35	0.75	3.75	3.75	14.85	19.85	
24	D B14	60%	8.35	8.15		4.3	3.2	11.35	16.35	
25	D B15	60%	9.5	7		4.3	3.2	10.2	15.2	
26	D B16	60%	12.35	4.15	0.75	4	3.5	8.4	13.4	
27	D B17	60%	12.8	3.7		4.3	3.2	6.9	11.9	
28	D B18	60%	14.7	1.8		4.3	3.2	5	10	
29	D B19	55%	16.35	0.15		4.3	3.2	3.35	8.35	
30	D B20	55%	17.75	-1.25	1.2	3.75	3.75	3.7	8.7	
31	E C1	35%	0.5	13.5		5	2.5	16	23.2	
32	E C2	40%	2.75	11.25		4.75	2.75	14	21.2	
33	E C3	40%	5	9		7.75	-0.25	8.75	15.95	
34	E C4	40%	7.5	6.5		4.85	2.65	9.15	16.35	
35	E C5	40%	10	4		4.75	2.75	6.75	13.95	
36	E C6	40%	11.5	2.5		4.6	2.9	5.4	12.6	
37	E C7	36%	12.75	1.25		4.6	2.9	4.15	11.35	
38	F C8	30%	1.25	9.75		0.2	7.3	17.05	27.05	
39	F C9	35%	3	8		6	1.8	9.8	19.5	
40	F C10	35%	5.2	5.8		5.5	2	7.8	17.8	
41	F C11	35%	6.75	4.25		5.5	2	6.25	16.25	
42	F C12	35%	8	3		5.5	2	5	15	
43	F C13	35%	9.75	1.25		5.5	2	3.25	13.25	
44	F C14	30%	1.75	9.25		5.5	2	11.25	21.25	
45	G C15	30%	5.5	2.5		6.25	1.25	3.75	16.75	
46	G D1	30%	0.5	7.5		6.65	0.85	8.35	21.35	
47	G D2	25%	1.15	6.85		6.65	0.85	7.7	20.7	
48	G D3	20%	2	6		6.4	1.1	7.1	20.1	
49	G D4	20%	3	5		6.4	1.1	6.1	19.1	
50	G D5	20%	3.75	4.25		6.4	1.1	5.35	18.35	
51	G D6	20%	5	3		6.4	1.1	4.1	17.1	
52	G D7	20%	6.25	1.75		7	0.5	2.25	15.25	
53	G D8	20%	6.75	1.25		7	0.5	1.75	14.75	
54	G D9	20%	7.5	0.5		7.25	0.25	0.75	13.75	
55	H D10	20%	0.15	5.35		7.25	0.25	5.6	20.6	
56	H D11	10%	1	4.5		7.25	0.25	4.75	19.75	
57	H D12	15%	1.8	3.7		7.25	0.25	3.95	18.95	
58	H D13	10%	2.4	3.1		7.25	0.25	3.35	18.35	
59	H D14	10%	3.3	2.2		7.25	0.25	2.45	17.45	
60	H D15	15%	4.3	1.2		7.25	0.25	1.45	16.45	

ภาพที่ 12 การกำหนดระยะในการแขวนและความสว่าง
ที่คาดว่าเหมาะสม

3.3 ขั้นตอนการเตรียมอุปกรณ์พื้นที่จัดแสดง ทีม
ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.3.1 อุปกรณ์โครงสร้าง พิจารณาถึงความ
เหมาะสมในการใช้งานจากสภาพสถานที่ ความ
เหมาะสมกับสถานที่ น้ำหนักบรรทุกที่ใช้งาน และความ
ประหยัด ซึ่งได้เลือกใช้ผนังขนาดมาตรฐาน 4 ชั้น ซึ่ง
สภาพพื้นที่ได้นำไม้ทั้งพื้นโคลนและทราย ไม่สามารถใช้
ขาปรับระดับที่มาพร้อมกับผนังได้ ทีมผู้วิจัยได้ปรึกษา
ผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานเทศบาลเชิงค้อย ได้ให้
คำแนะนำในการสร้างพื้นได้นำ โดยทำมาจากยางใน
รถยนต์เก่า เทปูนซีเมนต์ในวงยางและฝากท่อเหล็กกลม
ขนาด 2 นิ้ว เพื่อเป็นปลอกรับขาน้ำผนังแบบท่อเหล็ก
ดังแสดงในภาพที่ 13 และ 14

ภาพที่ 13 โครงสร้างหลักผนังขนาดมาตรฐาน

ภาพที่ 14 พื้นได้นำปูนซีเมนต์หล่อในยางรถยนต์เก่า

2. อุปกรณ์ระบบไฟฟ้า พิจารณาถึงความ
ปลอดภัย เลือกใช้อุปกรณ์ระบบไฟฟ้า มาตรฐาน
ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มอก.

3. อุปกรณ์ผลิตโคลมลอย พิจารณาถึงความโปร่งแสง เลือกใช้ผ้าดิบ C หรือผ้าฝ้าย เลือกใช้ไม้ไผ่เป็นโครงสร้าง และใช้ลวดทำเป็นกากบาทรั้งโครงไม้ไผ่ ดังแสดงในภาพที่ 15

ภาพที่ 15 วัสดุและอุปกรณ์ในการทำโคลมลอยจำลอง

3.4 ขั้นตอนการการก่อสร้างพื้นที่จัดแสดง มีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้

3.4.1 เช่านั่งร้านแบบท่อเหล็ก 4 ชั้น จำนวน 3 ชุด และสร้างท่อน้ำ เทปูนซีเมนต์ในยางรถยนต์เก่า ดังแสดงในภาพที่ 16

ภาพที่ 16 เช่านั่งร้านและสร้างท่อน้ำ

3.4.2 ตั้งท่อน้ำ ติดตั้งและประกอบนั่งร้านในหนองน้ำ มัดเชือกทุกข้อต่อเพื่อป้องกันการหลุด ดังแสดงในภาพที่ 17

ภาพที่ 17 ติดตั้งนั่งร้านในหนองน้ำตามจุดที่กำหนด

3. ทหาระยะการแขวนโคลมลอยจำลองบนพื้นดิน และต่ออุปกรณ์ไฟฟ้าแบบขนาน ผ่านสวิตซ์ควบคุมชุดละ 2 แกว จำนวน 4 ชุด ดังแสดงในภาพที่ 18

ภาพที่ 18 ทหาระยะการแขวนโคลมลอยและต่ออุปกรณ์ไฟฟ้า

4. ทดสอบระบบไฟก่อนที่จะนำมาติดตั้งบนนั่งร้านกลางหนองน้ำ ดังแสดงในภาพที่ 19

ภาพที่ 19 ทดสอบระบบไฟบนพื้นดินและติดตั้งโคลมลอย

5. ตรวจสอบเช็คการต่อสายไฟปรับระดับโคลมลอยจำลองให้ได้ระยะที่สวยงามเดินสายไฟหลักมายังตู้ควบคุมไฟฟ้า ดังแสดงในภาพที่ 20

ภาพที่ 20 ปรับระดับและเดินสายไฟมายังตู้ควบคุม

2.5 ขั้นตอนทดสอบระบบไฟฟ้าแสงสว่างก่อนการจัดแสดงจริง ดังแสดงในภาพที่ 21

ภาพที่ 21 ทดสอบระบบไฟฟ้าก่อนการจัดแสดง

3. ผลการดำเนินงาน

1. ผลที่ได้จากการจัดแสดง

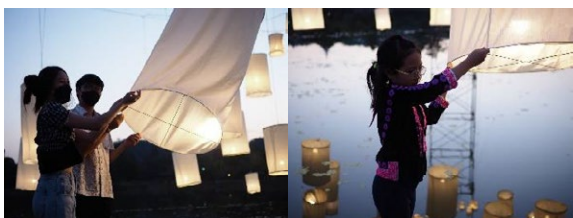
ได้จัดถ่ายภาพใหม่ ลดปริมาณขยะจากการปล่อยโคมลอย ตั้ง และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ดังแสดงในภาพที่ 22 , 23 และ 24

ภาพที่ 22 จุดถ่ายภาพปลายสะพาน และมุมปิดสะพาน

ภาพที่ 23 จุดถ่ายภาพบนตลิ่ง

ภาพที่ 24 ลดปริมาณขยะจากการปล่อยโคมลอย

2. ผลตอบรับการจัดแสดง

ประชาชน นักท่องเที่ยว และสื่อออนไลน์ให้ความสนใจชื่นชมและมีกระแสตอบรับที่ดีกับแนวคิดในการจัดแสดงครั้งนี้ (ไทยพีบีเอส, 2565) ดังแสดงในภาพที่ 25

ภาพที่ 25 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4. การนำไปใช้

1. ด้านผลผลิตที่ได้รับ (Output)

- ได้พื้นที่จุดแสดงและจัดถ่ายภาพใหม่ โดยใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่ทำได้ทั่วไปมาจัดสร้าง ลดการซื้อโคมกระดาษมาปล่อยบริเวณการจัดแสดงซึ่งมีเวลาในการจัดงานทั้งสิ้น 6 วัน และนำงบประมาณส่วนนี้มาสร้างจุดจัดแสดงชั่วคราว ผลลัพธ์ที่ได้ถือว่าคุ้มค่ากับการลงทุน

- ลดปัญหาทางมลภาวะให้กับสิ่งแวดล้อม ด้วยการลดขยะจากการปล่อยโคมลอย

- ประชาสัมพันธ์เทศกาลโคมล้านนาปูจามางประทีปหนองบัวพระเจ้าหลวง ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

- ได้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน และมหาวิทยาลัย

2. ด้านผลกระทบที่ได้จากการวิจัย (Impact)

- ภายในองค์กร
ทีมผู้วิจัยมีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ ศิลปะ การออกแบบ สถาปัตยกรรม และ วิศวกรรม

เทศบาลตำบลเชียงดงและมหาวิทยาลัย ได้ทำงานร่วมกัน สร้างทีมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เชิงวิชาการ ต่อไปในอนาคต

- ภายนอกองค์กร
เทศกาลโคมล้านนาปูจามางประทีปหนองบัวพระเจ้าหลวง เป็นหนึ่งในสถานที่จัดกิจกรรม ประเพณีี่เป็ง

ของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีประชาชนและนักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้นทุกปี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการบูรณาการระหว่างศาสตร์ ศิลปะ การออกแบบ สถาปัตยกรรม และ วิศวกรรม ส่งเสริมและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ลดปริมาณขยะจากการปล่อยโคลนลอย มีจุดถ่ายภาพที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้โคลนลอยจำลองเป็นองค์ประกอบในการถ่ายภาพ ทดแทนการปล่อยโคลนลอยของจริง ประชาชนและนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาชมอย่างมาก จากสื่อออนไลน์และสื่อท้องถิ่น มีการชื่นชมและกระแสบริบทที่ดีกับแนวคิดในการจัดแสดงครั้งนี้ (ไทยพีบีเอส, 2565) แสดงให้เห็นว่าการจัดแสดงครั้งนี้สามารถสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของล้านนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหนองบัวพระเจ้าหลวง ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

5. อภิปรายผล

ทีมผู้วิจัยได้นำเอาหลักการของศิลปะจัดวางหรือศิลปะติดตั้ง (Installation Art) เป็นศิลปะจัดวางที่มีความเฉพาะเจาะจง โดยงานศิลปะที่นำมาติดตั้งในพื้นที่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อพื้นที่ ที่ถูกกำหนดไว้เท่านั้น เพราะตัวผลงานจะต้องมีความสัมพันธ์อย่างหนึ่งอย่างใดกับพื้นที่ หากเคลื่อนย้ายไปจัดวางที่อื่นก็จะไม่เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผลงานกับพื้นที่ การสร้างงานลักษณะนี้มีรูปแบบและวิธีคิดในการจัดการกับพื้นที่โดยต้องศึกษาจากพื้นที่ที่เข้าไปติดตั้งว่าอะไรคือปัญหาของพื้นที่ หรือโจทย์ของพื้นที่นั้นเป็นอย่างไร ทีมผู้วิจัยได้เลือกแนวทางจัดวางเฉพาะที่ : สัมพันธกลมกลืน (Site – Specific Installation : Rapprochements) เป็นการทำให้กลมกลืน โดยต้องรู้จักธรรมชาติของผู้ชมเป็นอย่างดี รวมถึงเข้าใจลักษณะของคนที่จะเข้าชม งานสร้างงานจะเป็นเหมือนการสะกดผู้เข้าชมให้คล้อยตามไปกับผลงาน โดยคุณสมบัติของงานประเภทนี้ มีการเจาะจงพื้นที่อย่างมาก และทั่วไปผลงานจะติดตั้งรวมเข้ากับสถานที่อย่างแนบเนียน จนแทบจะกลืนหายไปกับสถานที่ ผู้ชมจะอยู่ร่วมกับผลงานศิลปะที่ถูกสร้างในช่วงเวลาหรือสถานการณ์จริง ณ ขณะนั้นแต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในทางประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์ หรือจินตนาการ ผู้ชมจะต้องใช้ประสาทสัมผัสต่อประสบการณ์ต่างชนิดให้ได้ประโยชน์เต็มที่ หากจะกล่าวในเชิงเปรียบเทียบงานศิลปะจัดวางลักษณะนี้ใกล้เคียงกันกับงาน

สถาปัตยกรรมซึ่งต้องการความมีส่วนร่วม และประสบการณ์ที่ทำความเข้าใจในตัวผลงาน (ชุตินา โสตามรรค, 2564) โดยเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม โครงสร้างได้เลือกใช้นั่งร้านมาตรฐาน สูง 4 ชั้น จากระดับ ± 0.00 ระดับสะพานปูน/ระดับฐานนั่งร้าน 4 ชั้น แต่ละชั้นสูง 1.80 เมตร จะได้ความสูง 7.20 เมตร จำนวน 3 ชุด เสริมนั่งร้านได้น้ำอีก 1 ชั้น ซึ่งสภาพพื้นที่ได้น้ำมีทั้งพื้นโคลนและทราย ไม่สามารถใช้ขาปรับระดับที่มาพร้อมกับนั่งร้านได้ ผู้วิจัยได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานเทศบาลเชิงดอย ซึ่งมีความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมเป็นอย่างดี ได้ให้คำแนะนำในการสร้างท่อน้ำ โดยทำมาจากยางในรถยนต์เก่า เทปูนซีเมนต์ในวงยางและฝากท่อเหล็กกลมขนาด 2 นิ้ว เพื่อเป็นปลอกรับขานั่งร้าน และฝากเหล็กปลอก ขนาด 20x25 เซนติเมตร เพื่อเป็นจุดสำหรับเกี่ยวรั้งลวดสลิงได้น้ำ แต่ละชั้นใช้วิธีการขันชะเนาะทุกข้อต่อของนั่งร้าน เพื่อป้องกันการหลุดออกจากกันเมื่อมีการดึงรั้งด้วยลวดสลิงและยึดโยงด้วยลวดสลิงกับท่อน้ำเพื่อความแข็งแรง เลือกใช้อุปกรณ์ ระบบไฟฟ้า มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มอก. หลอดไฟ LED BULB สำหรับขั้ว E27 ใส่ขั้วห้อยอย่างกันน้ำ E27 สายไฟ VAF#1.5 (มอก.) , VAF#2.5 (มอก.) , VFF Flex Copper#1 (มอก.) ติดตั้งเซอร์กิตเบรกเกอร์เพื่อป้องกันระบบไฟฟ้าจากกระแสไฟฟ้าลัดวงจร ร้อยสายไฟฝังท่อ HDPE ลงดินเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ วัสดุและอุปกรณ์ผลิตโคลนลอยจำลองเลือกใช้ผ้าดิบ C หรือผ้าฝ้าย พิจารณาจากคุณสมบัติมีความยืดหยุ่นสูง เนื้อนุ่มไม่ร้อน ระบายอากาศได้ดี ทนต่อความร้อนสูง มีความโปร่งแสงเลือกใช้ไม้ไผ่เป็นโครงสร้างของโคลนลอย และใช้ลวดทำเป็นกากบาทรั้งโครงไม้ไผ่ ประกอบด้วย ชุดที่ 1 กว้าง 70 เซนติเมตร สูง 100 เซนติเมตร จำนวน 10 โคม ชุดที่ 2 กว้าง 50 เซนติเมตร สูง 75 เซนติเมตร จำนวน 20 โคม ชุดที่ 3 กว้าง 35 เซนติเมตร สูง 50 เซนติเมตร จำนวน 15 โคม และชุดที่ 4 กว้าง 20 เซนติเมตร สูง 25 เซนติเมตร จำนวน 15 โคม รวมทั้งสิ้น 60 โคม ตามลำดับ

6. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นความร่วมมือด้านบริการวิชาการระหว่างเทศบาลตำบลเชิงดอยและวิทยาลัยเทคโนโลยีและสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ล้านนา ได้รับทุนสนับสนุนจากเทศบาลตำบลเชิงดอย ในการออกแบบและจัดสร้างโคลอยล้านนาจำลองเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เทศกาลโคลอยล้านนาปูจางประทีปหนองบัวพระเจ้าหลวง ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2565 ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเทศบาลตำบลเชิงดอยเป็นอย่างสูงที่ได้ให้โอกาสและทุนอุดหนุนการทำวิจัยครั้งนี้

7. บรรณานุกรม

- กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ, วินิรณี ทศนะเทพ, พัชรี ฤงแก้ว, ชนิสรรา ไกรสิทธิ์. 2558. **จิตวิทยาการศึกษา**. [ออนไลน์] ได้จาก: <http://dspace.bru.ac.th/xmlui/handle/123456789/6152>
- ชุติมา โสตามรรค. 2564. “การจำแนกประเภทศิลปะจัดวางในไทยโดยทฤษฎีของมาร์ค โรเซนทอล”. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 13, 1: 142-156
- เชียงใหม่นิวส์. 2562. **รู้หรือไม่ว่าทำไมเราทุกคนถึงควรหยุด“ปล่อยโคลอย”**. [ออนไลน์] ได้จาก: <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1163753>
- ไทยพีบีเอส. 2565. **เชียงใหม่หนุนเลิกปล่อยโคลอยคืนลอยกระทง**. [ออนไลน์] ได้จาก: <https://www.thaipbs.or.th/program/khaoTieng/episodes/91176>
- พรพิชชา อูสาหะวงศ์. 2559. **มติการตกกระทบ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- พรพรรณ ชินณพงษ์. 2550. **การวางผังบริเวณกับการวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ Site Planning & Site Analysis**. (ครั้งที่1). กรุงเทพฯ: บริษัท มิสเตอร์ ก๊อปปี (ประเทศไทย) จำกัด.
- วุฒิพงศ์ นิม่ออน. 2565. **มุมมองของภาพถ่าย**. [ออนไลน์] ได้จาก: <https://www.dozzdiy.com/points-of-view-in-photography>

- วันวิสาข์ พรหมจีน, อติเทพ แจ้ดนาลาว. 2562. “การใช้แสงและสีทางจิตวิทยา เพื่อการออกแบบพัฒนาฉาก” **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ)**. 12, 6: 2523-2527
- วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล. 2553. “การเพิ่มคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. 47, 1: 19-24
- อดุลย์ บุญฉ่ำ. 2546. **ประติมากรรมสมมติติดตั้งกับสภาพแวดล้อม**. [ออนไลน์] ได้จาก: https://fineart.msu.ac.th/edocuments/myfile/20180601112644_สื่อการสอนสองภาษา-Sculpture-4-ประติมากรรมสมมติติดตั้งกับสภาพแวดล้อม.pdf
- ศุภรา อรุณศรีมรกต. 2561. การรับรู้ผ่านทัศนธาตุ: มุมมองใหม่จากงานออกแบบสู่งานศิลปะ. จุไรรัตน์ นันทานิช (บรรณาธิการ), **การเปลี่ยนแปลงมุมมองและรูปแบบงานศิลปะจาก 2 มิติ เป็น 3 มิติ (2296-2300)** กรุงเทพฯ: สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ

การใช้ทัศนคติชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
กรณีศึกษา ชุมชนบ้านกองกาน ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

Using Community Attitudes As A Communication Tool For Community-Based
Tourism Management: A Case Study Of Kongkan Village Community, Mae
Suke Sub-district, Mae Chaem District, Chiang Mai Province.

พิศาทิมพ์ จันท์พรหม^{1*}, นริศ กำแพงแก้ว², และ กฤต พันธุ์ปัญญา³

Phisaphim Junphrom^{1*}, Naris Khampangkaew², and Krit Phanpanya³

¹อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา 128 ถ.ห้วยแก้ว ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300

²นักวิชาการคอมพิวเตอร์ สถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (ดอยสะเก็ด) 98 หมู่ 8 ต.ป่าป๋อง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ 50220

³อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง, 173/1, ถ.พหลโยธิน, ต.ชมพู, อ.เมืองลำปาง, จ.ลำปาง, 52100

¹Lecturer, Faculty of Business Administration and Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, 118 Huay Kaew Rd., Chang Phueak Sub-district, Mueang District, Chiang Mai, 50300.

²Computer Technical Officer, Technology Transfer Institute to Communities, Rajamangala University of Technology Lanna (Doi Saket), 98 Moo 8, Pa Pong Sub-district, Doi Saket District, Chiang Mai, 50220.

³Lecturer Faculty of Business Administration and Technology.,Lampang Inter-Tech College (LIT), 173/1 Phahonyothin Rd,Tambon Chompoo, Mueang District,Lampang Province, 52100

E-mail : phisaphim@gmail.com เบอร์โทรศัพท์ 098 747-8942, เบอร์โทรสาร 053-213183

รับบทความ 14 กรกฎาคม 2566 ; ตอฉบับ 28 กันยายน .2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ทัศนคติชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาประชากรในพื้นที่ตามกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ประกอบด้วยกลุ่มเยาวชน กลุ่มวัยกลางคน และกลุ่มวัยผู้สูงอายุ รวมทั้งหมด 35 คน โดยใช้เครื่องมือเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อประเมินและพัฒนากิจกรรมสื่อสารทัศนคติชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงการตรวจสอบรายการเกี่ยวกับทัศนคติชุมชนเพื่อใช้ในการจัดการท่องเที่ยว การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง และโปรแกรมการสื่อสารทัศนคติชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้สถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ทัศนคติชุมชนมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลประเภทต่าง ๆ เช่น ข้อมูลชุมชนและลายลักษณ์ วัฒนธรรมวัตถุ ประเพณีสังคมพื้นบ้าน และการแสดงศิลปะพื้นบ้าน ประชากรชุมชนบ้านกองกานร้อยละ 80 เห็นชอบการใช้ทัศนคติชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวและให้การสนับสนุนในการพัฒนาทัศนคติชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) การพัฒนากิจกรรมสื่อสารทัศนคติชุมชน ผลคะแนนหลังกระบวนการพัฒนากิจกรรมสื่อสารทัศนคติชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น แสดงถึงความสำเร็จในกระบวนการพัฒนากิจกรรมสื่อสารทัศนคติชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ และ 3) ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายในด้านลักษณะของสื่อ มาตรฐานการออกแบบ มาตรฐานการใช้เทคนิค และความมีสุนทรียภาพของสื่ออยู่ในระดับดี ทั้งนี้เครื่องมือสื่อสารดังกล่าวถือเป็นส่วนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในชุมชนบ้านกองกาน

คำสำคัญ: ทัศนคติชุมชน, การสื่อสาร, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ABSTRACT

This research is both quantitative and qualitative in nature. Its objective is to use community perceptions as a communication tool for community-based tourism management. The study targets the development of the local population within the specified target groups, including youth, middle-aged, and elderly individuals, totaling 35 participants. The research employs quantitative and qualitative tools to assess and improve community perception communication in community-based tourism management. The methodology involves the design and development of content analysis tools, structured and unstructured interviews, and community perception communication programs. Data analysis includes content analysis and basic statistical analysis, including percentages, means, and standard deviations. The research findings indicate that: 1) Community perceptions have potential for community-based tourism management, encompassing various types of information such as beliefs, symbols, material culture, local customs, and folk arts. 80% of the community population supports the use of community perceptions for tourism management and is in favor of developing community perceptions for community-based tourism. 2) The development of community perception communication. Post-development scores for community perception communication using community-based tourism as a tool have shown an increase in the average scores, indicating the success of the community perception communication development process through community-based tourism. 3) Satisfaction among the target groups regarding media characteristics, design standards, technical standards, and media adaptability is at a good level. These communication tools are considered vital for community-based tourism management in the Kankarn community.

Keywords: Folklore, Communication, Community-based tourism

1. บทนำ

ปัจจุบันศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาล งานดนตรี รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนและคติชนชุมชนมีความสำคัญมากขึ้น ประกอบกับการตื่นตัวในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้ศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาล งานดนตรี รวมถึงคติชนซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ในแถบประเทศยุโรป การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักอีกทั้งประเทศอื่น ๆ ก็กำลังพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเองให้มีศักยภาพสูงขึ้น (Nzama, Magi, & Ngocoho, 2005 อ้างถึงในสิริยา วิริโยสุทธิกุล และคณะ, 2559 หน้า 98) การนำคติชนชุมชนมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยววันนี้จะสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ พัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศ และเศรษฐกิจของชุมชนแล้ว ทั้งยังเป็น

เครื่องมือการสื่อสารที่สำคัญเครื่องมือหนึ่งในการทำหน้าที่ดำรงรักษา สืบทอด และฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาล งานดนตรี รวมถึงคติชนชุมชน ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อีกด้วย

การใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดทั้งมูลค่าเพิ่มและคุณค่าเพิ่มโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือจากฐานที่มีอยู่เดิมและสามารถทำให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการนำคติชนชุมชน ซึ่งเป็นมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นทรัพยากรของคนในชุมชนให้เกิดทั้งมูลค่าเพิ่มและคุณค่าเพิ่มโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ นอกจากนี้ การใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาจเป็นกระบวนการสื่อสารที่สำคัญอย่างหนึ่งในการลดความขัดแย้ง และยังเอื้อประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคนทุกกลุ่มในชุมชน ทำให้คนในชุมชน

อยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุลอันจะส่งผลต่อการทำให้เกิดความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ศิลปะ วัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จนชุมชนสามารถสร้างความสมดุลกับคติชนชุมชน สังคม ธรรมชาติ กับสิ่งแวดล้อมไว้ได้ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงไปของโลก (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2554 หน้า 49)

การใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสาร เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงมีเป้าหมายเพื่อใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการพัฒนากระบวนการสื่อสารคติชนชุมชน เพื่อการจัดการท่องเที่ยว พัฒนาคนในการสื่อสารคติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว และพัฒนาเครื่องมือการสื่อสารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือคติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3. วิธีการดำเนินงาน

3.1 วิธีการดำเนินงาน

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศักยภาพคติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในกิจกรรมนี้ประกอบด้วย 1) แบบตรวจสอบรายการเกี่ยวกับคติชนชุมชนเพื่อใช้ในการจัดการท่องเที่ยว โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.90 2) การสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.89 เพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับรายการคติชนชุมชนเพื่อใช้ในการพัฒนากระบวนการสื่อสารของชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว และเพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและข้อมูลของคติชนชุมชนแบบสามเส้า ได้แก่ บุคคล 3 กลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างตามกลุ่มอายุ และจากข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้และ

กล่าวถึงจากคนภายนอกชุมชน 2) แบบประเมินศักยภาพคติชนชุมชนเพื่อใช้ในการจัดการท่องเที่ยวซึ่งผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.89 3) เวทีชุมชนเพื่อขอความเห็นชอบในการใช้คติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยกำหนดเกณฑ์ให้คนในชุมชนให้ความเห็นชอบจากเวทีประชาสังคมเกินกว่าร้อยละ 50 ของประชากรในชุมชนบ้านกองการ จำนวน 325 คน

2. การพัฒนาการสื่อสารคติชนชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ

2.1 แบบประเมินการสื่อสารคติชนชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ก่อนและหลังกระบวนการพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.90 และผ่านการทดสอบจากกลุ่มตัวอย่างอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ ตามวิธีการหาความเชื่อมั่นในเนื้อหาของ Kuder-Richardson ใช้ในกรณีที่มีเครื่องมือมีการตรวจให้คะแนนแบบ 0, 1 โดย ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน KR-20 ซึ่งแบบประเมินนี้อยู่ระหว่างร้อยละ 22 ถึง 78 (วรรณิ แกมเกต, 2555 หน้า 295)

2.2 กระบวนการพัฒนาการสื่อสารคติชนชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ประกอบด้วยพัฒนาโปรแกรมการสื่อสารคติชนชุมชน โดยใช้โปรแกรมการท่องเที่ยวคติชนชุมชน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.91 และกิจกรรมการพัฒนาการสื่อสารคติชนชุมชนโดยใช้โปรแกรมการท่องเที่ยวคติชนชุมชน จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ โปรแกรมการท่องเที่ยวคติชนชุมชนในฤดูฝน โปรแกรมการท่องเที่ยวคติชนชุมชนในฤดูร้อน โปรแกรมการท่องเที่ยวคติชนชุมชนในประเพณีหรือกิจกรรมชุมชน และโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. การพัฒนาเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในกิจกรรมนี้คือ แบบประเมินเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

และให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.90 และทดลองใช้สื่อกับตัวแทนกลุ่มเป้าหมายในสภาพการณ์จริง ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ การทดสอบหนึ่งต่อหนึ่ง การทดสอบกลุ่มเล็ก การทดสอบกลุ่มใหญ่เพื่อพัฒนาและปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง (บุญเกื้อ ครอบหาเวช, 2532) และแบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้เครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คนตรวจสอบคุณภาพสื่อมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.90

3.1.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรในพื้นที่เป้าหมายการพัฒนา คือ ประชากรบ้านกองกาน ตำบลแม่ศึก อำเภอมะแจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 325 คน มีกลุ่มเป้าหมายโดยการเลือกแบบเจาะจง ดังนี้ กลุ่มเยาวชน อายุระหว่าง 0-30 ปี จำนวน 10 คน กลุ่มวัยกลางคน อายุระหว่าง 31-60 ปี จำนวน 10 คน และกลุ่มวัยผู้สูงอายุ อายุระหว่าง 61 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน

4. ผลการดำเนินงาน

1. ศักยภาพคติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลปรากฏว่า ได้รายการคติชนชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แบ่งเป็นคติชนชุมชนที่จับต้องได้ คือ ผ้าทอ และซิ่นตีนจก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางด้านสถาปัตยกรรมบ้าน และคติชนชุมชนที่จับต้องไม่ได้ คือ ประวัติ เรื่องเล่า และภูมิปัญญาที่ผ่านความเห็นชอบในการใช้คติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ร้อยละ 80 ของประชากรในชุมชน

ภาพที่ 1 ศักยภาพคติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากภาพที่ 1 แสดงศักยภาพคติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ข้อมูลประเภทที่ใช้ ถ้อยคำทั้งมุขปาฐะและลายลักษณ์ (litterature) วัฒนธรรมวัตถุ (Material culture) ประเพณีสังคมพื้นบ้าน (social folk custom) และการแสดงศิลปะพื้นบ้าน (performing folk arts) ผลจากเวทีประชาสังคมเกินกว่าร้อยละ 50 ของประชากรในชุมชนบ้านกองกานจำนวน 325 คน คือ ร้อยละ 80 เห็นชอบให้ทำคติชนชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาจัดกลุ่ม ดังนี้

1. คน ประกอบไปด้วยคนภูมิปัญญา คนศูนย์รวม คนจัดการ คนหนุนเสริมในชุมชน คนหนุนเสริมนอกชุมชน
2. พุทธ ประกอบไปด้วย วัดกองกาน พระเจ้าตนหลวง พระธาตุสองแจ้ง ประเพณีแปดเป็ง ประเพณีกินผลมะตูม
3. ผี ประกอบไปด้วยหอดงหลวง ซึ่งปรากฏรายชื่อ ดังนี้ พ่อเจ้าหลวงม่วงกอน พ่อเจ้าหลวงดอนเมือง พ่อเจ้าหลวงดอนแท่น พ่อเจ้าหลวงดอนแก้ว (ขุนยวม) และหอผีตันตระกุล
4. ผญา ประกอบไปด้วยการจัดการเหมืองฝาย สถาปัตยกรรมบ้านเก่า การทอผ้า การปักผ้า การดูแลรักษาสุขภาพ อาหารและการถนอมอาหาร งานไม้และงานไม้ไผ่ งานไม้กวาด งานเครื่องบูชา และสักการะตามประเพณีและความเชื่อ
5. นา คือ การทำนาขั้นบันไดในพื้นที่บ้านกองกาน
6. น้ำ ประกอบด้วย น้ำแม่ศึก ระบบเหมืองฝายน้ำแม่ศึก น้ำแม่แจ่ม และประปาชุมชน

ตารางที่ 1 ผลคะแนนของกลุ่มเป้าหมาย 35 คน ที่ได้รับการพัฒนากระบวนการสื่อสารคติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คนที่	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
	(คะแนนเต็ม 40 คะแนน)	(คะแนนเต็ม 40 คะแนน)
1	25	30
2	26	32
3	28	34
4	25	35
5	27	34
6	29	38
7	31	34
8	28	33
9	27	32
10	29	34
11	26	30
12	33	36
13	29	35
14	26	32
15	24	32
16	30	35
17	29	31
18	26	32
19	33	36
20	29	35
21	31	34
22	28	32
23	27	34
24	25	36
25	28	35
26	28	35
27	29	33
28	26	35
29	31	36
30	30	36
31	24	32
32	32	36
33	26	30
34	25	31
35	30	35
\bar{X}	28.0	35.0
S.D.	2.46	2.04

จากตารางที่ 1 ผลคะแนนของกลุ่มเป้าหมาย 35 คน ที่ได้รับการพัฒนากระบวนการสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ปรากฏว่า ผลคะแนนหลังผ่านกระบวนการพัฒนาการสื่อสารคติชนชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนโดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียน 35.0 และค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน 28.0 แสดงว่ากระบวนการพัฒนาการสื่อสารคติชนชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. การพัฒนาการสื่อสารคติชนชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ปรากฏว่า ผลคะแนนหลังผ่านกระบวนการพัฒนาการสื่อสารคติชนชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนโดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียน 35.0 และค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน 28.0 แสดงว่ากระบวนการพัฒนาการสื่อสารคติชนชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ

ภาพที่ 2 กระบวนการสื่อสารคติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โปรแกรมการท่องเที่ยวคติชนชุมชนในฤดูฝน

ภาพที่ 3 กระบวนการสื่อสารคติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โปรแกรมการท่องเที่ยวคติชนชุมชนในฤดูร้อน

ภาพที่ 4 กระบวนการสื่อสารคติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โปรแกรมการท่องเที่ยวคติชนชุมชนในประเพณีหรือกิจกรรม

ภาพที่ 5 กระบวนการสื่อสารคติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ภาพที่ 2-5 แสดงการจัดฐานกิจกรรมการพัฒนาการสื่อสารคติชนชุมชนโดยใช้โปรแกรมการท่องเที่ยวคติชนชุมชน จำนวน 4 กิจกรรม ได้แก่ โปรแกรมการท่องเที่ยวคติชนชุมชนในฤดูฝน โปรแกรมการท่องเที่ยวคติชนชุมชนในฤดูร้อน โปรแกรมการท่องเที่ยวคติชนชุมชนในประเพณีหรือกิจกรรมชุมชน และโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. การพัฒนาเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลปรากฏว่า ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย ด้านลักษณะของสื่อ ด้านมาตรฐานการออกแบบ ด้านมาตรฐานทางเทคนิควิธี ด้านมาตรฐานด้านความมีสุนทรียภาพของสื่อ อยู่ในระดับดี

ตารางที่ 2 ผลความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่ต่อเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
ด้านลักษณะของสื่อ	3.63	0.71	ดี
ด้านมาตรฐานการออกแบบ	3.74	0.79	ดี
ด้านมาตรฐานทางเทคนิควิธี	3.70	0.68	ดี
ด้านมาตรฐานด้านความมีสุนทรียภาพของสื่อ	3.92	0.70	ดี
รวม	3.747		ดี

จากตารางที่ 2 ผลการพัฒนาเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลปรากฏว่า ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย ด้านลักษณะของสื่อ ด้านมาตรฐานการออกแบบ ด้านมาตรฐานทางเทคนิควิธี ด้านมาตรฐานด้านความมีสุนทรียภาพของสื่อ อยู่ในระดับดี

5. การนำไปใช้

การใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านกองกาน ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ทำให้เกิดผลต่อชุมชน ดังนี้

1. เกิดกระบวนการจัดการความรู้ ได้แก่ การจัดการความรู้คติชนชุมชน การจัดการความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการความรู้เรื่องการใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการความรู้เรื่องเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้คติชนชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องการใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3. เกิดฐานข้อมูลคติชนชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารชุมชนและช่องทางการตลาดชุมชนทางโดยใช้คติชนเป็นเครื่องมือ ภายใต้ www.Bankongkan.com

จากผลการดำเนินการวิจัยและการนำไปใช้ประโยชน์ที่ปรากฏในข้างต้น สามารถสรุปได้ดังแผนภาพนี้

ภาพที่ 6 ตัวอย่างหน้า www.Bankongkan.com : การจัดการฐานข้อมูลเพื่อการสื่อสารคติชนชุมชนโดยใช้การจัดการท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือ

ภาพที่ 7 กระบวนการใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านกองกาน ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

6. อภิปรายผล

การใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านกองกาน ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ สามารถก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ดังที่ กัญญาวิเศษ (2555) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษาข้อมูลทางคติชนวิทยาในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทว่า แท้ที่จริงแล้วคือ การศึกษาคุณค่าและความหมายของบริบทชุมชนที่อธิบายรากเหง้าของแต่ละชุมชน ฉะนั้นการให้ ความสำคัญต่อข้อมูลคติชนวิทยาในแหล่งท่องเที่ยวคือการให้คุณค่าต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและมักแฝงนัยของความหมายที่โน้มนำให้รู้คุณค่าของธรรมชาติและวิถีแห่งบรรพชน

นอกจากนี้ ฌรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์ และกิติชัย นวลทอง (2558) และสุธี เทพสุริวงค์ (2563) กล่าวว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรรักษาโรคร่วมกับการนวดแผนไทย การใช้สมุนไพรรักษาโรคร่วมกับการใช้คาถาอาคมและตรวจดูดวงชะตาเพื่อเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้คือเพื่อใช้รักษาตนเองและอื่น ทั้งยังทำให้ได้เห็นคุณค่าในการสืบสานคติชนชุมชนโดยพบว่า มีวิธีการเรียนรู้โดยเรียนเองจากตำราโบราณและจดจำได้ เรียนรู้เองโดยวิธีครูพักลักจำ เรียนโดยการท่องจำจากครูและฝึกปฏิบัติจนใช้ได้ เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจดจำไว้ สอดคล้องกับ Maneerat Sukkasem, Kaedsiri Jaroenwisan and Santidhorn Pooripakdee (2020) ที่ กล่าวว่า การ

ถ่ายทอดความรู้ คือ (1) การถ่ายทอดให้แก่ญาติเท่านั้น (2) ให้แก่ผู้อื่นซึ่งทั้งสองแบบนี้มีการยกครู (3) ถ่ายทอดให้แก่ผู้ป่วยและญาติ โดยให้คำแนะนำเรื่องสุขภาพและ (4) เป็นวิทยากรอบรมถ่ายทอดความรู้โดยแนะนำวิธีการที่นำไปใช้ได้ และ Pyrko, Dörfler and Eden (2017) ได้แสดงทัศนะว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในหัวใจของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวคิด ความรู้ การเรียนรู้ และการแบ่งปันความรู้ที่ สอดคล้องกับสาระสำคัญการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์และการก่อตัวทางสังคมของบุคคล ดังนั้นกระบวนการในการคิดร่วมกันจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่เป็นส่วนสำคัญของชุมชนที่มีความหมายในการปฏิบัติ ซึ่งผู้คนร่วมกันซึ่งกันและกันโดยเข้าใจถึงปัญหาเดียวกันในพื้นที่ที่มีส่วนได้เสียซึ่งกันและกัน

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2554) กล่าวถึงการสื่อสารในสมัยใหม่ที่มีลักษณะพิเศษโดยใช้อุตสาหกรรมหรือการผลิตสร้างวัฒนธรรมหรือคติชนชุมชน การใช้คติชนชุมชนเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านกองกาน ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ควรวิธีการหรือกระบวนการการแปรข้อมูล (Data) เป็นสารสนเทศ (Information) แปร สารสนเทศ เป็น ความรู้ (Knowledge) และใช้ความรู้เพื่อปฏิบัติการ (Action) เพื่อยกระดับไปถึงปัญญา (Wisdom) พัฒนาศักยภาพของชุมชนโดยใช้การสื่อสารคติชนชุมชนให้แก่คนภายในและภายนอกชุมชน หรือจนกระทั่งถึงระดับนานาชาติ เพื่อให้ชุมชนสามารถนำทรัพยากรของชุมชนและมีอยู่ในตัว สามารถนำมาก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อมของชุมชนและประเทศชาติต่อไป

7. กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเชิงพัฒนานี้เป็นส่วนหนึ่งในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผู้ประกอบการทางศิลปะวัฒนธรรมเพื่อสังคมโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ พื้นที่ศึกษาบ้านกองกาน ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ซึ่งเป็นงานวิจัยโครงการหนึ่งในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรมเชิงพื้นที่เมืองแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สัญญาเลขที่ RDG62A0005

8. บรรณานุกรม

กาญจนา แก้วเทพ, สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์, และทิพย์พฐ กฤษสุนทร. (2554). **สื่อเก่า-สื่อใหม่: สัญญา อัตลักษณ์ อุดมการณ์**. กรุงเทพฯ : โครงการเมธีวิจัยอาวุโส คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
กันยารัตน์ พรหมวิเศษ. (2555). **การศึกษาข้อมูลคติชนวิทยาเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราช: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์**. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). **ระเบียบวิธีวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์คลองช่าง
ธนิก เลิศชาญฤทธิ. (2554). **การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2532). **นวัตกรรมการศึกษา**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2550) **เอกสารประกอบการสอนวิชาคติชนวิทยา**. มหาสารคาม : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
ปฐม หงษ์สุวรรณ. **กาลครั้งหนึ่ง : ว่าด้วยตำนานกับวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
พจนา สวนศรี. 2546. **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน = Community based tourism handbook**. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.

วรรณิ์ แกมเกตุ. (2555). **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สิริยา วิริโยสุทธิกุล, ชีระ กุลสวัสดิ์ และสกฤติ อีสริยานนท์ (2559). **นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย**. *วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย*, 7(3), 93-123.
สุธี เทพสุริวงศ์. (2563). **ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยของหมอพื้นบ้านในคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา**. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 8(1), 238 – 249.
สุรพล ใจวงศา และคณะ. (2564). **โครงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรมเชิงพื้นที่เมืองแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่**. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกว.).
Sukkasem, M., Jaroenwisan, K., & Pooripakdee, S. (2020). **Knowledge Management Model of Prachinburi Province Herbal City for Wellness Tourism**. *Dusit Thani College Journal*, 14(2), 86–102. Retrieved from <https://so01.tcithaijo.org/index.php/journaldte/article/view/243423>
Pyrko, I., Dörfler, V., & Eden, C. (2017). **Thinking together: what makes communities of practice work?**. *Human relations*, 70(4), 389-409.

การศึกษาคุณค่าทางโภชนาการและฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระของกาแฟและดอกกาแฟอาราบิก้า ของวิสาหกิจชุมชนน้ำหนาวอาราบิก้า จังหวัดเพชรบูรณ์

Nutritional Value and Antioxidant Activity of Arabica Coffee and Flowers from Nam Nao Arabica Community Enterprise, Phetchabun Province

สิริรัตน์ พานิช^{1*} และฉันทนา ปาปัตถา²
Sirirat Panich^{1*} and Chantana Papattha²

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร 1381 ถนนประชากรราษฎร์ 1 แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ 10800

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาเทคโนโลยีมีเดีย คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร 399 ถนนสามเสน แขวงชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

¹Division of Science, Faculty of Science and Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Bangkok, Thailand

²Department of Multimedia Technology, Faculty of Mass Communication Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Bangkok, Thailand

E-mail: sirirat.pan@rmutp.ac.th เบอร์โทรศัพท์ 028363000

รับบทความ 19 พฤษภาคม 2566 ตอรับบทความ 22 มีนาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ศึกษาข้อมูลคุณค่าทางโภชนาการและฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระของกาแฟพันธุ์อาราบิก้าและดอกกาแฟซึ่งได้ผลิตโดยวิสาหกิจชุมชนน้ำหนาวอาราบิก้า จังหวัดเพชรบูรณ์ และนำข้อมูลดังกล่าวถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างนักวิจัยท้องถิ่นและให้สมาชิกมีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของตนเองเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในอนาคต จากการทดสอบพบว่ากาแฟอาราบิก้า น้ำหนาวคั่วอ่อน กลางและเข้มในปริมาณ 100 มิลลิลิตรมีแคลอรี 2-3 กิโลแคลอรี โปรตีน 0.1-0.2 กรัม คาร์โบไฮเดรต 0.4-0.6 กรัม และตรวจไม่พบปริมาณไขมัน น้ำตาลและวิตามิน เมื่อเปรียบเทียบกาแฟคั่วอ่อนกับดอกกาแฟอาราบิก้าซึ่งดื่มพบว่าปริมาณคุณค่าทางโภชนาการที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เมื่อทดสอบความสามารถในการต้านอนุมูลอิสระพบว่ากาแฟคั่วอ่อนมีความสามารถในการต้านอนุมูลอิสระสูงที่สุด รองลงมาคือคั่วกลาง และคั่วเข้มตามลำดับสอดคล้องกับปริมาณสารประกอบฟีนอลิกและปริมาณแทนนินที่พบมากที่สุด ในกาแฟคั่วอ่อนเช่นกัน เมื่อพิจารณาถึงปริมาณคาเฟอีนต่อ 100 มิลลิลิตรพบว่ากาแฟคั่วเข้มมีปริมาณคาเฟอีนสูงที่สุดคือ 62.2 กรัม รองลงมาคือคั่วอ่อนและคั่วกลางในขณะที่ดอกกาแฟซึ่งดื่มมีปริมาณคาเฟอีนต่ำที่สุดคือ 20 มิลลิกรัม ผลการทดสอบดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในอนาคตให้กลายเป็นเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพและผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ของชุมชนต่อไป โดยหลังการทำวิจัยวิสาหกิจชุมชนมีรายได้ที่มากขึ้นทั้งจากยอดขายของผลิตภัณฑ์กาแฟดอกกาแฟซึ่งดื่มและรายได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้นกว่าเดิมมากกว่า 50%

คำสำคัญ: สารต้านอนุมูลอิสระ ข้อมูลทางโภชนาการ กาแฟอาราบิก้า ดอกกาแฟอาราบิก้า คาเฟอีน

ABSTRACT

This research studied the nutritional facts and antioxidant activity of arabica coffee and coffee flower drink, community products by Nam Nao Arabica Community Enterprise, Phetchabun Province. According to the experimental results, it was found that the three levels of coffee roasting, light, medium, and dark, had total calories of 2-3 kcal/100 ml, and no detectable levels of fat, sugar, and vitamins were found. Protein content was found to be 0.1-0.2. g/100 ml, total carbohydrates 0.4-0.6 g/100 ml. According to the antioxidant results, light roast coffee had the highest antioxidant activity, followed by medium roast and dark roast, which had the least antioxidant activity. Coffee flowers have antioxidant activity levels like medium roast coffee. In addition, the antioxidant activity of all three coffee levels was related to the total phenolic compounds. Light roast coffee was found to have the highest phenolic compounds correlated to tannin content. In the same amount at 100 ml, dark roast coffee had the highest caffeine content at 62.2 mg, followed by light and medium roast, while brewed coffee beans had the lowest caffeine content at 20 mg. All research results will serve as a guideline for future coffee product development as a healthy drink from Nam Nao community. After conducting research, the community enterprise makes a greater profit than previously from sales of coffee items, brewed coffee flowers, and visitors-a 50% increase in profitability.

Keywords: Antioxidant, Nutrition facts, Arabica Coffee, Arabica Coffee Flower, Caffeine

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน (Eco-tourism) และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness-Tourism) กำลังเป็นที่นิยมโดยเฉพาะผู้ที่ชื่นชอบการดื่มชาและกาแฟ โดยสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงปัจจุบันจำกัดอยู่เฉพาะทางภาคเหนือของประเทศไทยบางจังหวัด เช่น จังหวัดเชียงใหม่หรือเชียงราย แต่ยังมีจังหวัดที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานครมากกว่า และมีการเดินทางสะดวก รวดเร็ว และมีค่าใช้จ่ายที่ถูกลงกว่า เช่น จังหวัดเพชรบูรณ์ถูกนักท่องเที่ยวหลงลืมไป

วิสาหกิจชุมชนน้ำหนาวอาราบิก้าตั้งอยู่ที่อำเภอภูน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยตั้งอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 650-1200 เมตร มีสภาพอากาศที่หนาวเย็นเหมาะแก่การเพาะปลูกกาแฟ โดยกาแฟตามแบบฉบับน้ำหนาวนั้นจะมีกระบวนการผลิตด้วยวิธีชาวบ้าน โดยการนำกาแฟมาคั่วด้วยหม้อดิน และบดด้วยครกหิน (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กระบวนการผลิตกาแฟอาราบิก้าด้วยการคั่วกาแฟด้วยหม้อดินและการบดกาแฟด้วยครกหินอันเป็นเอกลักษณ์ของกาแฟน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

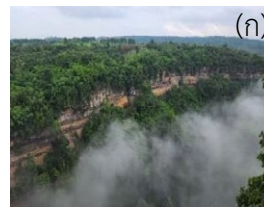
ส่วนดอกกาแฟจะมีการตกและร่วงให้เกิดกลิ่นอันเป็นเอกลักษณ์เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ซึ่งดื่มออกจำหน่าย การปลูกกาแฟบนพื้นที่ของอำเภอน้ำหนาวเกิดมาจากแนวความคิด “กาแฟรักษาป่า” ซึ่งเป็นธุรกิจยั่งยืนในการหารายได้ของชุมชนอย่างพอสมควรจากกาแฟ และตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่า ลดการทำลายป่าไม้พร้อมกับการดูแลรักษาผืนป่าเพื่อการปลูกกาแฟไปพร้อม ๆ กัน แต่โมเดลนี้อาจจะไม่สำเร็จเนื่องจากไม่เกิดผลกำไรมากนัก (มิ่งขวัญ ไชยศิริ, 2565)

โดยสถานการณ์ในปัจจุบันของวิสาหกิจชุมชนคือมีการจำหน่ายเมล็ดกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้า และดอกกาแฟอาราบิก้าขงดื่ม (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์กาแฟและดอกกาแฟจากกลุ่มวิสาหกิจน้ำหนาว อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

แต่ปัจจุบันเมล็ดกาแฟที่ได้รับความนิยมมักจะเป็นกาแฟที่มีการปลูกในพื้นที่ที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลมาก ๆ เช่น ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย เป็นต้น โดยเฉพาะกระแสดอกกาแฟพิเศษ (specialty coffee) การที่จะแข่งขันกับตลาดกาแฟจึงต้องมีการสร้างอัตลักษณ์และทำความเข้าใจเมล็ดกาแฟ และดอกกาแฟให้มากขึ้นว่ามีจุดเด่นที่สามารถตั้งเป็นจุดขาย หรือจุดอ่อนที่ควรพัฒนาอย่างไร เพิ่มกลิ่นและรสที่เป็นเอกลักษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการต่อยอดและพัฒนาให้เป็นกาแฟหรือดอกกาแฟขงดื่มเพื่อสุขภาพให้ได้รับความนิยมและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจกาแฟและแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับกาแฟเป็นพิเศษ เนื่องจากน้ำหนาวมีแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมแก่การเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พร้อมจิบชา กาแฟและดื่มด่ำกับบรรยากาศโดยเฉพาะในฤดูหนาว(ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 (ก) สถานที่ท่องเที่ยวในบริเวณกลุ่มวิสาหกิจน้ำหนาวอาราบิก้า แกรนแคนยอนน้ำหนาว และ (ข) วิวของน้ำหนาว

จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจและเก็บข้อมูลพบว่ากาแฟน้ำหนาวยังไม่เคยมีการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการและสรรพคุณต่าง ๆ ทำให้วิสาหกิจชุมชนยังไม่ทราบถึงข้อดี ข้อเสียของกาแฟและดอกกาแฟของตนเอง แต่ใช้การสืบค้นและอ้างอิงข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตแทน นอกจากนี้ยังพบว่าการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของกาแฟในประเทศไทยมักจะทดสอบในผลิตภัณฑ์กาแฟสำเร็จรูปมากกว่าเมล็ดกาแฟหรือกาแฟดริป เช่น กาแฟเย็นสำเร็จรูป (นันทยา จงใจเทศและคณะ, 2552) โดยทำการวิเคราะห์หาปริมาณพลังงาน ไขมัน โปรตีน และคาร์โบไฮเดรต เพื่อให้ผู้บริโภคทราบข้อมูลและสามารถตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า หรือการวิเคราะห์หาปริมาณของคาเฟอีนในผลิตภัณฑ์กาแฟ (สุวรรณี ธีรภาพธรรมกุล และ วีระพร แจ่มศรี, 2541) ซึ่งพบว่าจะมีปริมาณที่แตกต่างกันตามแต่ชนิดของกาแฟ รวมทั้งคุณค่าและสรรพคุณของกาแฟเช่นกัน (ชัชฌา เมฆโหรา, 2558) ซึ่งข้อมูลนี้แท้จริงของผลิตภัณฑ์จะมีประโยชน์และสามารถนำไปสู่การค้นหาเอกลักษณ์ของแบรนด์เพื่อพัฒนาสินค้าให้มีมูลค่าที่สูงขึ้น (เมธาวี จำเนียร, 2564) ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์กาแฟและดอกกาแฟขงดื่มด้วยผลการวิเคราะห์จากผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจเองจะสามารถวิเคราะห์และดึงจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ได้ถูกต้องมากกว่าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค และยังเป็นการเพิ่มมาตรฐานให้แก่ผลิตภัณฑ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่ยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้จากข้อมูลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่วิสาหกิจชุมชนเป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ดีต่อสุขภาพโดยเฉพาะมีฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระจะเป็นจุดชั่งใจให้ท่องเที่ยวกลุ่มนี้สนใจมาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

แนวทางการดำเนินการวิจัยจะดำเนินการอยู่บนหลักการ 4 ประการคือ 1. ร่วมคิดร่วมทำ 2. ผู้เกี่ยวข้องมีประโยชน์ร่วมกัน 3. เรียนรู้และใช้ความรู้ร่วมกัน 4. องค์ความรู้ที่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness-Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน (Eco-tourism) สู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้การที่ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์จะเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่นอกจากจะให้สุนทรียภาพในการดื่มแล้ว ยังดีต่อสุขภาพในอนาคตเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือสามารถนำผลิตภัณฑ์ออกขายทางออนไลน์เพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกช่องทางหนึ่ง และยังเป็นการนำผลงานวิจัยในห้องปฏิบัติการมาใช้ให้เกิดประโยชน์จริง เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักวิจัยท้องถิ่นและนักวิจัยในมหาวิทยาลัย

2. วิธีการดำเนินงาน

2.1 ลงพื้นที่ปรึกษาหารือและรับโจทย์งานวิจัย

ลงพื้นที่ ณ วิสาหกิจชุมชนน้ำหวานอาราภิกาเพื่อดำเนินการสำรวจพื้นที่ เก็บข้อมูลและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นตอนการเพาะปลูก เก็บเกี่ยว ตาก คั่ว บด ทั้งเมล็ดและดอกกาแฟตามแบบฉบับน้ำหวานพร้อมปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาที่ต้องการพัฒนาตามหลักการ 4 ประการข้อที่ 1. ร่วมคิดร่วมทำ และข้อ 3. การเรียนรู้และใช้ความรู้ร่วมกัน (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 การลงพื้นที่เก็บตัวอย่างกาแฟ ดอกกาแฟ และดำเนินกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยและสมาชิกของชุมชนในการคั่วและบดกาแฟ

2.2 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผลิตภัณฑ์กาแฟอาราภิกาและดอกกาแฟแห้งสำหรับขงดื่มเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีกระบวนการผลิตทั้งหมดตั้งแต่ปลูก เก็บเกี่ยว คั่ว และบดโดยวิสาหกิจชุมชนน้ำหวานและนักวิจัยท้องถิ่นคือสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนน้ำหวานอาราภิกา อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

2.3 วิธีการดำเนินการทดลอง

2.3.1 วิธีการตรึงกาแฟประยุกต์จากเทคนิค 4:6 โดย Tetsu Kasuya (Koffeetools, 2565)

นำกระดาษกรองและดริปเปอร์วางบนขวดรูปชมพู่ กด tare บนเครื่องชั่งเพื่อชั่งผงกาแฟ 10 กรัม จับเวลาเทน้ำอุณหภูมิ 98 องศาบนกาแฟจนได้น้ำหนัก 30 กรัม ภายในเวลา 45 วินาทีเทน้ำเพิ่มจนได้ 60 กรัมภายในเวลา 1.30 นาที 90 กรัมภายในเวลา 2.00 นาที 120 กรัมภายในเวลา 2.30 นาทีจนได้ 150 กรัม นำกาแฟที่ได้จากการดริปไปวิเคราะห์ต่อไป

2.3.2 การชงดอกกาแฟอาราภิกา

นำดอกกาแฟแห้ง 2.5 กรัมแช่ในน้ำร้อนอุณหภูมิ 98 องศาเซลเซียส 100 มิลลิลิตรนาน 2 นาที กรองและนำน้ำดอกกาแฟขงดื่มที่ได้ไปวิเคราะห์ต่อไป

2.3.3 วิเคราะห์ข้อมูลทางโภชนาการ

คุณค่าทางโภชนาการจะวิเคราะห์ด้วยวิธีของเอโอเอซี (Association of Official Analytical Chemists, AOAC) โดยทำการวิเคราะห์หาปริมาณแคลอรี โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน น้ำตาล โซเดียม และเถ้าโดยห้องปฏิบัติการกลาง กรุงเทพฯ ประเทศไทย (Central Laboratory, Bangkok, Thailand)

2.3.4 วิเคราะห์ฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระ

ปริมาณสารประกอบฟีนอลิกทั้งหมดวิเคราะห์ด้วยเทคนิคเอฟซีอาร์ (Folin-Ciocalteu reagent, FCR) อ้างอิงจากวิธีมาตรฐานของ ISO14502-1 (International Organization for Standardization (ISO) 14502-1, 2005) ฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระวิเคราะห์ด้วยเทคนิคดีพีพีเอช (DPPH) (Sagar Kedarte et al, 2011) โดยทำการทดลองซ้ำ 3 ครั้ง (n=3)

2.3.5 วิเคราะห์ปริมาณคาเฟอีน

ด้วยวิธีของเอไอเอซี (In-house method TE-CH-019 based on Association of Official Analytical Chemists, AOAC) ทำการวิเคราะห์โดยห้องปฏิบัติการกลาง กรุงเทพฯ ประเทศไทย (Central Laboratory, Bangkok, Thailand) โดยทำการทดลองซ้ำ 3 ครั้ง (n=3)

2.4 การถ่ายทอดองค์ความรู้

ลงพื้นที่ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์พร้อมการอบรมให้นักวิจัยท้องถิ่นได้มีความรู้เกี่ยวกับสารต้านอนุมูลอิสระ การทดสอบ และทำความเข้าใจผลการทดสอบต่าง ๆ เช่น คุณค่าทางโภชนาการ ฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระ ปริมาณคาเฟอีน แทนนิน และแร่ธาตุ เป็นต้น

2.5 การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการทดสอบที่ได้จากการวิจัยจะถูกนำไปใช้ประโยชน์โดยอาศัยหลักการ 4 ประการในข้อที่ 2. ผู้เกี่ยวข้องมีประโยชน์ร่วมกัน และ 4. องค์ความรู้ที่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมโดยจัดการประชุมเสวนาร่วมกันระหว่างทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยและนักวิจัยท้องถิ่น โดยมีหน่วยงานราชการ สื่อมวลชนต่าง ๆ เข้าร่วมกิจกรรม และเผยแพร่องค์ความรู้ในงานประชุมทางวิชาการต่าง ๆ สร้างเครือข่ายและสร้างเพจประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ

3. ผลการดำเนินงาน

3.1 ข้อมูลทางโภชนาการของกาแฟและดอกกาแฟ

การศึกษาข้อมูลทางโภชนาการของกาแฟอาราบิก้าและดอกกาแฟอาราบิก้าซึ่งตีพิมพ์ในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่ใกล้เคียงกับสถานะที่ผู้บริโภคกาแฟและดอกกาแฟอาราบิก้าใช้มากที่สุด จึงเลือกใช้วิธีการดริปกาแฟซึ่งเป็นที่นิยมในหมูนักท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นองค์ความรู้เบื้องต้นในการที่จะพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์กาแฟอาราบิก้าให้น่าทานให้มีอัตลักษณ์เฉพาะต่อไปโดยผลการทดสอบเป็นดังนี้

3.1.1 เปรียบเทียบผลข้อมูลทางโภชนาการของกาแฟอาราบิก้าดริปคั่วอ่อน กลางและเข้ม

ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการหลังจากการดริปกาแฟ (ภาพที่ 5) พบว่ากาแฟดริปที่ได้จากการคั่วอ่อนและกลางจะมีปริมาณแคลอรีที่เท่ากันคือ 3 กิโลแคลอรี ส่วนคั่วเข้มจะมีปริมาณแคลอรีที่ลดลงเล็กน้อย โดยทั้ง 3 ระดับการคั่วตรวจไม่พบปริมาณไขมัน

ภาพที่ 5 (ก) เมล็ดกาแฟคั่วอ่อน กลาง เข้มจากซ้ายไปขวา และกาแฟดริป (ข) 3 ระดับจากซ้ายไปขวา อ่อน กลาง และเข้ม

สำหรับปริมาณโปรตีนกาแฟดริปคั่วอ่อนมีปริมาณโปรตีนที่น้อยกว่าคั่วกลางและคั่วเข้ม และกาแฟดริปคั่วอ่อนและคั่วกลางมีปริมาณคาร์โบไฮเดรตเท่ากัน ส่วนปริมาณคาร์โบไฮเดรตจะลดลงสำหรับคั่วเข้ม กาแฟดริปทั้ง 3 ระดับตรวจไม่พบปริมาณน้ำตาล และพบปริมาณโซเดียมพบมากที่สุดที่คั่วเข้มและคั่วกลางดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณค่าทางโภชนาการของกาแฟดริปที่ได้จากการคั่วอ่อน กลาง และเข้ม

พารามิเตอร์	ปริมาณในระดับการคั่ว			หน่วย/100 ml
	อ่อน	กลาง	เข้ม	
แคลอรี	3	3	2	กิโลแคลอรี
ไขมัน	-	-	-	กรัม
โปรตีน	0.1	0.2	0.2	กรัม
คาร์โบไฮเดรต	0.6	0.6	0.4	กรัม
น้ำตาล	-	-	-	กรัม
โซเดียม	8	9	9	มิลลิกรัม
เถ้า	0.08	0.15	0.12	กรัม

3.1.2 ปริมาณแร่ธาตุ

ปริมาณแร่ธาตุของกาแฟคั่วและกาแฟดริปจากการคั่ว 3 ระดับแสดงดังตารางที่ 2 พบว่า กาแฟอาราบิก้าดริปและดอกกาแฟชงดื่มมีโพแทสเซียมสูงที่สุดในบรรดาธาตุอื่นที่ตรวจพบ และพบแคลเซียมในกาแฟและดอกกาแฟชงดื่มในปริมาณที่รองลงมา นอกจากนี้ยังพบแมกนีเซียมและเหล็กด้วย โดยดอกกาแฟจะมีปริมาณแร่ธาตุที่น้อยกว่ากาแฟดริป

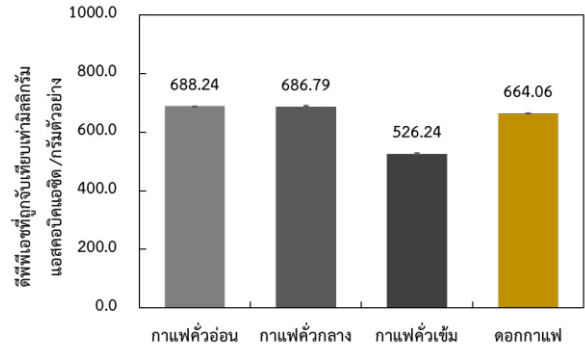
ตารางที่ 2 ปริมาณแร่ธาตุในกาแฟดอกกาแฟแห้งชงดื่ม

ปริมาณแร่ธาตุ (มิลลิกรัม/ 100 กรัม)	กาแฟ	
	คั่วอ่อน	ดอกกาแฟชงดื่ม
แคลเซียม	23	20
เหล็ก	0.43	0.44
โพแทสเซียม	100	40
แมกนีเซียม	12	6

3.2 ฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระ

3.2.1 ความสามารถในการต้านอนุมูลอิสระ

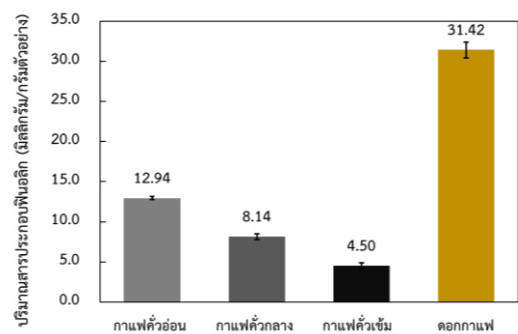
ความสามารถในการต้านอนุมูลอิสระของตัวอย่างกาแฟดริปและดอกกาแฟชงดื่มแสดงดังภาพที่ 6 พบว่า ตัวอย่างกาแฟดริปคั่วอ่อนเมื่อทดสอบความสามารถในการต้านอนุมูลอิสระ ด้วยวิธี DPPH พบว่ามีความสามารถในการต้านอนุมูลอิสระสูงที่สุด รองลงมาคือกาแฟดริปคั่วกลางและคั่วเข้มซึ่งมีความสามารถในการต้านอนุมูลอิสระต่ำที่สุด

ภาพที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการต้านอนุมูลอิสระของตัวอย่างกาแฟดริปที่ได้จากการคั่วอ่อน กลาง และเข้มและดอกกาแฟชงดื่ม

3.2.2 ปริมาณสารประกอบฟีนอลิกทั้งหมด

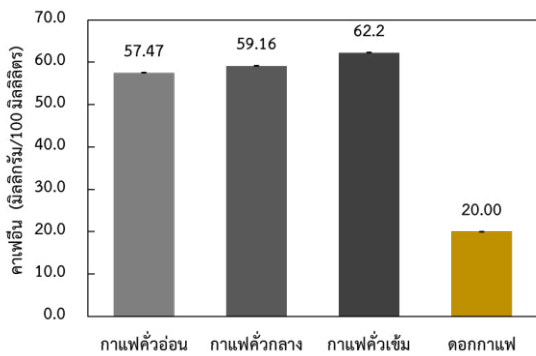
สารประกอบฟีนอลิกทั้งหมดของกาแฟดริปจากการคั่วอ่อน กลาง เข้มและดอกกาแฟชงดื่มแสดงดังภาพที่ 7 พบว่า ดอกกาแฟชงดื่มมีปริมาณสารประกอบฟีนอลิกสูงที่สุด และกาแฟดริปคั่วอ่อนมีปริมาณสารประกอบฟีนอลิกสูงสุด เมื่อเทียบกับกาแฟดริปจากการคั่วทั้ง 3 ระดับ

ภาพที่ 7 ปริมาณสารประกอบฟีนอลิกทั้งหมดของกาแฟคั่วอ่อน กลาง และเข้มหลังจากกาแฟดริปที่ได้จากการคั่วอ่อน กลาง และเข้มและดอกกาแฟชงดื่ม

3.3 ปริมาณคาเฟอีน

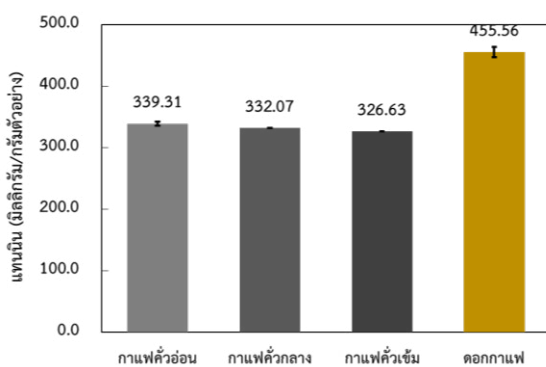
ปริมาณคาเฟอีนในกาแฟที่สกัดจากการคั่วทั้ง 3 ระดับและดอกกาแฟซึ่งต้มแสดงดังภาพที่ 8 พบว่ากาแฟคั่วเข้มมีปริมาณคาเฟอีนที่สูงที่สุดอยู่ที่ 62.2 มิลลิกรัม/100 มิลลิลิตร รองลงมาคือคั่วกลางและคั่วอ่อน และปริมาณคาเฟอีนในดอกกาแฟซึ่งต้มพบในระดับที่น้อยกว่ากาแฟ 3 เท่าที่ 20 มิลลิกรัม/100 มิลลิลิตร

ภาพที่ 8 ปริมาณคาเฟอีนในกาแฟที่สกัดจากการคั่วอ่อน กลาง และเข้มและดอกกาแฟซึ่งต้ม

3.4 ปริมาณแทนนิน

ปริมาณแทนนินในกาแฟที่สกัดจากการคั่วทั้ง 3 ระดับและดอกกาแฟมีปริมาณแทนนินที่ใกล้เคียงกันแต่จะพบมากที่สุดในการสกัดจากกาแฟที่คั่วอ่อน กลางและเข้มตามลำดับ ในขณะที่ดอกกาแฟซึ่งต้มมีปริมาณแทนนินที่สูงกว่ากาแฟที่คั่วทั้ง 3 ระดับ

ภาพที่ 9 ปริมาณแทนนินในกาแฟที่คั่วทั้ง 3 ระดับหลังจากคั่วและดอกกาแฟซึ่งต้ม

4. การนำไปใช้

สภาพการณ์ก่อนการวิจัยพบว่าวิสาหกิจชุมชนการขาดความรู้เกี่ยวกับคุณค่าทางโภชนาการ สรรพคุณ ปริมาณที่ควรแนะนำให้รับประทาน ทำให้ไม่ทราบจุดเด่น ส่งผลต่อการทำการตลาด และโฆษณาประชาสัมพันธ์ หลังจากการทำวิจัยพบว่าวิสาหกิจชุมชนสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ ไปทำการประชาสัมพันธ์บอกเล่าเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ (Story telling) ได้มากขึ้น โดยมีการบอกเล่าเรื่องราวผ่านเพจประชาสัมพันธ์ (กาแฟน้ำหนาวอาราบิก้า, Namnao Arabica Coffee, , 2565) และทางการลงพื้นที่วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ทำให้ทีมวิจัยและวิสาหกิจชุมชนต้องถื่นได้แนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่แปลกใหม่จากเดิมต่อไปในอนาคต เช่น กาแฟพิเศษจากสมุนไพรท้องถิ่น โดยคาดการณ์ว่าจะเป็นการสร้างรายได้แก่วิสาหกิจและเกษตรกร

4.1 การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

4.1.1 อบรมนักวิจัยท้องถิ่น

เกี่ยวกับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับกาแฟและดอกกาแฟ ได้แก่ ข้อมูลทางโภชนาการ สารต้านอนุมูลอิสระ ปริมาณแทนนิน แร่ธาตุและคาเฟอีน เป็นต้น

4.1.2 เผยแพร่แนวทางการทำงานวิจัย

เผยแพร่แนวทางการทำงานวิจัย ผ่านงานเสวนาหนาวนี้ปักหมุด@น้ำหนาว (ภาพที่ 10) โดยมีผู้เข้าร่วมรับการเผยแพร่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้สนใจมากกว่า 50 คน (บ้านเมือง, 2565)

4.1.3 เผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้

ในงานสัมมนาทางวิชาการ ในงาน “การพัฒนาวิศวกรรมนวัตกรรมเทคโนโลยีสู่การเป็นผู้นำพอเพียงเพื่อความยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ครั้งที่ 4 โดยมีผู้เข้าร่วมรับการเผยแพร่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและผู้สนใจมากกว่า 50 คน (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2565)

4.1.4 นำข้อมูลจากการวิจัยมาพัฒนาฉากใหม่

เพื่อเพิ่มความมั่นใจแก่ผู้บริโภค และเป็นโอกาสให้ผู้บริโภครู้จักผลิตภัณฑ์มากขึ้น

4.1.5 นำข้อมูลทีมงานวิจัยจัดทำเพจประชาสัมพันธ์

เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และเพื่อเพิ่มยอดขาย (กาแฟน้ำหนาวอาราบิก้า Namnao Arabica Coffee, 2565)

4.1.6. ต่อยอดงานวิจัย

เพื่อผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ที่รู้จักมากขึ้นโดยการต่อยอดจากองค์ความรู้ที่ได้ โดยได้ยื่นเสนอขอทุนสนับสนุนงานพื้นฐานเงินทุนสนับสนุนการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และ พ.ศ. 2567 เพื่อต่อยอดงานวิจัยโดยมุ่งพัฒนาในเรื่องกลิ่นและรสของผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะซึ่งจะเป็นต่อยอดจากผลิตภัณฑ์เดิมให้มีความหลากหลายในเรื่องของกลิ่นและรสชาติจากสมุนไพรในท้องถิ่นที่มากขึ้นในรูปแบบของกาแฟอัดก้อนที่แปลกใหม่

ภาพที่ 10 (ก) งานเสวนาท้องเที่ยวชุมชน

“หนานนี่ปักหมุด @น้ำหนาว และ (ข) นักวิจัยและนักวิจัยท้องถิ่นเข้าร่วมในงานประชุมทางวิชาการ

4.1.7 ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)

ระหว่าง มทร.พระนคร กับ อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาขีดสมรรถนะของชุมชน/ผลิตภัณฑ์ในการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสริมสร้างศักยภาพด้านการจัดการธุรกิจ และขยายโอกาสด้านการตลาดของชุมชน/ผลิตภัณฑ์ของจังหวัด (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2564)

4.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.2.1 การเชื่อมโยงนักวิจัย

หลังจากการวิจัยเสร็จสิ้นทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างนักวิจัยในและนอกมหาวิทยาลัย รวมถึงการเชื่อมโยงกับบุคลากรต่างหน่วยงาน เช่น พัฒนาการจังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลและทรัพยากรในพื้นที่ และความต้องการต่าง ๆ และกระบวนการทำงานวิจัย ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ภายใต้กระบวนการในแลกเปลี่ยนความรู้

4.2.2 การเชื่อมโยงหรือความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

1. สร้างนักวิจัยท้องถิ่น โดยสร้างให้มีนักวิจัยท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดเพื่อนำไปเผยแพร่แก่สมาชิกในวิสาหกิจ

2. การจัดการเผยแพร่ผลการวิจัยทั้งทางออนไลน์และออฟไลน์เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่แก่บุคคลทั่วไป

3. ขณะนี้ทางชุมชนได้มีการเปิดให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงสุขภาพ ซึ่งปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่มาจะเป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ดังนั้นการศึกษาถึงคุณค่าทางโภชนาการและฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระของกาแฟและดอกกาแฟ จึงเป็นข้อมูลที่สำคัญแก่นักท่องเที่ยวในการพิจารณา กาแฟและดอกกาแฟและการซื้อกลับไป

4.3 ผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับ

4.3.1 ด้านเศรษฐกิจ

ข้อมูลคุณค่าทางโภชนาการ ฤทธิ์การต้านอนุมูลอิสระ ของผลิตภัณฑ์กาแฟและดอกกาแฟขงดื่ม นำไปสู่การพัฒนาธุรกิจวิสาหกิจชุมชนน้ำหนาวอาราบิก้าที่ก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม และเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตกาแฟและดอกกาแฟขงดื่มบนฐานอัตลักษณ์วิถีชุมชน โดยมีการวัดผลจากรายได้ของวิสาหกิจชุมชนก่อนและหลังการทำวิจัยพบว่าในปี พ.ศ. 2564 ก่อนการทำวิจัยกลุ่มมีรายได้ 148,250 บาท และหลังการทำ

วิจัยในปี พ.ศ. 2565 มีรายได้ 497,800 บาท โดยมีรายได้ที่มากขึ้นกว่าเดิมมากกว่า 50% จากยอดจำหน่ายที่เพิ่มขึ้น

4.3.2 ด้านสังคม

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น พื้นที่อำเภอบ้านนาหว้า จังหวัดเพชรบูรณ์ ก่อให้เกิดผลกระทบด้านคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ โดยจากการพัฒนาที่ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ทำให้วิสาหกิจชุมชนหันตัวตนเองนอกจากจะขายผลิตภัณฑ์ของตนเองยังเริ่มเป็นแหล่งรับซื้อกาแฟจากชาวบ้านบริเวณใกล้เคียง และปรับปรุงสถานที่ผลิตให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับการขอมาตรฐานสถานที่ผลิตต่อไปในอนาคตอีกด้วย (ภาพที่ 11)

ภาพที่ 11 สถานที่ผลิตซึ่งได้รับการปรับปรุงใหม่ให้มีมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องวิธีการผลิต เครื่องมือ เครื่องใช้ในการผลิตและการเก็บรักษาอาหาร

4.3.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมที่ดีจากการลดการทำลายพื้นที่ป่าและหันมาปลูกกาแฟรักษาป่าแทนและการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของทรัพยากรในพื้นที่ อย่างมีความรับผิดชอบร่วมกัน

5. อภิปรายผล

จากแนวทางการวิจัย 4 ประการเพื่อศึกษาเกี่ยวกับกาแฟและดอกกาแฟอาราบิก้าของวิสาหกิจชุมชนบ้านนาหว้า อาราบิก้าพบว่ากาแฟดริปคั่วเข้มจะมีคุณค่าทางโภชนาการที่น้อยกว่าคั่วกลางและคั่วอ่อนตามลำดับ น่าจะมาจากการ

ใช้ความร้อนในการคั่วที่ยาวนานทำให้สูญเสียคุณค่าทางโภชนาการไปบางส่วน ซึ่งการคั่วโดยใช้ความร้อนยังส่งผลทำให้กาแฟทั้ง 3 ระดับตรวจไม่พบวิตามิน แต่ยังคงพบแร่ธาตุต่าง ๆ ซึ่งจากการลงพื้นที่พบว่าวิสาหกิจชุมชนบ้านนาหว้ามีแหล่งน้ำแร่ใกล้เคียงบริเวณที่ปลูกกาแฟ อาจจะ เป็นสาเหตุที่ทำให้กาแฟบ้านนาหว้ามีปริมาณแร่ธาตุบางชนิดที่สูง เมื่อพิจารณาถึงความสามารถการต้านอนุมูลอิสระพบว่ากาแฟคั่วเข้มมีความสามารถในการต้านอนุมูลอิสระน้อยที่สุด และมีปริมาณสารประกอบฟีนอลิกน้อยที่สุดเช่นกัน ซึ่งเหตุผลน่าจะมาจากความร้อนที่ใช้คั่วเป็นระยะเวลายาวนานทำให้สารต้านอนุมูลอิสระซึ่งว่องไวต่อความร้อนเกิดการสลายตัว (Draženka Komes, Arijana Busić, 2014) สอดคล้องกับปริมาณสารประกอบฟีนอลิกและแทนนินที่ตรวจพบจากการทดลอง แต่ผลการทดลองหาปริมาณคาเฟอีนพบว่าในกาแฟดริปคั่วเข้มจะมีปริมาณของคาเฟอีนที่สูงกว่า คั่วกลาง และคั่วอ่อนตามลำดับ ซึ่งอาจจะเกิดจากกาแฟคั่วเข้มมีน้ำหนักที่เบาที่สุดจึงมีปริมาณกาแฟมากกว่าทำให้สกัดปริมาณคาเฟอีนได้มากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างกาแฟและดอกกาแฟซึ่งดื่มพบว่าดอกกาแฟซึ่งดื่มมีปริมาณคุณค่าทางโภชนาการน้อยกว่าเล็กน้อยแต่มีฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามปริมาณดังกล่าวขึ้นอยู่กับวิธีการชงด้วยเช่นกัน โดยขึ้นอยู่กับปริมาณตัวอย่างที่ใช้เวลา และอุณหภูมิของน้ำที่ใช้ในการสกัด การเปรียบเทียบกันระหว่างกาแฟและดอกกาแฟซึ่งดื่มจึงอาจจะไม่เหมาะสมนัก กาแฟอาราบิก้าดริปจากวิสาหกิจชุมชนบ้านนาหว้าอาราบิก้ามีปริมาณคาเฟอีนซึ่งเมื่อคำนวณแล้วสามารถดื่มได้วันละ 4-5 แก้ว ในขณะที่ดอกกาแฟซึ่งดื่มก็เหมาะที่จะพัฒนาเป็นเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ เพื่อเพิ่มความสะดวกขึ้นเนื่องจากก็มีปริมาณคาเฟอีนแต่มีอยู่ในระดับต่ำ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บตัวอย่างจากผลิตภัณฑ์กาแฟของวิสาหกิจชุมชนบ้านนาหว้าอาราบิก้าซึ่งการคั่วจะเป็นการคั่วแบบหม้อดินและอาศัยความชำนาญในการคั่วของผู้ผลิตเพื่อให้ได้กาแฟคั่วทั้ง 3 ระดับ แต่เนื่องจากการคั่วด้วยหม้อดินและไม่ได้มีการควบคุมรูปแบบในการคั่วอาจจะทำให้กาแฟในแต่ละรอบการผลิตมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงขั้นตอนต่อไป

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากเงินสนับสนุนการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

เรื่องการศึกษาคุณค่าทางโภชนาการและฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระของกาแฟและชาดอกกาแฟท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนน้ำหนาวอาราบิก้า จังหวัดเพชรบูรณ์ และสถานที่วิเคราะห์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครขอขอบคุณภาพถ่ายจากคุณฉลาด ลออเหล้า

7. บรรณานุกรม

International Organization for Standardization (ISO) 14502-1, 2005. **Determination of substances characteristic of green and black tea-part 1 content of total polyphenols in tea-colorimetric method using Folin-Ciocalteu reagent.** [Online] Available at: <https://www.iso.org/standard/31356.html>.

Sagar B Kedare and R P Singh. 2011. "Genesis and development of DPPH method of antioxidant assay". **Journal of Food Science and Technology**. 48, 4: 412-422.

Koffeetools, 2565. **สูตรการดริป 4:6 method ตามแบบฉบับ Tetsu Kasuya-koffeetools.** [ออนไลน์] ได้จาก <https://www.koffeetools.com/content/7920/สูตรการดริป-4-6-method-ตามแบบฉบับ-tetsu-kasuya>

มิ่งขวัญ ไชยศิริ, 2565. 'กาแฟรักษาป่า' โมเดลธุรกิจยั่งยืนที่เพิ่มมูลค่าให้ชุมชนและส่งผลประโยชน์ต่อผืนป่า. [ออนไลน์] ได้จาก <https://adaybulletin.com/life-feature-%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B9%81%E>

[0%B8%9F%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2%E0%B8%9B%E0%B9%88%E0%B8%B2/16567](https://www.facebook.com/namnaoarabica)

Namnao Arabica Coffee. 2565. [ออนไลน์] ได้จาก <https://www.facebook.com/namnaoarabica> ชุขณา เมฆโหรา. 2558. กาแฟเพื่อสุขภาพ. **วารสารอาหาร**. 4, 45: 5-21.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2564. **คณะสื่อสาร มทร.พระนคร จับมือนายอำเภอ น้ำหนาว ประยุกต์เทคโนโลยีสื่อสารมวลชนพัฒนาชุมชน.**

[ออนไลน์] ได้จาก <https://www.rmutp.ac.th> มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2565. **มทร.พระนคร ร่วมโชว์ผลงานวิจัยด้านวิศวกรรมในงาน The 4th SEITS Conference 2022.**

[ออนไลน์] ได้จาก <https://www.rmutp.ac.th> เมธาวี จำเนียร. 2564. "อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การสร้างและสื่อสารแบรนด์ กรณีศึกษา การแสดงรำ โทนนกพิทิต." **วารสารราชพฤกษ์**. 2, 19: 1-12.

นันทยา จงใจเทศและคณะ. 2552. "สารอาหารในกาแฟเย็น. รายงานการศึกษาวิจัยปี 2552 สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. <http://bqsf.dmsc.moph.go.th/bqsfWeb/wp-content/uploads/2017/Publish/Research/%E0%B8%9B%E0%B8%B5%202541/7-2541%20Determination%20of%20caffeine%20in%20Ready%20to%20Drink%20Coffee%20by%20HPLC.pdf>.

บ้านเมือง, 2565. **มทร.พระนคร เสวนาท้องเที่ยวชุมชน "หนาวนี้ ปักหมุด @น้ำหนาว.** [ออนไลน์] ได้จาก <https://www.banmuang.co.th/news/education/281232>.

สุวรรณณี ธีรภาพธรรมกุล และวีระพร แจ่มศรี. 2541. "การวิเคราะห์ปริมาณคาเฟอีนในกาแฟปรุงสำเร็จพร้อมดื่มโดยวิธี HPLC." **วารสารกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์**. 40,3:317-325.

Draženka Komes, Arijana Bušić. 2014. **Processing and Impact on Antioxidants in Beverages.**
[Online] ได้จาก: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/B9780124047389000039>

แนวทางการพัฒนากลุ่มเพาะเห็ดฟาง ชุมชนบ้านช้าง
ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Guidelines for the Development of Straw Mushroom Cultivation Groups in
Ban Chang Community, Chang Yai Subdistrict, Bang Sai District,
Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

กนกนาฏ พรหมนคร^{1*}
Kanoknat Promnakon^{1*}

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180

¹Assistant Professor, Faculty of Industrial Technology, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Klong Luang District, Pathum Thani Province, 13180 Thailand

E-mail: kanoknat@vru.ac.th, 0824422518

รับบทความ 7 สิงหาคม 2566; ตอปรับบทความ 22 มีนาคม 2567

บทคัดย่อ

แนวทางการพัฒนากลุ่มเพาะเห็ดฟาง ชุมชนบ้านช้าง ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มเพาะเห็ดฟางและการจัดตั้งกลุ่มเพาะเห็ดฟางโดยมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้ คือ 1) การศึกษาและสำรวจบริบทพื้นที่ โดยการสนทนากลุ่ม 2) การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยชุมชนมีส่วนร่วม และ 3) ประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงาน ผลจากการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและประเมินศักยภาพบริบทพื้นที่ร่วมกันกับชุมชน ผู้วิจัย และปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า ชุมชนบ้านช้างมีฟางข้าวเหลือเป็นจำนวนมาก และเห็ดฟางก็เป็นผลผลิตทางเกษตรที่สร้างรายได้ดี จากการสำรวจคนในชุมชน 50 คน ร้อยละ 85 มีความต้องการพัฒนาอาชีพเพาะเห็ดฟางจากวัสดุเหลือทิ้งหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ผู้วิจัยร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนตั้งแต่กระบวนการนำวัสดุเหลือทิ้งหลังการเก็บเกี่ยว คือ ฟางข้าว มาเป็นวัตถุดิบหลักในการเพาะเห็ดฟาง ผู้เข้าร่วมอบรม 40 คน ประเมินการนำองค์ความรู้ไปต่อยอดในด้านการประยุกต์ใช้ประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มเพาะเห็ดฟางบ้านช้างเป็นอาชีพเสริม โดยมีโรงเรือนเพาะเห็ดฟางบ้านช้างเป็นต้นแบบของชุมชน และมีสมาชิกในกลุ่มเพิ่มขึ้นร้อยละ 84 ทำให้เห็ดฟางมียอดขายเพิ่มขึ้นร้อยละ 85 ต่อเดือนจาก 3,000 บาท เป็น 20,000 บาท เป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรจากวัสดุเหลือทิ้งหลังการเก็บเกี่ยว และทางกลุ่มมีการบริหารจัดการกลุ่มได้เอง โดยใช้กระบวนการจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม เกิดการกระจายรายได้สู่คนในชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน

คำสำคัญ: เห็ดฟาง ชุมชนบ้านช้าง ชุมชนมีส่วนร่วม

ABSTRACT

Guidelines for the development of straw mushroom cultivation groups in Ban Chang Community, Chang Yai Subdistrict, Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The objectives of this study were to study the guidelines for the development of straw mushroom cultivation groups and the establishment of straw mushroom cultivation groups with the following methods: 1) to study and survey the area context, 2) to transfer knowledge through community participation workshops, and 3) to evaluate the results of operations. The results of the study, analyzing development guidelines and evaluating the potential of the area context together with the community people, researcher, and local philosophers, found that the Ban Chang community has a lot of rice straw left over. And straw mushrooms are an agricultural product that generates good income. From a survey of 50 people in the community, 85 percent wanted to develop a career in growing straw mushrooms from waste materials after rice harvesting. The researcher, together with local philosophers, transferred knowledge to the community starting from the process of using post-harvest waste materials, namely rice straw, as the main raw material for growing straw mushrooms. 40 participants in the training evaluated the application of knowledge for creative applications at the highest level. As a result, the Ban Chang straw mushroom cultivation group was established as an additional occupation. The Ban Chang straw mushroom cultivation house is a model for the community. And there was an 84 percent increase in group members, causing straw mushroom sales to increase 85 percent per month from 3,000 baht to 20,000 baht. It increases the value of agricultural products from post-harvest waste materials and the group can manage the group itself by using a participatory group management process. There is a distribution of income to people in the community, creates jobs and generates income for the community.

Keywords: Straw mushroom, Ban Chang Community, Community participation

1. บทนำ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2566 - 2580 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ประเด็นที่ 3 การเกษตร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566) ภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและสร้างรายได้ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่สำคัญ ภาคเกษตรจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระจายรายได้สู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ เกษตรชีวภาพสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพทางการเกษตรเพื่อนำไปสู่การผลิตและขยายผลเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การวิจัยพัฒนาองค์ความรู้และประยุกต์ใช้นวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

เพื่อการแปรรูปสินค้าจากความหลากหลายชีวภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิต การแปรรูป และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฐานเกษตรกรรม และใช้ฐานการทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อใช้ประโยชน์และต่อยอดไปสู่สินค้าเกษตรชีวภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการนำวัตถุดิบเหลือทิ้งทางการเกษตรมาใช้ประโยชน์ ซึ่งโครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเศรษฐกิจ BCG Economy ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน โดยใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้าไปช่วย

เกษตรกรให้สามารถพัฒนาและเพิ่มมูลค่าของสินค้า (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) อีกทั้งงานวิจัยของอรชลดดา ทับทิมดี และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า พื้นที่เกษตรกรรมของภาคกลาง ซึ่งมีพื้นที่การทำนามากที่สุด และเป็นภาคที่มีพื้นที่ในการเผาวัชพืชและเศษวัสดุในพื้นที่เกษตรกรรมสูง การใช้วัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร มาเพิ่มมูลค่าทางด้านวัสดุทดแทนจะสามารถช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อม แนวทางการนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาผลิตวัสดุปลูกพืชเชิงการค้า ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางเพื่อการจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ (สามารถ ใจเตี้ย, 2563)

ชุมชนบ้านช้าง ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลตำบลราชคราม และอยู่ห่างจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประมาณ 28 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นาสำหรับปลูกข้าว คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทำเกษตรกรรม ค้าขาย มีผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ พันธุ์ข้าวไทย (เทศบาลตำบลราชคราม, 2565) อีกทั้งฟางข้าวเป็นส่วนประกอบของข้าวที่เหลือหลังการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วยแร่ธาตุต่างๆ เช่น ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส แคลเซียม แมกนีเซียม และซิลิกา (กิตติพงษ์ กิรติเตชะนันท์, 2563) ยังไม่ได้นำกลับมาใช้ประโยชน์ และนอกจากอาชีพรับจ้างทำนา คนส่วนใหญ่ก็ไม่มีอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว

จากการลงพื้นที่สำรวจชุมชน ได้ทราบข้อมูลว่าชุมชนบ้านช้างมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ด แต่คนในชุมชนยังไม่รับทราบข้อมูล และขาดการสนับสนุน เพราะไม่มีหน่วยงานเข้าไปสอบถามความต้องการและส่งเสริมอาชีพต่างๆ ให้กับคนในชุมชน ประกอบกับสถานการณ์โควิด-19 ทำให้คนในชุมชนรายได้ลดลงเป็นอย่างมาก ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ลดลงของคนในชุมชนอย่างเห็นได้ชัด เดิมมีกลุ่มเพาะเห็ดฟางด้วยตะกร้าพลาสติกเป็นรายได้เสริม มีสมาชิกทั้งหมด 4 คน ต้นทุนในการผลิตประมาณ 100 บาทต่อตะกร้า 1 ใบ จำหน่ายผลผลิตในราคากิโลกรัมละ 100 บาท ใช้ระยะเวลาเฉลี่ยประมาณ 10 วันในการเก็บผลผลิตต่อ 1 ครั้ง ยอดการจำหน่ายต่อเดือนประมาณ 30 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 3,000 บาท เมื่อหักต้นทุนรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้นคนละประมาณ 2,000 บาทต่อเดือน สอดคล้อง

กับงานวิจัยของธันวาคมส ภาคสนุก และคณะ (2565) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การเพาะเห็ดฟางในตะกร้าพลาสติกสามารถใช้เพาะเห็ดได้หลายครั้งและเปลี่ยนสถานที่เพาะไม่ซ้ำที่เดิมได้ง่าย มีต้นทุนการผลิตต่ำ และวัตถุดิบหลักในการเพาะเห็ดฟางมาจากวัสดุเหลือทิ้งหลังการเก็บเกี่ยวข้าว คือ ฟางข้าว ดังนั้น จึงเป็นความต้องการของคนชุมชนโดยนำฟางข้าวที่เหลือทิ้งจากการเก็บเกี่ยวข้าวมาใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการเพาะเห็ดฟางเพื่อสร้างอาชีพเสริม เนื่องจากในชุมชนมีฟางข้าวจำนวนมาก ต้นทุนต่ำ ขายได้ราคาดี เป็นแนวทางพัฒนาอาชีพเสริมหลังจากเว้นช่วงทำการเกษตร

จากการที่ผู้วิจัยได้ทราบปัญหาและเหตุผลและความต้องการดังกล่าว เป็นที่มาของแนวทางการพัฒนากลุ่มเพาะเห็ดฟาง ชุมชนบ้านช้างโดยชุมชนมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมติดตามผล (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553) จากความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปราชญ์ชาวบ้าน และคนในชุมชน เพื่อพัฒนาอาชีพจัดตั้งกลุ่มเพาะเห็ดฟาง เป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรจากวัสดุเหลือทิ้งหลังการเก็บเกี่ยวกระจายรายได้สู่คนในชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน

2. วิธีการดำเนินงาน

การศึกษาและวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

1) การสำรวจบริบทของชุมชนบ้านช้าง โดยการสนทนากลุ่ม ประกอบไปด้วยผู้วิจัย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และคนในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพบริบทพื้นที่ และการวิเคราะห์ส่วนประสมการตลาด (Marketing mix) 4Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) (ณัฐพล ไยไพโรจน์, 2561) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ส่วนประสมการตลาด (Marketing mix) 4Ps เพื่อหาแนวทางการพัฒนากลุ่มเพาะเห็ดฟางจากวัสดุเหลือทิ้งหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้

2) การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีผู้เข้าร่วมทั้งหมดจำนวน 40 คน เพื่อฝึกปฏิบัติการเพาะเห็ดฟางและการจำหน่ายผลผลิต

3) การประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงาน โดยใช้เครื่องมือแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

3. ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงาน เรื่อง แนวทางการพัฒนากลุ่มเพาะเห็ดฟาง ชุมชนบ้านช้าง ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผลการดำเนินงานดังนี้

(1) การสำรวจบริบทของคนในชุมชนบ้านช้าง ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพกลุ่มเพาะเห็ดฟาง และการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพาะเห็ดฟาง โดยการสนทนากลุ่มร่วมกับคนในชุมชน ดังภาพที่ 1 และสัมภาษณ์ คุณกัญญา กุลทล ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดฟางของชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1-4 ประธานวิสาหกิจชุมชน และตัวแทนคนในชุมชนตำบลช้างใหญ่ พบว่า เดิมมีกลุ่มเพาะเห็ดฟางมีสมาชิก 4 คน ทำเป็นอาชีพเสริม เนื่องจากในชุมชนมีฟางข้าวเป็นจำนวนมาก และเห็ดฟางก็เป็นผลผลิตทางเกษตรที่สร้างรายได้ดี ต่อมาผู้วิจัยใช้วิธีสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์คนในชุมชนจำนวน 50 คน จากการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการ พบว่า อาชีพเสริมที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ เพาะเห็ดฟาง คิดเป็นร้อยละ 85 อาชีพเสริมอาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 15 ได้แก่ การทำผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจาน การทำน้ำพริก และปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นต้น อาชีพเพาะเห็ดฟางใช้วัตถุดิบหลัก คือ ฟางข้าว ที่มีจำนวนมากอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต และคนในชุมชนมีความต้องการที่จะให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพาะเห็ดฟาง ผู้วิจัยร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านจึงได้ดำเนินการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพาะเห็ดฟาง เพื่อให้คนในชุมชนเกิดการฝึกปฏิบัติสามารถทำได้จริง และเกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่สนใจมาฝึกปฏิบัติ ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มเพาะเห็ดและบริหารจัดการกลุ่มต่อไป ผลผลิตจะมีการกระจายไปยังร้านค้าและตลาดชุมชน ซึ่งอาชีพนี้คนในชุมชนสามารถทำที่บ้าน หรือสถานที่ที่มีพื้นที่จำกัดได้ ต้นทุนต่ำ อีกทั้งเป็น

การนำวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์

ภาพที่ 1 การสนทนากลุ่ม

(2) การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีน้อยอยู่ 3 ประการ คือ 2.1) การวิจัย เพื่อให้ได้ความรู้ 2.2) การปฏิบัติการ เพื่อใช้ความรู้และสะท้อนผลการปฏิบัติที่มีที่มาจากการใช้ความรู้ และ 2.3) การมีส่วนร่วม การสร้างความรัก ความผูกพัน และความหวังในกระบวนการเปลี่ยนแปลง (วรรณดี สุทธินรากร, 2557) ผลมาจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนเพาะเห็ดฟางและการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพาะเห็ดฟาง มีกระบวนการดังนี้

กำหนดปัญหา คนในชุมชนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและความต้องการ โดยให้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพจริงที่เกิดขึ้น โดยชุมชนมีฟางข้าวที่เป็นวัสดุเหลือทิ้งจากการเก็บเกี่ยวข้าวเป็นจำนวนมาก การนำฟางข้าวมาเพาะเห็ดฟาง เพื่อลดต้นทุนการผลิตและสร้างรายได้เสริม

การวางแผนและปฏิบัติงาน ผู้วิจัยร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการเพาะเห็ดโดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการรวมกลุ่ม ดังภาพที่ 2 มีผู้เข้ารับการถ่ายทอดจำนวน 40 คน มีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมส่วนผสม ได้แก่ การนำฟางที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวข้าวไปตากแดดให้แห้ง ฟางข้าวที่ใช้เป็นวัตถุดิบหลัก คือ ฟางข้าวที่ปลอดจากสารเคมี จะทำให้เกิดผลผลิตดีและมีคุณภาพ เพราะฟาง

ข้าวมีใยอาหารที่สูง เมื่อแห้งแล้วนำมาแช่น้ำไว้ 1-2 คืน โดยประมาณ เพื่อให้ฟางมีความชุ่มชื้น และนำเชื้อเห็ดฟางมาคลุกกับอาหารเสริม ได้แก่ แป้งข้าวเจ้า แป้งสาลี และรำข้าว ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 2 ประชาชนชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ด้วยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพาะเห็ด

ภาพที่ 3 เชื้อเห็ดฟางคลุกกับอาหารเสริม ได้แก่ แป้งข้าวเจ้า แป้งสาลี และรำข้าว

ขั้นตอนที่ 2 การเพาะเห็ดฟาง โดยใช้ตะกร้าพลาสติก เป็นอุปกรณ์หลักในการเพาะเห็ดและนำฟางที่แช่น้ำแล้วมาวางชั้นที่ 1 และโรยด้วยเชื้อเห็ดที่คลุกกับอาหารเสริมโรยบริเวณรอบข้างของตะกร้า จากนั้นก็นำฟางข้าวมาวางชั้นที่ 2 ทำสลับเช่นนี้ไปเรื่อยๆจนครบ 5 ชั้น ยกเว้นชั้นท้ายสุดโรยเชื้อเห็ดที่คลุกกับอาหารเสริม

โดยไม่ใช้ฟางมาวางปิดทับ ดังภาพที่ 4 แล้วรดน้ำให้ทั่วและหุ้มด้วยถุงพลาสติกปิดให้สนิท ดังภาพที่ 5

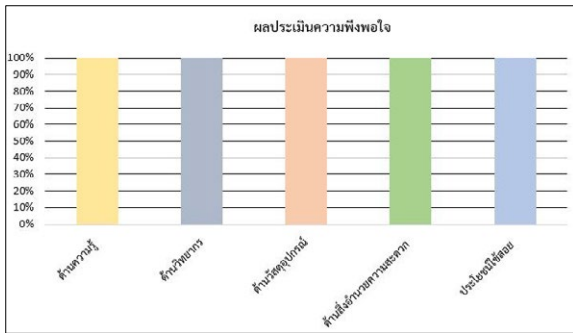

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการเพาะเห็ดฟาง 5 ชั้น

ภาพที่ 5 รดน้ำให้ทั่วและหุ้มด้วยถุงพลาสติกปิดให้สนิท

ขั้นตอนที่ 3 การดูแลรักษา การเพาะเห็ดฟางควรอยู่ที่อากาศร้อนชื้น อุณหภูมิระหว่าง 28 -38 องศาเซลเซียส วันที่ 5 เปิดถุงพลาสติกออกเพื่อระบายอากาศ ปล่อยให้ประมาณ 5-10 นาที รักษาอุณหภูมิให้ไม่ร้อนจัด เห็ดฟางจะเริ่มออกดอกใช้เวลาประมาณ 10 - 15 วัน ในการเก็บผลผลิตไปจำหน่าย

ภาพที่ 6 ผลการประเมินความพึงพอใจ

ผลการประเมินความพึงพอใจหลังเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ พบว่า ด้านความรู้ วิทยากร วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก และประโยชน์ใช้สอย มีความพึงพอใจร้อยละ 100 อยู่ในระดับมากที่สุด

การมีส่วนร่วม ในกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลง ในการนำองค์ความรู้ไปต่อยอดสร้างรายได้ ผลการประเมินการนำองค์ความรู้ไปต่อยอด พบว่า ด้านการประยุกต์ใช้ประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความรู้เชิงทฤษฎีและเชิงบริบท การคิดเชิงระบบและกระบวนการ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวิเคราะห์แก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก

(3) การประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงาน ผลการวิจัยมีส่วนร่วมเกิดเครือข่ายความร่วมมือกับคนในชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้เครื่องมือแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม การคืนข้อมูลเพื่อทบทวนผลลัพธ์ รับฟังความคิดเห็นของกลุ่มเพาะเห็ดฟางและคนในชุมชน เพื่อร่วมกันปรับปรุงแก้ไข และหาแนวทางในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้กลไกการจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม พบว่า มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพาะเห็ดฟางบ้านช้างและดำเนินการจัดการบริหารกลุ่มได้เอง ภายใต้การดูแลของปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ โดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ร่วมวางแผนดำเนินงาน เดิมมีรายได้ผลผลิตประมาณ 30 กิโลกรัมต่อเดือน จำหน่าย กิโลกรัมละ 100 บาท คิดเป็นเงิน 3,000 บาท เดิมจำนวนสมาชิกทั้งหมด 4 คน เพิ่มขึ้นเป็น 25 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 84 ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานในระยะ 3 เดือนแรก พบว่า กลุ่มเพาะเห็ดฟางบ้านช้าง ได้สร้างโรงเรือนเพาะเห็ดฟางบ้านช้าง ดังภาพที่ 7, 8 แบบที่ใช้ไม้ไผ่เป็นส่วนประกอบหลัก โดย

ด้านในบุด้วยผ้าพลาสติกไม่ให้มีรอยรั่ว ไม่เทพื้น ซึ่งลักษณะโรงเรือนจะเน้นใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น (อภิชาติ ศรีสะอาด และ พัชรี สำโรงเย็น, 2560) ในการบริหารจัดการกลุ่มได้เอง มีการจดบันทึกบัญชีรายรับรายจ่าย นอกจากนี้ยังนำผลผลิตไปจำหน่ายและวางขายร้านค้าชุมชน และตลาดชุมชน ดังภาพที่ 9 โดยจำหน่ายราคากิโลกรัมละ 100 บาท

ภาพที่ 7 การสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดฟางบ้านช้าง

ภาพที่ 8 โรงเรือนเพาะเห็ดฟางบ้านช้าง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบรายได้ ต้นทุนและกำไรของเห็ดฟางต่อหน่วย (หน่วย : บาท)

รายการ	ผลผลิตเห็ดฟาง (1 กิโลกรัม : 100 บาท)		
	เดือนที่ 1	เดือนที่ 2	เดือนที่ 3
รายได้	10,000	18,000	20,000
ต้นทุนการผลิต	3,200	1,500	1,500
กำไร	6,800	16,500	18,500

จากตารางที่ 1 พบว่า การติดตามเดือนที่ 1 หลังจากที่มี การจัดตั้งโรงเรือนเพาะเห็ด มีผลผลิตประมาณ 100 กิโลกรัมต่อเดือน คิดเป็นเงิน 10,000 บาท การติดตาม เดือนที่ 2 มีผลผลิตประมาณ 180 กิโลกรัมต่อเดือน คิด เป็นเงิน 18,000 บาท และการติดตามเดือนที่ 3 มี ผลผลิตประมาณ 200 กิโลกรัมต่อเดือน คิดเป็นเงิน 20,000 บาท ตั้งแต่เดือนที่ 4 สมาชิกในกลุ่มได้ใช้วิธี เพาะเห็ดฟางในรูปแบบตะกร้าพลาสติกเพิ่มเติม ทำให้มี ช่องทางการผลิตเพิ่มขึ้น เฉลี่ยสมาชิกในกลุ่มมีรายได้ต่อ เดือนเพิ่มขึ้นคนละประมาณ 1,000 – 2,000 บาทต่อ เดือน ผลผลิตแต่ละเดือนขึ้นอยู่กับ การดูแลรักษา ระดับ ความชื้นให้อยู่ในระดับมากกว่าร้อยละ 80 อุณหภูมิ ระหว่าง 28 - 38 องศาเซลเซียส และสภาพอากาศที่ เปลี่ยนแปลง ในช่วงฤดูหนาวใช้วิธีการติดตั้งหลอดไฟ เพื่อเป็นการเพิ่มอุณหภูมิให้ความร้อนแก่เห็ดฟาง และ ช่วงฤดูร้อนใช้วิธีการรดน้ำและเปิดช่องลมระบายอากาศ เพื่อรักษาอุณหภูมิให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

ภาพที่ 9 ตลาดชุมชนบ้านช้าง

ผลการวิเคราะห์ ส่วนประสมการตลาด (Marketing mix) 4Ps ของผลผลิตของกลุ่มเพาะเห็ด ฟาง ชุมชนบ้านช้าง ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) มีผลผลิตเห็ดฟาง ใน รูปแบบเห็ดฟางสด บรรจุในถุงพลาสติกใส

ด้านราคา (Price) เห็ดฟางจำหน่ายราคากิโลกรัม ละ 100 บาท จำหน่ายถุงละ 1 กิโลกรัม ราคา 100 บาท และตามคำสั่งซื้อจากลูกค้า

ด้านการจัดจำหน่าย (Place) เห็ดฟางบ้านช้าง วางจำหน่ายร้านค้าทั่วไป ตลาดชุมชนบ้านช้าง ช่องทาง ออนไลน์ และงานแสดงสินค้าต่างๆของชุมชน

ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) การ ดำเนินการผ่านช่องทางออนไลน์ ได้แก่ ไลน์ และเพจ เฟซบุ๊ก การนำผลผลิตจำหน่ายในงานแสดงสินค้าชุมชน

4. การนำไปใช้

ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการวัสดุเหลือทิ้ง หลังการเก็บเกี่ยวทางการเกษตร โดยการประยุกต์ใช้ให้ เกิดประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ในการแปรรูปผลผลิตจากฐาน เกษตรกรรม อีกทั้งเป็นการลดปัญหาการเผาขยะที่เป็น มลพิษต่ออากาศ ที่ส่งผลต่อสุขภาพของคนในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา

ด้านเศรษฐกิจ เป็นการสร้างมูลค่าให้กับวัสดุ เหลือทิ้งหลังการเก็บเกี่ยวทางการเกษตร ทำให้เกิด อาชีพเสริม กลุ่มเพาะเห็ดฟางบ้านช้าง ลดต้นทุน ค่าใช้จ่าย เกิดเป็นผลผลิตทางการเกษตร สร้างงานสร้าง รายได้เพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต

ด้านสังคม สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดฟางบ้านช้าง มี ความเข้มแข็งและเห็นคุณค่าของวัสดุเหลือทิ้งที่มีใน ชุมชน นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกันจากปราชญ์ชาวบ้านสู่คนในชุมชน เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ในการถ่ายทอดและ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้เรื่อง การเพาะเห็ดฟาง ส่งผลให้ ชุมชนมีความเข้มแข็งนำสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

5. อภิปราย

แนวทางการพัฒนาของกลุ่มเพาะเห็ดฟาง ชุมชนบ้าน ช้าง ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัด พระนครศรีอยุธยา มีแนวทางการพัฒนาของกลุ่มเพาะเห็ด ฟางและเกิดการจัดตั้งกลุ่มเพาะเห็ดฟาง โดยใช้ฟางข้าว วัสดุเหลือทิ้งหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเป็นวัตถุดิบหลักใน การเพาะเห็ดฟาง สอดคล้องกับงานวิจัยของเจนจิรา นา

มี และคณะ (2564) ได้กล่าวว่า การลดต้นทุนการผลิต ก้อนเห็ดโดยนำฟางข้าวซึ่งเป็นเศษเหลือทิ้งทางการเกษตรมาใช้ผลิตก้อนเห็ดนางฟ้า ทำให้คนในชุมชนมี รายได้เพิ่มขึ้น โดยกลุ่มเพาะเห็ดฟาง ชุมชนบ้านข้างมี องค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดฟางเพื่อเป็นอาชีพเสริม เป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรจากวัสดุเหลือ ทิ้งหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น และมี จำนวนสมาชิกในกลุ่มเพิ่มขึ้นร้อยละ 84 จากสมาชิก 4 คน เป็น 25 คน ส่งผลให้มีสถานที่โรงเรือนเพาะเห็ดฟาง บ้างข้างเป็นต้นแบบของชุมชน ทำให้เห็ดฟางมียอดขาย เพิ่มขึ้นร้อยละ 85 ต่อเดือนจาก 3,000 บาท เป็น 20,000 บาท ภายในระยะเวลา 3 เดือน ทางกลุ่มมีองค์ ความรู้ด้านการเพาะเห็ดฟาง โดยสามารถถ่ายทอด ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตเห็ดฟาง และมีกลไก การบริหารจัดการกลุ่มได้เอง เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนเพาะเห็ดฟางชุมชนบ้านข้างโดยคนใน ชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ เกิดความเข้มแข็งเพื่อสร้าง ความยั่งยืนในอนาคต

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ใน พระบรมราชูปถัมภ์ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยใน ครั้งนี้ ขอขอบคุณปราชญ์ชาวบ้าน และคนในชุมชนบ้าน ข้างที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพาะเห็ดฟาง ชุมชน บ้านข้าง

7. บรรณานุกรม

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. 2564. **โครงการขับเคลื่อน เศรษฐกิจด้วยเศรษฐกิจ BCG Economy**. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2564 จาก: <https://www.mhesi.go.th/index.php/pr-executive-news/5339-bcg-7-covid-19.html>

กิตติพงษ์ กิรติเตชะนนท์. 2563. **My Little Farm Vol. 10 ปลูกเห็ดแบบคนเมือง/Mushroom Man**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ:บ้านและสวน ออมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

เจนจิรา นามิ, ปณัฑ์ สุขสร้อย, ฉัตรเกษม ดาศรี และ เพ็ญศรี ชิตบุตตร. 2564. “การใช้ประโยชน์จาก ฟางข้าวเพื่อการเพาะเห็ดนางฟ้า ตำบลโนน หมากรุ่น จังหวัดสระแก้ว”. **วารสารวิจัยเพื่อ การพัฒนาเชิงพื้นที่**. 13, 3: 163-179.

ณัฐพล ไยไพโรจน์. 2561. **Digital Marketing 5G : Concept & Case study**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี:ไอดีซีฯ.

เทศบาลตำบลราชคราม. 2565. **ข้อมูลทั่วไป ตำบลข้างใหญ่**. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2565 จาก: <https://ratchakhram.go.th/public/>

ธันวาคมส กาศสนุก, คงเดช พะสีนาม และอรพิน เส ละคร. 2565. “ผลของการใช้วัสดุเพาะที่แตกต่าง กันต่อการผลิตเห็ดฟางในตะกร้าพลาสติก”. **วารสารวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์**. 1, 1: 11-18.

เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2553. **การบริหารจัดการศึกษา แบบมีส่วนร่วม:ประชาชนองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและราชการ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บั๊คพอยท์.

วรรณดี สุทธิธรรกร. 2557. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมและกระบวนการทางสำนึก**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ:สยามปริทัศน์.

สามารถ ใจเตี้ย. 2563. “การใช้ประโยชน์วัสดุเหลือใช้ ทางการผลิตของเกษตรกรในเทศบาลตำบล ชี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่”. **วารสาร วิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร**. 38, 2: 79-88.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2566. **แผนแม่บทภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (แก้ไข เพิ่มเติม)**. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2566

จ ก : <http://nscr.nesdc.go.th/master-plans/>

อภิชาติ ศรีสะอาด และ พัชรี สำโรงเย็น. 2560. **เห็ด ฟางคนเมือง & เพื่อการค้า 5 ภาค**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ:นาคา อินเทอร์เน็ต.

อรชลดดา ทับทิมดี, ทรงวุฒิ เอกวุฒิวังศา และพิชัย
สดภิบาล. 2560. “ศึกษาและพัฒนากระบวนการ
ใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุต่อซังข้าว สำหรับ
การออกแบบ ผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม”.
วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร. 10, 2: 127-139.

การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตลาดบางหลวง
จังหวัดนครปฐม

The Study of Cultural Identity to Promote Community Based Tourism of
Bang Luang Market, Nakhonpathom province

กานต์นภัส ข้าเกตุ* อัญชลี หิรัญแพทย และ ทมณี สุขใส
Karnnat Chumkad ^{1*}, Anchalee Hiranphaet ² and Tommanee Sooksai ³

¹⁻³ อาจารย์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จ.นครปฐม 73170

¹⁻³ Lecturer, College of Logistics and Supply Chain, Suan Sunandha Rajabhat University, Nakhon Pathom 73170, Thailand

E-mail: Karnnat.ch@ssru.ac.th, 086-666-0843

รับบทความ 7 สิงหาคม 2566; ตอปรับบทความ 22 มีนาคม 2567

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีการส่งเสริมตามนโยบายภาครัฐ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับชุมชน ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่คงเอกลักษณ์วัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน อีกทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรมทำให้สถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีเรื่องราวแตกต่างกันไป แต่ด้วยลักษณะหรือวิถีชีวิตของคนไทยยังคงมีความคล้ายคลึงกันของวัฒนธรรม การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวที่สะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชนตลอดจนสร้างความสนใจและการดึงดูดนักท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว งานวิจัยนี้ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม จากนั้นได้วิเคราะห์อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตลาดบางหลวง จังหวัดนครปฐม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลในพื้นที่ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลงานวิจัยพบว่า อาคารบ้านเก่าเหล่าเต็งไม้ ศาลเจ้าแม่ทับทิม เครื่องดนตรีเงินโบราณ การแห่อำมาหรือเจ้าแม่ทับทิมช่วงเทศกาลตรุษจีน อาหารท้องถิ่น (ซุนเปี้ยะ) และการแสดงดนตรีเงิน เป็นสิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน สามารถนำมาต่อยอดการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในมิติต่างๆ เช่น การสร้างหลักสูตรอบรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารพื้นถิ่นและดนตรีเงิน และสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนในอนาคตได้

คำสำคัญ อัตลักษณ์ชุมชน / การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม / ตลาดบางหลวง จังหวัดนครปฐม

ABSTRACT

Cultural tourism is essential to the state's policy for stimulating the economy and generating income for communities. Thailand boasts a rich and enduring cultural heritage. with diverse aspects that render each tourist destination unique. Nevertheless, similarities exist in the Thai way of life and culture. A tourism identity reflects the uniqueness of a local community, and this is crucial for attracting tourists.. This research focused on studying and gathering cultural information about the Bang Luang Market community in Nakhon Pathom province, conducting in-depth interviews with a specific sample group considered traditional residents of the area. The results showed that old

wooden houses, the Tuptim Goddess Shrine, ancient Chinese musical instruments, the annual Chinese New Year procession, local cuisine (Chun Pia), and Chinese musical performances are elements that define the community's identity. These findings can be used to enhance and promote tourism in various ways. For example, creating training programs related to local cuisine and Chinese music can help strengthen and sustain the community's future.

Keywords Community Identity / Cultural tourism / Bang Luang Market, Nakhonpathom province

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญในการสร้างรายได้และทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งยังทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ภาครัฐบาลจึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในส่วนของประเด็นการสร้าง ความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว รักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับและเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง และการสร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม ประเด็นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเองจากการผลักดันและส่งเสริมตามนโยบายของภาครัฐทำให้การท่องเที่ยวชุมชน (Community – Based Tourism – CBT) เป็นหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวสำคัญเพื่อเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว (ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2556)

ตลาดบางหลวงตั้งอยู่ในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นชุมชนเก่าแก่วัยรุ่นน้ำท่าเงินอายุกว่า 100 ปี มีเรื่องราวและวัฒนธรรมของที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ทั้งวัฒนธรรมไทย-จีน สถาปัตยกรรมตลาดเก่า รวมไปถึง

วิถีชีวิตริมน้ำของคนในชุมชนที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดต้นทุนทางวัฒนธรรมของคนในชุมชน แต่จากสถานการณ์การดำเนินชีวิตของคนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างฉับพลันจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ปัจจุบันของตลาดทำให้นักท่องเที่ยวลดลง สภาพบรรยากาศของตลาดมีความซบเซาอย่างมาก และประกอบกับคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ส่วนมากเป็นกลุ่มผู้สูงอายุและมีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุเกิดขึ้นในชุมชน (อภิเดช ช่างชัย, 2561) ซึ่งส่งผลต่อการแข่งขันกับตลาดอื่นๆ ที่มีการโปรโมทหรือมีร้านค้าที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการได้ การปรับตัวของตลาดเพื่อให้ความโดดเด่นและสร้างกระแสให้เป็นที่รู้จักเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ต้องเร่งแก้ไขและพัฒนา เพื่อให้ตลาดกลับมามีชีวิตอีกครั้ง ตามเป้าหมายความยั่งยืนที่ 8: เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ด้วยเหตุนี้การสะท้อนมุมมองที่น่าสนใจผ่านวัฒนธรรมของชุมชนตลาดบางหลวงซึ่งมีมาอย่างยาวนานจำเป็นต้องพิจารณาอัตลักษณ์ที่สร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ชุมชนจึงเป็นส่วนสำคัญ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดบางหลวง และวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดบางหลวง จากต้นทุนทางวัฒนธรรมไทย-จีน ที่มีมาอย่างยาวนานเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว และทำให้ชุมชนเกิดการจ้างงานที่เหมาะสมกับคนในพื้นที่ เกิดการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพ

ชีวิตของคนในชุมชนที่ดีขึ้น จากการกำหนดอัตลักษณ์ที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

2. วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและเก็บข้อมูล 3) การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง

มรดกวัฒนธรรม (Cultural heritage tourism) เป็นลักษณะทางวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความเป็นมาและเอกลักษณ์ของคนในชุมชน ที่ได้สืบทอดต่อกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบันและอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นมรดกส่งต่อไปยังคนรุ่นหลัง โดยมรดกวัฒนธรรมจะต้องแสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์สุนทรียศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และคุณค่าทางสังคมทั้งนี้องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือ ยูเนสโก (UNESCO) (มนรัตน์ ใจเอื้อ และคณะ, 2558) จากการศึกษาข้อมูลวัฒนธรรมจะได้แบ่ง 2 กลุ่ม ดังนี้

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (tangible cultural heritage) หมายถึง สิ่งที่สามารถมองเห็น สัมผัส และจับต้องได้ทางกายภาพ โดยครอบคลุมทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุเคลื่อนที่ได้และที่เป็นวัตถุเคลื่อนที่ไม่ได้ และวัตถุที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เช่น โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี อนุสรณ์สถาน และแหล่งประวัติศาสตร์ เครื่องแต่งกาย ภาพจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และศิลปหัตถกรรม (ชาคริต สิทธิฤทธิ์, 2559)

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible cultural heritage) หมายถึง การปฏิบัติ (Practices) การ

แสดงออก (Expressions) การนำเสนอ (Representations) ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ซึ่งชุมชนหรือบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลังได้และเป็นสิ่งที่ชุมชนและกลุ่มคนสร้างขึ้นใหม่อย่างสม่ำเสมอเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน รวมถึงเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของชุมชนและกลุ่มคน (ชาคริต สิทธิฤทธิ์, 2559)

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวในการขับเคลื่อนและยกระดับการท่องเที่ยว (วิทเอก สว่างจิตร์ และคณะ, 2566) การสะท้อนอัตลักษณ์และสร้างความรู้จักผ่านมุมมองของชุมชนที่น่าสนใจเป็นส่วนสำคัญที่นักท่องเที่ยวจะกลับมาเยี่ยมชมซ้ำและส่งผลต่อความมีชื่อเสียงจากการบอกเล่าของนักท่องเที่ยว (ศศกร กฤษณะเสถียร และ สุพินดา ฤทธิจันทร์, 2565) จากนั้นจัดอันดับอัตลักษณ์ชุมชน โดยมีหลักการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งพิจารณาจากการเป็นบุคคลดั้งเดิมและอาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน 10 ท่าน โดยมีอายุเฉลี่ย 60 ปี ซึ่งเป็นนักพัฒนาในพื้นที่ จำนวน 2 ท่าน เจ้าของร้านค้าในตลาดบางหลวง 5 ท่าน และ ผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่ (ไม่ได้เปิดร้านค้า) 3 ท่าน โดยหัวข้อในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามอัตลักษณ์ชุมชน และ ส่วนที่ 3 จัดอันดับอัตลักษณ์ชุมชน จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปผลของข้อมูล

ภาพที่ 1 การสัมภาษณ์ข้อมูลอัตลักษณ์ชุมชน

2.3 การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

หลังจากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นต้นก่อนหน้าผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ผ่านการเรียงเรียงเนื้อหา และจัดอันดับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ผ่านมุมมองของคนในชุมชนเพื่อสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนและนำไปสู่การถ่ายทอดเรื่องราว วิถีชีวิต ตลอดจนการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชุมชน

3. ผลการดำเนินงาน

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งผลการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วนคือ การสรุปประเด็นอัตลักษณ์ชุมชนจากการสัมภาษณ์ และการจัดอันดับอัตลักษณ์ชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การสรุปประเด็นอัตลักษณ์ชุมชนจากการสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ตลาดบางหลวง เป็นตลาดที่มีความเก่าแก่มากมีอายุกว่า 100 ปี วิถีชีวิตของคนในชุมชนยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตคนริมน้ำแบบดั้งเดิมที่มีความเรียบง่าย ที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่อพยพมาจากประเทศจีน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยบริเวณแม่น้ำท่าจีน ในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม เนื่องจากในอดีตพื้นที่ดังกล่าวเป็นท่าเรือสำหรับขนถ่ายสินค้า ทำให้กลายเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญต่อมาจึงได้ขยายมาเป็นตลาดและชุมชนที่อาศัยกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งในตลาดจะมีร้านค้าที่หลากหลาย เช่น ร้านขายยา วิกหนัง ร้านกาแฟ และร้านตีเหล็ก เป็นต้น ส่วน

อาคารที่อยู่อาศัยถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชน เนื่องจากมีลักษณะเป็นเรือนไม้ 2 ชั้น ที่แสดงถึงสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์สำคัญและปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย (ศิริพรหมอกใส และกฤตพร หัวงเจริญ, 2558) นอกจากนี้การอาศัยอยู่บริเวณริมน้ำ และวิถีชีวิตค้าขาย ยังมีความเชื่อของสายน้ำที่มาบรรจบกันจึงมีการตั้ง ศาลเจ้าแม่ทับทิม (ศาลอาม่า) เพื่อปกป้องดูแลคนในชุมชนให้สงบสุข อีกทั้งยังมีเหตุการณ์ที่แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนที่ดูแลตลาดร่วมกันจากในอดีตที่ได้ช่วยกันซื้อที่ดินคืนจากนายทุน

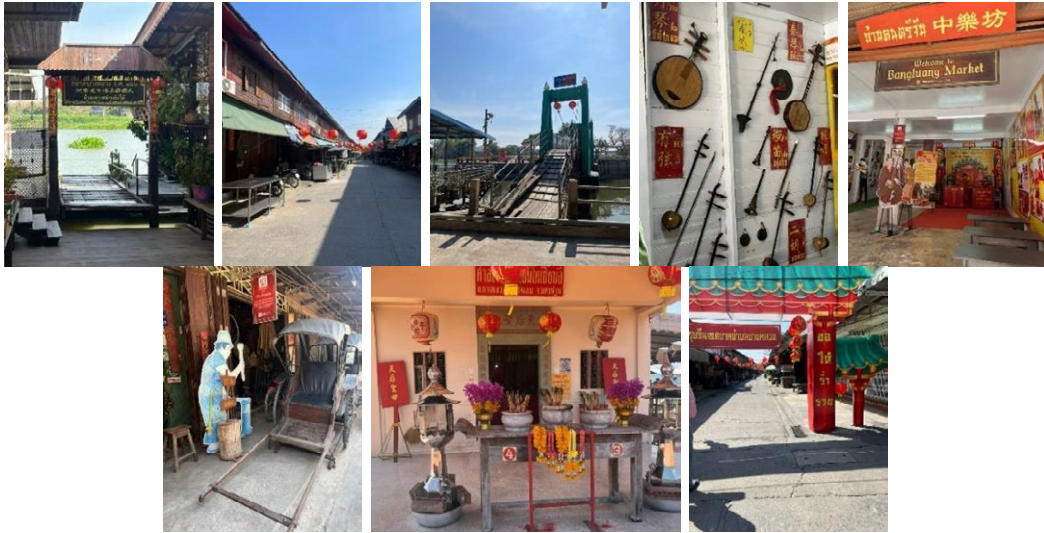
สิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนตลาดบางหลวง จังหวัดนครปฐม

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกมิติและจัดกลุ่มมรดกทางวัฒนธรรมออกเป็น 2 กลุ่มคือ มรดกทางวัฒนธรรมจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจากการสัมภาษณ์พบว่ามรดกทางวัฒนธรรมทั้ง 2 กลุ่ม มีความเชื่อมโยงกัน เช่น เครื่องดนตรีจีนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ในขณะที่การแสดงดนตรีจีนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ แต่ทั้งหมดล้วนสอดคล้องตามวิถีชีวิตของคนในชุมชนดังที่แสดงในตารางที่ 1 และภาพที่ 2 ซึ่งจากการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์พบว่าชุมชนตลาดบางหลวง มีเรื่องราวและประวัติอันยาวนาน การสะท้อนถึงอัตลักษณ์ชุมชนจึงเป็นมิติในภาพกว้าง ทั้งร้านค้า วัฒนธรรม อาหาร ล้วนแล้วแต่มีประวัติความเป็นมาและเรื่องราวที่น่าประทับใจ-ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้ให้ประเด็นข้อมูลที่น่าสนใจว่า

“อัตลักษณ์ของชุมชนคือเรื่องราวที่เชื่อมโยงกันของวัฒนธรรมไทย-จีน วิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ และเรื่องราวของทุกร้านค้าและทุกคนในชุมชน”

ตารางที่ 1 มรดกวัฒนธรรมจับต้องได้และจับต้องไม่ได้

ประเภท	มรดกวัฒนธรรม	รายละเอียด
จับต้องได้	เครื่องดนตรีจีนโบราณ (บ้านดนตรีจีน)	เครื่องดนตรีจีน (ฝ้ายบุ๋น) เช่น กีตาร์กลม กีตาร์ยาว ซลุ่ยจีน ซอด้วง เป็นต้น
	ร้านตีเหล็กศรีเจริญผล (เตี้ยห้วงฮะ)	เป็นสถานที่พิพิธภัณฑสถานบ้านตีเหล็กบางหลวง
	อาคารบ้านเก่าเหล่าเต็งไม้	เป็นห้องแถวไม้โบราณ 2 ชั้น ที่ผสมระหว่างวัฒนธรรมไทย-จีน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5
	วิกหนังบางหลวง (โรงหนังเก่าบางหลวง)	เป็นสถานที่ฉายภาพยนตร์ในอดีต
	โรงเรียนเจียนหัว	เป็นโรงเรียนที่มีอายุนานมีบทบาทที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมจีนของชุมชน
	ศาลเจ้าแม่ทับทิม	เป็นศาลเจ้าที่คนในชุมชนเข้าไปสักการะอยู่เสมอ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนใกล้กับตลาด
	โรงเจบ้านฮกเกี้ยน	เป็นสถานที่รวมผู้คน แห่ล่องยัดเหนียวจิตใจของชุมชน
จับต้องไม่ได้	โรงยาฝิ่น	เป็นสถานที่สูบฝิ่น สำหรับผู้ที่มาค้าขายในอดีต
	อาหารท้องถิ่น (ซุนเปี้ยะทอด)	เป็นขนมที่คนจีนนิยมนทานเป็นของว่าง
	การตีเหล็กแบบโบราณ	เป็นวิธีการตีเหล็กที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ตั้งแต่สมัยที่ตลาดรุ่งเรือง
	การแสดงดนตรีจีน	การแสดงจากวงรวมมิตรบางหลวง ที่มีความต้องการฟื้นฟูดนตรีจีนของชุมชนตลาดบางหลวง
	งานแห่ธงฉลองตรุษจีน	เป็นพิธีเฉลิมฉลองตามเทศกาลที่ยิ่งใหญ่ ผู้คนจะเดินแห่ธงไปรอบๆ ตลาดเพื่อเป็นสิริมงคล
	งานลอยกระทง 3 ชาติ พันธุ์	เป็นพิธีจัดงานตามเทศกาลของคนในชุมชน
	ภาษาจีน	สืบเนื่องจากการเป็นชุมชนจีนและมีการสร้างโรงเรียนทำให้ภาษาจีนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
วิถีชีวิตริมน้ำ	เป็นการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่ดำเนินชีวิตร่วมกับแม่น้ำท่าจีน มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	

ภาพที่ 2 ตัวอย่างมรดกวัฒนธรรมจับต้องได้และจับต้องไม่ได้

3.2 การจัดอันดับอัตลักษณ์ชุมชน

อัตลักษณ์ชุมชนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงอาคารบ้านเก่าเหล่าเต็งไม้ ศาลเจ้าแม่ทับทิม เครื่องดนตรีจีนโบราณ ขนมชุมชนเปี้ยะ ที่ควรผลักดันให้เป็นอัตลักษณ์ชุมชนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูลวัฒนธรรมในชุมชนพบว่า มีจำนวนมากและได้แบ่งกลุ่มมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถระบุอัตลักษณ์ชุมชนได้อย่างชัดเจน โดยจากการสัมภาษณ์และจัดอันดับอัตลักษณ์ชุมชน สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

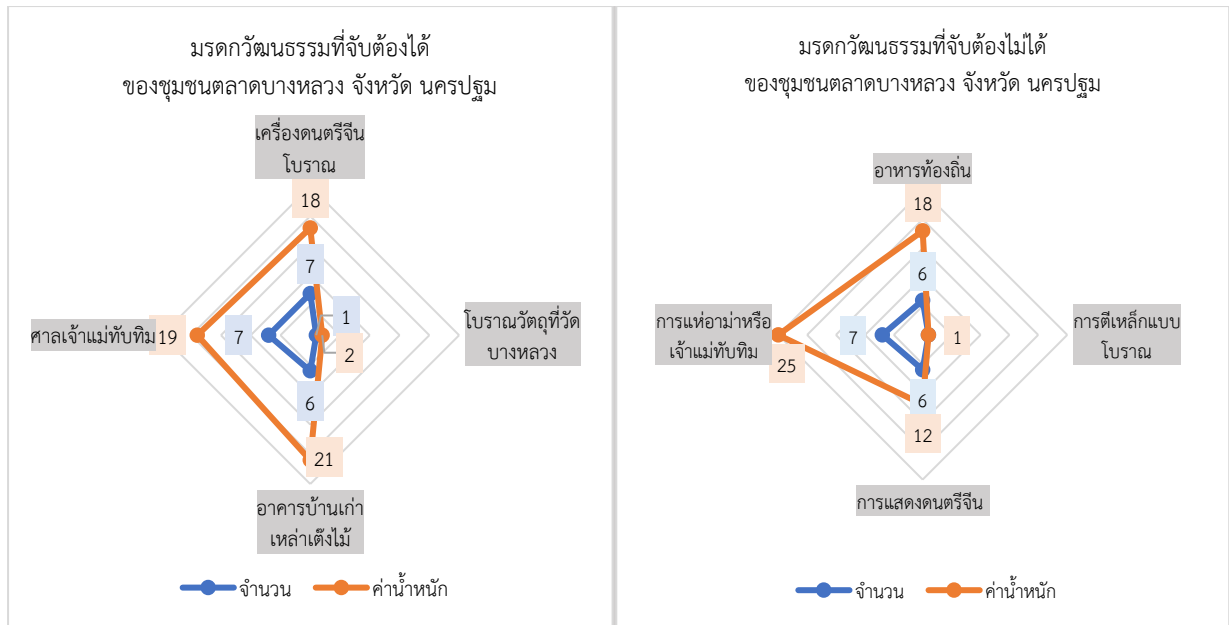
1) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเบื้องต้นพบว่ามี 8 วัฒนธรรม โดยให้ผู้ให้สัมภาษณ์เลือก 3 อันดับของมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ได้เลือก 4 มรดกทางวัฒนธรรม คือ เครื่องดนตรีจีนโบราณ โบราณวัตถุที่วัดบางหลวง อาคารบ้านเก่าเหล่าเต็งไม้ ศาลเจ้าแม่ทับทิม ซึ่งค่าคะแนนของการจัดอันดับพบว่า อาคารบ้านเก่าเหล่าเต็งไม้ มีค่าคะแนนมากที่สุด การสะท้อนถึงชุมชนเก่าที่เล่าเรื่องราวและถ่ายทอดวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนวัฒนธรรมของชุมชนตลาดได้

เป็นอย่างดี รองลงมา คือ ศาลเจ้าแม่ทับทิม และเครื่องดนตรีจีนโบราณ ตามลำดับ

2) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเบื้องต้นพบว่ามี 8 วัฒนธรรม โดยให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เลือก 3 อันดับของมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ได้เลือก 4 มรดกทางวัฒนธรรม คือ อาหารท้องถิ่น การตีเหล็กแบบโบราณ การแสดงดนตรีจีน การแห่อามาหรือเจ้าแม่ทับทิม ซึ่งค่าคะแนนของการจัดอันดับพบว่า การแห่อามาหรือเจ้าแม่ทับทิม มีค่าคะแนนมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญทางวัฒนธรรมของไทย-จีน ที่มีมาอย่างยาวนาน โดยการจัดแห่อามาจะจัดขึ้นทุกปีในช่วงเทศกาลตรุษจีน ซึ่งถือเป็นประเพณียิ่งใหญ่และเก่าแก่ของคนในชุมชนเป็นวันรวมญาติที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่นกลับมารวมตัวกันในเทศกาลนี้ อีกทั้งยังเป็นเทศกาลสำคัญของบรรพบุรุษของชุมชนตลาดบางหลวงอีกด้วย รองลงมา คือ อาหารท้องถิ่น (ขนมเปี้ยะ) และการแสดงดนตรีจีนตามลำดับ 2) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเบื้องต้นพบว่ามี 8 วัฒนธรรม โดยให้ผู้ให้สัมภาษณ์เลือก 3 อันดับของมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งพบว่าผู้ให้ข้อมูลได้เลือก 4 มรดกทางวัฒนธรรม คือ อาหารท้องถิ่น การตีเหล็กแบบโบราณ การแสดงดนตรีจีน การแห่อามาหรือเจ้าแม่ทับทิม ซึ่งค่า

คะแนนของการจัดอันดับพบว่า การแห่อาแม่หรือเจ้าแม่ทับทิม มีค่าคะแนนมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญทางวัฒนธรรมของไทย จีน ที่มีมาอย่างยาวนานการจัดแห่อาแม่ที่จัดในช่วงเทศกาลตรุษจีน ถือเป็นประเพณียิ่งใหญ่และเก่าแก่ของคนในชุมชนเป็นวันรวมญาติที่เดินทางไป

ทำงานในต่างถิ่นกลับมารวมตัวกันในเทศกาลนี้ อีกทั้งยังเป็นเทศกาลสำคัญของบรรพบุรุษของชุมชนตลาดบางหลวงอีกด้วย รองลงมา คือ อาหารท้องถิ่น (ขุนเปี้ยะ) และการแสดงดนตรีจีน ตามลำดับ

ภาพที่ 2 สะท้อนมุมมองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ของชุมชนตลาดบางหลวง

4. การนำไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนตลาดบางหลวง ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การศึกษาและการสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากวิถีชีวิตของคนในพื้นที่อาจมีลักษณะคล้ายกัน การสร้างจุดเด่นสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจเข้ามาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยว มีการใช้จ่ายไปกับสินค้าของชุมชนสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน โดยอัตลักษณ์ที่สำคัญของชุมชนตลาดบางหลวง คือการสะท้อนวิถีชีวิตของคนชุมชนริมน้ำที่มีการค้าขาย อาคารบ้านเรือนที่มีมาตั้งแต่อดีต ตลอดจนความเชื่อและความศรัทธา เพื่อสร้างแรงดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยว

ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชนที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ผ่านการจัดอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้จนเกิดการสร้างมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวอีกด้วย

5. อภิปรายผล

การส่งเสริมการท่องเที่ยวตามนโยบายภาครัฐเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามนโยบายของภาครัฐได้มีการแบ่งออกเป็นหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงศรัทธา และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น โดยรูปแบบการท่องเที่ยวเหล่านี้จะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่คงความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมมา

อย่างยาวนานอีกทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรมทำให้สถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีเรื่องราวแตกต่างกันไป แต่ด้วยลักษณะหรือวิถีชีวิตแบบคนไทยย่อมมีความคล้ายคลึงกันของวัฒนธรรม การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวที่สะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชนตลอดจนการสร้างความสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว

จากการลงพื้นที่วิจัยที่ได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนตลาดบางหลวง ตลอดจนเรื่องราวประวัติความเป็นมาของตลาดที่น่าสนใจที่เริ่มต้นตั้งแต่การย้ายถิ่นฐานของชาวจีนและมาตั้งรกรากในชุมชน จนขยายเป็นย่านการค้าที่สำคัญในอดีต การเปลี่ยนแปลงของชุมชนตลอดช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาทั้งการรับมือกับการขยายเครือข่ายของนายทุนเพื่อใช้ประโยชน์ด้านพื้นที่ของตลาดแต่ด้วยสายใยความผูกพันและความเข้มแข็งชุมชนทำให้พื้นที่ตลาดยังคงเป็นของคนในชุมชนผ่านการบริการจัดการร่วมกัน และผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่ทำให้ตลาดมีการหยุดชะงัก และหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวก็ยังส่งผลกระทบต่อเนื่องส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในตลาดลดลง นอกจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนแล้วยังพบว่าประชากรในชุมชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนสูงอายุ การขับเคลื่อนและพัฒนาในมิติที่เป็นกระแสผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อกระจายข้อมูลข่าวสาร หรือเพื่อสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่องกลายเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวชุมชนผ่านการประชาสัมพันธ์เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวีญยุพา ศรีสว่าง และ มัสลิน บัวบาน(2557) ที่กล่าวถึงรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ชัดเจน และไม่ทันสมัย ส่วนด้านพ่อค้าแม่ค้าในชุมชนที่ส่วนใหญ่ก็เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพดั้งเดิมตามบรรพบุรุษแม้จะส่งผลดีเรื่องเอกลักษณ์ความเป็นต้นตำหรับ หรือเป็นของที่มีสูตรหรือกระบวนการสืบทอดกันมาก็ส่งผลต่อปริมาณของสินค้าหรือบริการ ซึ่งหากพิจารณาถึงห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจะพบว่าสินค้าและบริการเป็นส่วนสำคัญหนึ่งของห่วงโซ่อุปทาน อีกทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ เนื่องจากบรรยากาศของอาคารไม้ที่เป็นรูปแบบเฉพาะของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชัย สดก

บาล และคณะ (2558) ที่กล่าวถึงการนำความโดดเด่นของตัวอาคารมาใช้ประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนพบว่าการร้อยเรียงเรื่องราวของชุมชนจีนแบบดั้งเดิมที่มีวิถีชีวิตริมน้ำผ่านความศรัทธาและความเชื่อของคนในชุมชน ซึ่งจากการวิเคราะห์ผลการวิจัยผลพบว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลตรุษจีน ถือเป็นประเพณียิ่งใหญ่และเก่าแก่ของคนในชุมชนเป็นวันรวมญาติที่เดินทางไปทำงานในต่างถิ่นกลับมารวมตัวกันในเทศกาลนี้ ถือเป็นโอกาสในการสร้างการรับรู้ของประเพณีวัฒนธรรมและส่งต่อความเป็นเอกลักษณ์ชุมชนผ่านการแสดงดนตรีและความรู้เรื่องเครื่องดนตรีจีน มีการจำหน่ายอาหารพื้นถิ่นของหายากขนมขุนเปียะ และสอดแทรกสินค้าและบริการอื่นๆ ที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของนักท่องเที่ยวและนำโอกาสจากเทศกาลเหล่านี้มาต่อยอดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาชุมชนตลาดบางหลวง เช่น มีการเปิดหลักสูตรการเรียนรู้วิธีทำอาหารพื้นถิ่นขุนเปียะ โดยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ขั้นตอนการทำและได้ขุนเปียะเป็นขนมไว้รับประทานอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนผู้สูงวัย โดยการสร้างมูลค่าองค์ความรู้และเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมอาหารให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนรัตน์ ใจเอื้อ และคณะ (2558) ที่กล่าวถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและถือเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอีกด้วย หรือต่อยอดจากการจัดแสดงเครื่องดนตรีให้มีการแสดงวิธีการเรียนและมีเพลงประกอบเพื่อให้นักดนตรีมีชีวิตและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้เครื่องดนตรีจีนให้แก่เด็กรุ่นหลัง หรือมีการจัดแสดงดนตรีนอกสถานที่เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ดนตรีจีนและชุมชนตลาดบางหลวง ซึ่งสอดคล้องตามงานวิจัยของคำพา ยิงคง และ สารภี ขาวดี (2565) ที่สร้างมูลค่าการท่องเที่ยวจากอัตลักษณ์ชุมชนได้อย่างเหมาะสม

อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตลาดบางหลวงมีเรื่องราวและความน่าสนใจอยู่เป็นจำนวนมากประกอบกับผลกระทบที่ต่อเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 และวิถีชุมชนที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้น การสร้างการรับรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญโดยการนำเสนอผ่านเทศกาลประจำปีที่เป็นที่สนใจและเป็นความผูกพัน

ของชุมชนจึงเป็นแนวทางเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนได้เป็นอย่างดีและนำสู่การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาสัมผัสบรรยากาศที่ชวนให้คิดย้อนไปถึงอดีตซึ่งหาได้ยากในปัจจุบัน เป็นการสร้างความทรงจำที่ดีและนำมาต่อยอดการพัฒนาในอนาคตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในมิติต่างๆ เช่น การสร้างหลักสูตรอบรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารพื้นถิ่นและดนตรีจีน สร้างโอกาสการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นและเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปของชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนได้ในอนาคต

6. กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะและหน่วยงานอาจารย์เจ้าหน้าที่ นักศึกษา วิทยาลัยโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ตลอดจนชุมชนตลาดบางหลวงที่ให้การสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้

7. บรรณานุกรม

ขวัญฤพา ศรีสว่าง และ มัสลิน บัวบาน.2557. “การพัฒนา รูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการโดย กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดบางหลวง อ.บางเลน จ.นครปฐม”. **วารสารวิทยาการจัดการ**.

คำพา ยิ่งคง และ สารภี ขาวดี.2565. “อัตลักษณ์ของชุมชนท่องเที่ยวชายแดนกับการสร้างมูลค่าเพิ่ม”. **วารสารวิจิตรวัฒนธรรม**. 6(1),177-208

ชาคริต สิทธิฤทธิ์.2559 “จับต้องได้ - จับต้องไม่ได้ : ความไม่หลากหลาย ในความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรม.” **วารสารมนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี**. 8(2), 141-160.

พงษ์ศิริ เทพวงษ์. 2553. “ประวัติศาสตร์ชุมชนตลาดบางหลวง ร.ศ.122 อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม.” **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร**.

พิชัย สดภิบาล และคณะ.2558. “กลยุทธ์การจัดการอย่างยั่งยืนสำหรับการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมของตลาดพื้นถิ่นที่มีอายุมากกว่า 100 ปี”. **วารสารเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม**. 14(1), 17-24.

มนรัตน์ ใจเอื้อ และคณะ.2558. “รูปแบบการตลาดเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม: ชุมชนบางหลวง ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”. **วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี**. 12(3), 12-24.

วิทเอก สว่างจิตร อรวรรณ เจริญรัตน์ วิยดา เหล่มตระกูล และกัญญารัตน์ ไชยสงคราม.2566. “การถอดบทเรียนการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่น”. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**. 5(2),164-176

ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. 2556. “แนวคิด CBT”. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2566, from CBT-N-CC | Thailand CBT Network Coordination Center ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน:<https://thaicomcommunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/cbt/concept/>

ศิริพร หมอกใส และกฤตพร หัวใจเจริญ. 2558. “การเปลี่ยนแปลงของชุมชนตลาดบางหลวง จังหวัดนครปฐม”.**วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล**. 20(1),39-51

ศศกร กฤษณะเสถียร และ สุพินดา ฤทธิจันทร์.2565. “รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม”. **วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**. 8(2),1-19

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2565. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2566, จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ: [http://nscr.nesdc.go.th/
masterplans-05/](http://nscr.nesdc.go.th/masterplans-05/)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

2566. เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน สืบค้นเมื่อ กันยายน 2566, จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <https://sdgs.nesdc.go.th/%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%sdgs/%E0%B9%80%E0%B8%9B%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88-8-%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%AA%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%B2/>

อภิเดช ช่างชัย. 2561. “ศักยภาพการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนตลาดบางหลวง ร.ศ. 122 อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม”. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ **Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ)**. 11(3), 3053-3067

รูปแบบและแนวการเขียนบทความ

เขียนบทความภาษาไทยความยาวไม่เกิน 10 หน้ากระดาษ A4 พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 15 พอยต์ อาจมีภาพ ตาราง แผนภูมิประกอบโดยทั้งหมดต้องอยู่ในข้อจำกัด 10 หน้าดังกล่าว

องค์ประกอบของบทความ

ชื่อโครงการวิจัย การเขียนชื่อเรื่องใช้ภาษาไทยถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ กระชับสามารถสื่อจุดประสงค์การวิจัย ชัดเจน ในกรณีที่มีภาษาอังกฤษให้ทำเป็นตัวพิมพ์ใหญ่เฉพาะตัวแรกของค่านามและคุณศัพท์ เช่น Vaginal Misoprostol in Previous Cesarean Section ที่เหลือทำเป็นเล็กหมด รวมทั้ง คำกริยา คำกริยาวิเศษณ์ และคำที่ไม่ใช่เป็นคำนำเช่น ตัวอย่าง ถ้าสงสัยขอแนะนำให้พิมพ์ตัวใหญ่เฉพาะตัวแรกของบรรทัดเท่านั้น นอกนั้นทำตัวเล็ก เช่น Vaginal misoprostol in previous cesarean section ไม่แนะนำให้ใช้ตัวสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการพิมพ์ชื่อเรื่อง

ชื่อผู้ดำเนินโครงการและผู้ร่วมดำเนินโครงการ

หน่วยงาน

บทคัดย่อ

- ภาษาอังกฤษ ให้ครบประเด็น Objective , Material and Method, Results, Conclusion เขียน 10 – 15 บรรทัด ไม่มีหัวข้อก็ได้
- ภาษาไทยให้มีข้อความเหมือนภาษาอังกฤษ ความยาวไม่ควรเกิน 300 คำ โดยให้สรุปเนื้อหาของบทความทั้งหมดให้เข้าใจที่มาของการทำวิจัย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย โดยย่อ ผลการวิจัยวิธีการนำไปใช้ประโยชน์ และได้ผลลัพธ์ อย่างไร

คำสำคัญ Keywords

บทนำ

- ชี้ให้เห็นความสำคัญของเรื่องที่ทำ เขียนให้สั้น กระชับ ไม่เกิน 15- 20 บรรทัด
- ค้นคว้าเพิ่มเติมว่ามีผู้ใดทำงานในลักษณะใกล้เคียงแล้วบ้าง ได้ผลอย่างไร
- ระบุแนวทางการวิจัย/กระบวนการดำเนินการบริการวิชาการ จุดประสงค์ เขียนเป็นความเรียงหรือจัดลำดับความสำคัญแล้วจัดเรียงเป็นหัวข้อ

(อาจกล่าวถึงข้อ 1. สภาพการณ์ก่อนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น)

วิธีดำเนินงาน

อธิบายวิธีดำเนินโครงการให้เห็นขั้นตอน กระบวนการระบุขอบเขตของการวิจัย วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ชัดเจน ในลักษณะที่หากมีผู้อื่นต้องการทำวิจัยในลักษณะเดียวกันสามารถอ่าน

และนำไปปฏิบัติได้ (กล่าวถึงข้อ 2.การมีส่วนร่วมและการยอมรับของสังคมเป้าหมาย 3.กระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น 4.ความรู้ความเชี่ยวชาญที่ใช้ในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นหรือใช้องค์ความรู้อะไรไปบ้าง)

ผลการดำเนินงาน

อธิบายผลที่เกิดจากโครงการโดยตรง ไม่มีการแสดงความคิดเห็นในส่วนนี้ อาจมีภาพประกอบ แผนภูมิตาราง (อาจอธิบายถึงข้อ 2.การมีส่วนร่วมและการยอมรับของสังคมเป้าหมาย ข้อ 6.ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการลงไปดำเนินโครงการ)

การนำไปใช้ประโยชน์

อธิบายให้เห็นว่าผลงานดังกล่าวได้นำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ใครคือผู้ใช้ และมีกระบวนการ ผลักดัน ผลงานดังกล่าวสู่การใช้ประโยชน์ทั้งเชิงนโยบาย เชิงพาณิชย์ และเชิงสาธารณะอย่างไร (อาจอธิบายถึงข้อ 2.การมีส่วนร่วมและการยอมรับของสังคมเป้าหมายและข้อ 6.ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการลงไปดำเนินโครงการ)

อภิปรายผล

สรุปและอ้างอิงให้เห็นว่าผลการดำเนินงานดังกล่าวได้องค์ความรู้ใหม่ นวัตกรรมหรือทางเลือกใหม่ให้แก่พื้นที่อย่างไร และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากผลการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรม รวมทั้งเสนอและการทำงานในขั้นต่อไป (อาจอธิบายข้อ 5.การคาดการณ์สิ่งที่จะตามมาหลังจากการเปลี่ยนแปลงนั้น ข้อ 7. แนวทางการติดตามและธำรงรักษาพัฒนาการที่เกิดขึ้นให้คงอยู่ต่อไป)

บรรณานุกรม

การรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้น ๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้วหัวข้อ เอกสารอ้างอิง สำหรับผลงานวิชาการภาษาไทยหรือ Reference สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงมีดังนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง . ปีที่พิมพ์ . ชื่อเรื่อง. (ฉบับพิมพ์). สถานที่พิมพ์. ผู้จัดพิมพ์ :

ตัวอย่าง พรพิมลตรีโชติ .2542 .ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

บทความ

ชื่อผู้แต่ง .ปีที่พิมพ์(บรรณาธิการ) . ชื่อบทความ . ในชื่อบรรณาธิการ., ชื่อเรื่องที่ฉบับพิมพ์.

หน้า. : สถานที่พิมพ์ (ปรากฏบทความผู้จัดพิมพ์)

ตัวอย่าง เสรี สีสากย์ . 2542. เศรษฐกิจชาตินิยมในประเทศกำลังพัฒนาและสถานการณ์ในประเทศไทย.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บรรณาธิการ), 1999 จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย. 90-141. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความในวารสาร

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. “ชื่อบทความ.” ชื่อวารสาร. ปีที่ (ลำดับที่), เลขหน้าที่ปรากฏบทความ.

ตัวอย่าง พุทธชาติ โปธิบาล และนันทน์ ตรงดี. 2541. “สถานะของภาษาตากโปในภาษาล้าน”. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 4, 2: 167-187.

สาระสังเขปจากฐานข้อมูล CD-Row

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อบทความ (ซีดีรอม). ชื่อวารสาร, ปีที่ (ลำดับที่), เลขหน้าที่ปรากฏบทความในวารสาร, สาระสังเขปจาก: ชื่อฐานข้อมูลและหมายเลขเอกสารเพื่อการสืบค้น

ตัวอย่าง Preston, W. 1982. Poetry ideas in teaching literature and writing to foreign student (CD-ROM). TESOL quarterly, 16, 489-502. Abstract from: Dialog File: ERIC Item: EJ274529

วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. “ชื่อวิทยานิพนธ์.” ระดับวิทยานิพนธ์หรือปริญญาโทหรือปริญญาตรีมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง เบ็ญจรัช เวชวิรัช. 2541. “การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อมูลค่าการให้สินเชื่อเพื่อการส่งออกและนำเข้าของสถาบันการเงินไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

แหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. “ชื่อบทความ.” ชื่อวารสาร. ปีที่หรือเล่มที่, ฉบับที่ สืบค้นเมื่อวันที่ เดือน ปี, จากแหล่งที่อยู่บนอินเทอร์เน็ต

ตัวอย่าง Indick, W. 2002. “Gender Differences in Moral Judgment: Is Non-Consequential Reasoning a Factor?” **Current Research in Social Psychology**. 5,2 Retrieved November 11, 2002, from <http://www.uiowa.edu/grpproc/crisp/crisp5.2htm>

การส่งต้นฉบับ

กองบรรณาธิการ “วารสารวิชาการรับใช้สังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา”

ส่งอีเมลล์ข้อมูลมาที่ rmutl.jrs.tt@gmail.com

ส่งบทความผ่านระบบได้ที่ <https://jses.rmutl.ac.th>

งานผลิตสื่อและจัดการองค์ความรู้ สถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน

98 หมู่ 8 ต.ป่าป้อ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ 50220

โทรศัพท์ : 0 5326 6516 #1032 , โทรสาร : 0 5326 6522

Jses
RMUTL Journal of Society
Engaged Scholarship

<https://jses.rmutl.ac.th/>